

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผลญา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
จังหวัดอำนาจเจริญ

นายบุญเถิง มลรัตน์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

The Construction of a Supplementary Reading Entitled Allegorical Words
for Prathom Suksa VI Students in
Amnat Charoen Province

Mr. Boonthoeng Malirat

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Curriculum and Instruction

School of Educational Studies
Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผลญา สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ
ชื่อและนามสกุล นายบุญถึง มลิรัตน์
แขนงวิชา หลักสูตรและการสอน
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2557

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

๗

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์)

๗๗๖๖๖

กรรมการ

(อาจารย์ปราณี ปราบริปู)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรรถนพ จินะวัฒน์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผญา สำหรับนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ

ผู้ศึกษา นายบุญเถิง มลรัตน์ **รหัสนักศึกษา** 2542102625 **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

(หลักสูตรและการสอน) **อาจารย์ที่ปรึกษา** รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ **ปีการศึกษา** 2556

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าอิสระครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ และ (2) ตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และนักเรียนโรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ จำนวน 10 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ผญา ที่สร้างขึ้น แบบประเมินคุณภาพหนังสือ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า (1) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผญา ที่สร้างขึ้นประกอบด้วยเนื้อหา จำนวน 4 บท ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผญา ผญาม่วนซื่นและผญาอ้อย ผญาเครือหรือผญาเกี่ยว และผญาภาษิตและผญาปริศนา แต่ละบทประกอบด้วยคำอธิบายศัพท์ ภาพประกอบ และกิจกรรมท้ายบท และ (2) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผญา ที่สร้างขึ้นในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมในภาพรวมเห็นว่ามีเหมาะสมในระดับมาก

คำสำคัญ หนังสืออ่านเพิ่มเติม ผญา ประถมศึกษา อำนาจเจริญ

Independent Study title: The Construction of a Supplementary Reading Entitled Allegorical Words for Prathom Suksa VI Students in Amnat Charoen Province

Author: Mr. Boonthoeng Malirat; **ID:** 2542102625;

Degree: Master of Education (Curriculum and Instruction);

Independent Study advisor: Thanarat Sirisawadi, Associate Professor;

Academic year: 2013

Abstract

The objectives of this independent study were (1) to construct a supplementary reading entitled Allegorical Words for Prathom Suksa VI students in Amnat Charoen province; and (2) to verify quality of the constructed supplementary reading.

The sample consisted of three experts and 10 Prathom Suksa VI students at Anuban Amnat Charoen School, all of which were purposively selected. The employed instruments for the study were the constructed supplementary reading entitled Allegorical Words, a book quality assessment form, and a questionnaire on student's opinions toward the supplementary reading. Statistics employed for data analysis were the mean, and standard deviation.

Findings of the study were that (1) the constructed supplementary reading entitled Allegorical Words comprised four chapters, namely, Basic Knowledge on Allegorical Words, Joyous and Piecemeal Allegorical Words, Courting Allegorical Words, and Aphorism and Riddle Allegorical Words; each chapter was completed with vocabulary explanations, illustrations, and end-of-chapter activities; and (2) results of quality verification of the reading by experts showed that the experts considered the overall quality of the constructed supplementary reading to be appropriate, with the IOC's ranging from 0.67 – 1.00; also, the students had opinions that the overall quality of the supplementary reading was appropriate at the high level.

Keywords: Supplementary reading, Allegorical words, Prathom Suksa, Amnat Charoen

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก
รองศาสตราจารย์ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามผลการศึกษาค้นคว้าอิสระ
อย่างใกล้ชิดเสมอมา จนกระทั่งเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้
 ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านคือ รองศาสตราจารย์นพดล จันทรพิชญ์ อาจารย์
เกียรติศักดิ์ ศรีไพโรจน์ คุณครูภัทรชนันท์ โทบุตรดี ที่ให้ความอนุเคราะห์แก้ไข ให้ข้อเสนอแนะใน
การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระสำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ นายสวิง บุญเจิม นายมนัส สุขสาย นายนุ่ม เย็นใจ ผู้ทรงคุณวุฒิ
ในท้องถิ่นที่ให้ข้อมูลเรื่องผลยา ขอบพระคุณนายประยูร เหมือนเหลา ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาล
อำนาจเจริญ และคณะครูทุกคนที่ให้กำลังใจและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าด้วยดี ขอขอบคุณนักเรียน
โรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ ที่แสดงความคิดเห็นต่อ
หนังสืออ่านเพิ่มเติม จนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บุญเถิง มลิรัตน์

กุมภาพันธ์ 2557

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การศึกษา	4
ขอบเขตการศึกษา	4
กรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษา	4
แนวทางการสร้างหนังสือ	40
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	47
บทที่ 2 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	
จังหวัดอำนาจเจริญ	48
บทที่ 3 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	155
สรุปผลการศึกษา	155
อภิปรายผลการสร้างหนังสือ	160
ข้อเสนอแนะ	162
บรรณานุกรม	163
ภาคผนวก	168
ก ตารางแสดงการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความเหมาะสมของเนื้อหา	
ผญาและประเภทของผญา สำหรับผู้เชี่ยวชาญ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)	169
ข แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม	176
ค รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	196
ประวัติผู้ศึกษา	200

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	แสดงขั้นตอนและวิธีผลิตหนังสือ	หน้า 14
------------	-------------------------------------	---------

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานทางภาษาที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ในการแสวงหาความรู้ ผู้มีทักษะในการอ่านหรือมีความสามารถในการอ่าน อ่านได้เร็ว อ่านได้คล่อง อ่านได้หลายภาษา อ่านเข้าใจ หรืออ่านได้อย่างมีวิจารณญาณย่อมมีโอกาสเรียนรู้ได้มากกว่าคนอื่น การอ่านเป็นปัจจัยในการศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทักษะทางภาษาที่จะเชื่อมโยงไปยังการใช้ภาษาในด้านอื่น ๆ การอ่านนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้แก่บุคคลแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในการพัฒนาชาติบ้านเมือง บุคคลที่มีนิสัยรักการอ่าน จะเป็นผู้มีความรู้ มีความทันสมัย อันจะนำไปสู่การพัฒนาชาติบ้านเมือง

ความสำคัญของการอ่านหนังสือนั้น ปรากฏในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่พระราชทานแก่คณะสมาชิกห้องสมุดทั่วประเทศ ปีพุทธศักราช 2542 ความว่า

“หนังสือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาทั้งกาย ทั้งอาชีพ ทั้งความรู้วิชาการ ทั้งการค้นคว้าและในที่สุดความพอใจในทางจิตของมนุษย์ชั้นสูงที่สุดจนกระทั่งถ้าคนใดอยากมีความรู้ในด้านจิตวิทยาหรือด้านปัญญา อยากที่จะเรียนธรรมะหรือศาสนา จนเป็นคนที่สามารถไปสู่ที่แท้จริงคือความนิ่งในจิตเป็นผู้รอบรู้แท้ ๆ ก็ยังต้องอาศัยหนังสือ เพราะหนังสือเป็นการสะสมความรู้และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ได้สร้างมา ทำมาเกิดมาแต่โบราณกาลจนถึงทุกวันนี้ หนังสือจึงเป็นสิ่งสำคัญ เป็นคล้าย ๆ ธนาคารความรู้และออมสิน”

จะเห็นได้ว่าหนังสือมีความสำคัญอย่างยิ่ง ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545: 13) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านหนังสือจะทำให้เด็กมีความเฉลียวฉลาด มีความรู้กว้างขวาง ทันสมัย มีจินตนาการ มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักค้นคว้าด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง และใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่รู้จักเหงาเพราะมีหนังสือเป็นเพื่อน การอ่านหนังสือที่ดีจะช่วยให้เด็กได้พัฒนาสติปัญญา ส่งเสริมจินตนาการ รสนิยมและค่านิยมได้อย่างถูกต้อง จึงนับว่าหนังสือเป็นแหล่งความรู้ที่ทุกคนสามารถนำมาศึกษาหาความรู้ ความบันเทิงได้ในทุกสถานที่ ทุกเวลาตามความต้องการ

ความเห็นดังกล่าวยังสอดคล้องกับ สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2547: 7) ซึ่งได้กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ว่า การอ่านสร้างความคิดให้เกิดขึ้น ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ให้กับผู้อ่าน

ทำให้เกิดทักษะการสรุปข้อมูลที่ได้จากการอ่าน ช่วยให้เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว มีความคิดมองโลกที่กว้างไกล เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านสื่อการอ่าน

การอ่านหนังสือมีความสำคัญ จึงควรปลูกฝังนิสัยรักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่ง ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2547: 24) ได้กล่าวถึงความสนใจในการอ่านและนิสัยในการอ่านสรุปได้ว่า ความสนใจในการอ่านอย่างสม่ำเสมอในขณะที่อ่านช่วยให้ใจแจ่มใส ซึ่งจะให้อ่านได้รวดเร็วและเข้าใจดี โดยปกติความสนใจในการอ่านอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เกิดนิสัยรักการอ่าน ความสนใจอย่างกว้างขวางจะช่วยให้มีความรู้อย่างกว้างขวางด้วย ผู้เรียนส่วนใหญ่มักอ่านแต่บันเทิงคดีเท่านั้น ครูจึงควรส่งเสริมให้สนใจอ่านสารคดีด้วย เพราะจะได้นำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ประโยชน์ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงนิสัยในการอ่านว่า นิสัยรักการอ่านเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมและปลูกฝังในตัวผู้เรียน ครูจะหวังให้ผู้เรียนมีนิสัยนี้ทุกคนย่อมไม่ได้และผู้มีนิสัยรักการอ่านย่อมเป็นผู้มีความรู้กว้างขวางและประสบความสำเร็จได้มากกว่าผู้ที่ไม่รักการอ่าน

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการอ่าน โดยจะเห็นได้จากหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้กล่าวถึงเรื่องการอ่านไว้ใน สาระที่ 1 : ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้ และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

ในการดำเนินการส่งเสริมให้รักการอ่านนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดหาหนังสือให้ผู้เรียนได้อ่านอย่างหลากหลายนอกเหนือจากหนังสือเรียนที่กำหนดให้ผู้เรียนอ่านตามหลักสูตรกรมวิชาการ (2533) จึงได้สนับสนุนในรูปแบบการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์บางเรื่องได้ มอบให้โรงเรียนเป็นตัวอย่าง อีกทั้งยังสนับสนุนในด้านวิชาการ โดยการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายชื่อหนังสือที่ควรจัดทำ หนังสือที่จัดทำแล้ว และควรมีใช้ในโรงเรียน ตลอดจนเผยแพร่ความคิดและแนวทางในการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ในรูปแบบสิ่งต่าง ๆ และการจัดการอบรมเป็นครั้งเป็นคราว

สิ่งที่ครูสามารถดำเนินการเพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่การจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม ซึ่งสมพร จารุณี (2554: 13-13) ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้สรุปได้ว่า หมายถึงหนังสือที่มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตรสำหรับให้ผู้เรียนอ่านเพื่อศึกษาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

การจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สิ่งที่สำคัญคือครูจะต้องเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจของผู้เรียน จึงจะทำให้หนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งเป็นสารทางวิชาการประเภทหนึ่ง สามารถทำให้ผู้เรียนอ่านด้วยความสนใจและเข้าใจสิ่งที่อ่านได้เป็นอย่างดี สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2554: 5-38) กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการอ่านสารวิชาการสรุปได้ว่า พื้นความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งเนื่องจากสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับความรู้เดิมของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งที่อ่านได้รวดเร็วและถูกต้อง

ดังนั้นหากครูจะเลือกเนื้อหามาสรางเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม จึงต้องเลือกเนื้อหาที่ผู้เรียนมีพื้นความรู้เดิมในเรื่องดังกล่าว

นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (2551: 27) ยังได้ระบุถึงเรื่องสื่อการเรียนการสอนว่าผู้เรียนและผู้สอนสามารถจัดทำและพัฒนาขึ้นเองหรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เพื่อนำมาประกอบในการจัดการเรียนการสอนที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เช่น จัดทำหรือจัดหาสื่อสำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนเสริมความรู้ให้ผู้สอน รวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้

พญา ซึ่งเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ของคนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งปรีชา พิณทอง (2532: 528) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นคำพูดที่เป็นคำคม เป็นภาษิตที่มีความหมายลึกซึ้งเปรียบได้กับปรัชญาหรือ ปัญญา พญาเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ซึ่งนอกจากจะเป็นภูมิปัญญาไทยที่สำคัญระดับท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นมรดกสำคัญทางวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติ ควรค่าแก่การศึกษาและการอนุรักษ์ เพื่อสืบทอดเป็นมรดกทางปัญญาแก่เยาวชนและเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ

ได้มีผู้ศึกษาเรื่องพญาและจัดทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมคือสุวรรณณี สุนทรารักษ์ (2549: บทคัดย่อ) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง พญาคำสอนชาวอีสานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง พญาคำสอนชาวอีสานสำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดอนมดแดง (บ้านดงบัง) จังหวัดอุบลราชธานี และเพื่อตรวจสอบหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น หนังสือดังกล่าวเหมาะกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา ผู้ศึกษาเห็นว่านอกจากจะเหมาะกับผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาแล้ว หากนำเนื้อหาที่เหมาะกับผู้เรียนระดับประถมศึกษา มาจัดทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวรรณกรรมของท้องถิ่น และเป็นการอนุรักษ์วรรณกรรมพญาอีกทางหนึ่งด้วย

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน การใช้การอ่านแสวงหาความรู้กับผู้เรียน จึงทำการคัดเลือก บทพญา ที่มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มาจัดทำเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยผู้ศึกษาเห็นว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ พญา นอกจากจะให้ความรู้เรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนแล้วยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ รวมทั้งนำคติความเชื่อที่ปรากฏในวรรณกรรม พญา มาปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม เป็นการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดกับผู้เรียนอีกทางหนึ่งด้วย

2. วัตถุประสงค์การศึกษา

2.1 เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ฝน สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ

2.2 ตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

3. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษาค้างนี้ มีดังนี้

3.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ฝน สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ มีเนื้อหา 4 บท ประกอบด้วย

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับฝน

บทที่ 2 ฝนม่วนชื่น และฝนหย่อย

บทที่ 3 ฝนเครือหรือฝนเกี่ยว

บทที่ 4 ฝนภาสิตและฝนปริศนา

แต่ละบทจะประกอบด้วย เนื้อหา คำอธิบายศัพท์ กิจกรรมท้ายบท และภาพประกอบ

3.2 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ด้านการเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม ด้านวรรณกรรมท้องถิ่น และด้านการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน ประเมินโดยแบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง และให้ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 10 คน ประเมินโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราประมาณค่า

4. กรอบแนวคิดที่ใช้ศึกษา

กรอบแนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ฝน สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1 เอกสารเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.1.1 ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.1.2 จุดประสงค์ของการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.1.3 ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.1.4 คุณค่าและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.1.5 หลักการและแนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

- 1) องค์ประกอบและโครงสร้างของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 2) การเตรียมการและการวางแผนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 3) ขั้นตอนในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.1.6 การประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม

- 1) หลักเกณฑ์การประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 2) ขั้นตอนในการประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 3) เครื่องมือในการวิเคราะห์และประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.2 เอกสารเกี่ยวกับพญา

4.2.1 ความหมายของพญา

4.2.2 ลักษณะของพญา

4.2.3 ประเภทของพญา

4.2.4 คุณค่าของพญา

4.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระ และ มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6

4.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

4.1.1 ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ ที่กระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้นำใช้ในโรงเรียนได้ นอกเหนือจากหนังสือเรียนปกติ นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

จินตนา ไบกาชูยี (2542: 17) ได้อธิบายความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน แต่ไม่ได้กำหนดเป็นหนังสือเรียน ช่วยให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าทางภาษา เสริมสร้างทักษะและนิสัยรักการอ่าน

สมพร จารุณี (2554: 13-13) ได้กล่าวถึงความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้สรุปได้ว่า หมายถึงหนังสือที่มีเนื้อหาสาระอิงหลักสูตรสำหรับให้ผู้เรียนอ่านเพื่อศึกษาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ตามความเหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545: 116) ได้อธิบายความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ว่า เป็นหนังสือที่มุ่งช่วยครูและผู้เรียน สรุปรเนื้อหาและความคิดได้ ซึ่งทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้เป็นอย่างดี หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับท้องถิ่น เพื่อเสริมความเข้าใจเนื้อหาวิชาและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น

จากความหมายที่กล่าวข้างต้น พอสรุปความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือหนังสือที่จัดทำขึ้น โดยมีเนื้อหาสาระอิงกับหลักสูตร เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความสามารถ ความสนใจและวัยของผู้เรียน และมุ่งช่วยครูและผู้เรียน สรุปรเนื้อหาความคิด จากความรู้ที่อ่านได้

4.1.2 จุดประสงค์ของการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่สร้างขึ้นมาเพื่อเสริมประสบการณ์ให้กับผู้เรียน ได้มีผู้กล่าวถึง จุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2545: 3) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดทำวรรณกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งนำมาปรับปรุงสำหรับใช้ในการจัดหาหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้ คือ

1. เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกผ่อนคลายอารมณ์
2. เพื่อให้อ่านหนังสือได้คล่องแคล่วแตกฉาน
3. เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น
4. เพื่อเป็นการลับสมอง ส่งเสริมจินตนาการให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
5. ให้ความรู้ สนองความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ให้เข้าใจสิ่งแวดล้อม
6. ปลุกฝังคุณธรรม
7. เพื่อให้เด็กรักการอ่าน
8. เพื่อให้เด็กรู้จักค้นคว้าเพิ่มเติมจากการเรียนในชั้นเรียน
9. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจ
10. เพื่อแก้ปัญหาให้กับเด็กเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นทั้งปัญหาการเรียนและสังคม
11. ให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการอ่านหนังสือ

จินตนา ไบกาซูยี (2542: 8) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ในการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้ได้เด็กได้รับความบันเทิง สนุกสนานเพลิดเพลิน สนองความต้องการของวัยเด็ก
2. ช่วยสร้างความคิดคำนึงและความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก
3. ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ด้านภาษาของเด็กให้เจริญงอกงาม

4. ช่วยปลูกฝังคุณธรรม เจตคติ และแบบอย่างอันน่าพึงปรารถนาให้บังเกิดกับเด็ก
5. ช่วยให้เด็กรู้จักเลือกอ่านหนังสือ อ่านหนังสือเป็น อ่านหนังสือเก่ง และเกิดนิสัยรักการอ่าน

6. ช่วยทดแทนความรู้สึกของเด็กที่ขาดหาย

7. ช่วยให้เด็กอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับวัย เป็นการป้องกันมิให้เด็กหันไปอ่านหนังสือที่ไม่มีสาระ และหนังสือที่มีเนื้อหาอ่อนแอ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ในเรื่องจุดประสงค์ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม อาจสรุปได้ว่า เพื่อเป็นการเพิ่มเติมความรู้ ความคิด ส่งเสริม จินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกิด ความสนุกสนานเพลิดเพลินความเหมาะสมของวัย ช่วยปลูกฝังนิสัยรักการอ่านและรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

4.1.3 ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

สมพร จารุณัญญู (2540: 5-8) ได้เสนอลักษณะที่สำคัญของหนังสืออ่านเพิ่มเติมซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ส่งเสริมความรู้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ ความคิดรวบยอด และหลักการหรือทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการดำรงชีวิต การศึกษาหาความรู้ และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมสติปัญญา หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรส่งเสริมให้ผู้อ่านพัฒนาทักษะ การสังเกต ดีความ เปรียบเทียบ ใช้เหตุผล จำแนก ประเมินค่า สามารถนำความรู้และทักษะเหล่านั้น ไปใช้ให้เป็นประโยชน์

3. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม หนังสืออ่านเพิ่มเติมนอกจากความรู้ และ ส่งเสริม สติปัญญาแล้ว ควรสอดแทรกแนวคิด ที่ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเรื่องราวได้

4. ส่งเสริมความเข้าใจ หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรเสนอเนื้อหาสาระส่งเสริมให้ ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจเรื่องราวได้ ทั้งความรู้และประสบการณ์ เสนอเนื้อหาตามลำดับขั้นตอน (content structure) และพัฒนาสติปัญญาของผู้อ่าน

5. ส่งเสริมการหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรมีลักษณะที่ กระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ ที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เสนอแนะหนังสืออื่นๆ ที่ผู้อ่านอาจจะ ไปศึกษาเพิ่มเติมตามความสนใจ

จินตนา ไบกาชุยี่ (2542: 10-19) ได้อธิบายถึงลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมสรุปได้ดังนี้

1. เนื้อหามีวัตถุประสงค์และแก่นเรื่องบ่งบอกชัดเจน หนังสือสำหรับเด็กควรมีวัตถุประสงค์หรือแก่นของเรื่องที่ชัดเจนเพียงเรื่องเดียว ไม่ควรมีหลายเรื่องเพราะจะทำให้ผู้อ่านสับสนได้ง่าย

2. เนื้อหาต้องมีความยากง่ายเหมาะกับวัย ต้องเหมาะสมกับวัย ความสามารถในการอ่าน และความสนใจในการอ่านของผู้อ่าน เนื้อหาควรสนุกสนานเพลิดเพลิน ใช้ตัวละครที่เหมาะสม และมีบทสนทนาพอสมควร

3. แนวการเขียนเนื้อหาหรือเสนอเนื้อหา มีหลายประเภทเช่น นิยาย นิทาน นิทานพื้นเมือง ฯลฯ แนวการเขียนนี้ควรเลือกให้เหมาะสมกับประเภทของเนื้อหา

4. ภาพประกอบเป็นส่วนสำคัญของหนังสือสำหรับเด็ก จะต้องมีการประกอบเสมอสัดส่วนของภาพกับเนื้อเรื่อง ขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่าน เด็กอายุน้อยต้องมีภาพมาก เด็กอายุมากอาจมีภาพน้อยลง ประเภทของภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ภาพนั้นต้องชัดเจน และไม่มียายละเอียดมาก

5. ภาษาและสำนวนที่ใช้ ต้องใช้คำง่าย ใช้ประโยคสั้น ๆ หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์ยาก หรือคำศัพท์ทางวิชาการต่าง ๆ เลือกใช้คำที่สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ทันที

6. แบบและขนาดตัวอักษรเลือก ควรใช้แบบและขนาดของตัวอักษรให้เหมาะสม ไม่ควรใช้ตัวอักษรประดิษฐ์ ควรใช้ตัวอักษรที่อ่านง่ายและชัดเจน การเลือกขนาดตัวอักษรขึ้นอยู่กับวัยของผู้อ่านวัยของผู้อ่าน ปริมาณเนื้อหา ความยาวของเรื่อง และรูปเล่มหนังสือ

7. รูปเล่มของหนังสือ ควรมีขนาดกะทัดรัด ไม่ใหญ่กว้างยาวหรือเล็กเกินไป เพราะจะถืออ่านได้ไม่สะดวก การเย็บเล่มควรมีความแข็งแรงทนทาน ทั้งนี้ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับจำนวนหน้า ชนิดกระดาษและปกของหนังสือ

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 22-23) กล่าวถึงลักษณะหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก รวมทั้งขั้นตอนและวิธีการทั่วไป ในการจัดทำหนังสือ ควรประกอบด้วย

1. เนื้อเรื่องดี เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจ และสติปัญญาความสามารถในการอ่านของเด็ก

2. นักเขียนดี นักเขียนเป็นจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับเด็ก มีเทคนิคและมีความสามารถพิเศษ ที่จะเขียนหนังสือให้น่าสนใจสำหรับเด็ก

3. โครงเรื่อง จะต้องเรียงลำดับ ไม่สลับซับซ้อน ถ้าผูกเรื่องให้แปลก ตื่นเต้นได้ก็จะน่าสนใจสำหรับเด็ก

4. แก่น หรือแก่นของเรื่อง หมายถึง แนวคิดของเรื่องที่คุณเขียนกำหนดขึ้น

5. ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก มีส่วนสำคัญมากที่จะดึงดูดความสนใจเด็กให้อยากอ่าน ควรเป็นภาพสีสันสดใส ชัดเจน

6. ผู้วาดภาพประกอบ จะต้องเรียนรู้จิตวิทยา ความสนใจและความต้องการของเด็ก

7. การจัดรูปเล่ม การหน้า การจัดภาพและคำบรรยายควรจัดให้สวยงามเหมาะสม น่าติดตาม เหมาะสมกับวัยของเด็ก

สรุปได้ว่าลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ต้องมีเนื้อหาที่น่าสนใจ มีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน เป็นหนังสือที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ขนาดของหนังสือมีความเหมาะสม การใช้ภาษาเข้าใจง่าย ควรมีภาพประกอบเพื่อช่วยให้หนังสือที่น่าอ่านมากยิ่งขึ้น

4.1.4 คุณค่าและประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

จินตนา ไบกาชุยี (2542: 143-144) ได้สรุปประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมความรู้ หนังสือเพิ่มเติมควรมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความรู้หรือทักษะความคิดรวบยอด หลักการหรือทฤษฎีเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการดำเนินชีวิต การศึกษาหาความรู้ รวมทั้งก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านต่าง ๆ

2. ส่งเสริมสติปัญญา หนังสืออ่านเพิ่มเติมนอกจากจะมีเนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความรู้แล้วควรมีลักษณะที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้พัฒนาทักษะในการสังเกต ประเมินค่าตลอดจนนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหา

3. ส่งเสริมเจตคติที่เหมาะสม หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรสอดแทรกแนวคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดเจตคติที่เหมาะสมในการนำความรู้นั้นไปใช้ตามแนวทางที่พึงประสงค์เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวม

4. ส่งเสริมความเข้าใจ หนังสืออ่านเพิ่มเติม ควรส่งเสริมให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจในเรื่องราวได้ กล่าวคือ ใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมแก่ความรู้และประสบการณ์ของผู้อ่าน

5. ส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดความสนใจศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

สมพร จารุณัฐ (2541: 35-44) กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าช่วยส่งเสริมเด็กและเยาวชนดังนี้

1. พัฒนาการทางภาษา คือช่วยให้มีความสามารถในการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

2. พัฒนาการทางความคิด และสติปัญญา ผู้มีประสบการณ์จากอ่านหนังสือย่อมสร้างจินตนาการได้ดีกว่าผู้อ่านหนังสือน้อย

3. พัฒนาการทางบุคลิกภาพ การอ่านหนังสือจะทำให้ผู้อ่านนำเอาเหตุการณ์ และเรื่องราวในหนังสือมาปรับใช้กับตนเองได้

4. พัฒนาการทางสังคม อิทธิพลของความคิด ความเชื่อที่ปรากฏในหนังสือ จะช่วยให้ผู้อ่านมีการเปลี่ยนแปลงทั้งความคิดและบุคลิกภาพ

สรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีประโยชน์ทั้งในการส่งเสริมด้านความรู้ ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีในการอ่าน และส่งเสริมประสบการณ์ในด้านการพัฒนาตนเองทั้งด้าน ความคิด ความเชื่อและบุคลิกภาพของผู้อ่าน ทำให้ผู้ศึกษาได้แนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ต้องมีสาระที่ทั้งทั้งความรู้ ส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ผู้เรียนหรือผู้อ่านสามารถศึกษา หาความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยใช้ภาพ กิจกรรมทำยบท คำอธิบายศัพท์เป็นสื่อที่จะช่วยให้ผู้อ่านหรือ ผู้เรียนเข้าใจเนื้อเรื่องยิ่งขึ้น

4.1.5 หลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้เด็กอ่าน มีความเหมาะสม กับวัยความสนใจ ความต้องการและพัฒนาการของเด็ก ตั้งแต่วัยก่อนเข้าเรียนถึงวัยรุ่นโดยมุ่งให้เด็ก พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ 3 ด้าน คือความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก ค่านิยม เจตคติ และการปฏิบัติ ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมมี ผู้ศึกษาได้ลำดับขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่าน เพิ่มเติม ดังนี้

- 1) องค์กรประกอบและโครงสร้างงานเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 2) การเตรียมงานเขียนและวางแผนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 3) ขั้นตอนและส่วนประกอบในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

1. องค์กรประกอบและโครงสร้างงานเขียนหนังสืออ่านเพิ่มเติม
กรมวิชาการ (2544: 6-9) กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของงานเขียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมประเภทสารคดีสำหรับแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บทนำเรื่อง เนื้อเรื่องและสรุปเรื่อง ดังนี้

ก. นำเรื่อง หมายถึง การนำเข้าสู่เนื้อเรื่องเพื่อเข้าใจผู้อ่านให้ติดตาม เนื้อหาสาระภายในเรื่องมีลักษณะสั้น ๆ กระชับ ชมวดปมเนื้อหา ในการนำเสนอหรือบอกเป้าหมาย ของงานเขียนหนังสือ

ข. เนื้อเรื่อง หมายถึง ข้อความส่วนสุดท้ายของสารคดีที่ผู้เขียนกล่าวอ้างถึง สาระสำคัญของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอให้เด่นชัดอีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะจบการ นำเสนอเนื้อหานั้น

ค. สรุปเรื่อง หมายถึงข้อความส่วนสุดท้ายของการเขียนที่ผู้เขียนกล่าวอ้างถึง สาระสำคัญของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอให้เด่นชัดก่อนที่จบเนื้อหา

2. การเตรียมตัวและวางแผนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม นั้น สิ่งสำคัญนอกจากจะศึกษาองค์ประกอบและโครงสร้างงานเขียนแล้ว สิ่งที่สำคัญคือ ผู้เขียนจะต้องพิจารณาเลือกและกำหนดได้อย่างแน่นอน แม่นยำ หรือมีทิศทางในการเขียนหนังสือการเตรียมตัวและการวางแผนอ่านเขียนหนังสือที่ดีจะสามารถสื่อสารถ่ายโยงสู่ผู้อ่านให้เกิดความเข้าใจไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งมีแนวทางการปฏิบัติ ดังนี้

กรมวิชาการ (2545: 13) กล่าวถึง การเตรียมตัวและวางแผนในการสร้างหนังสือมี 3 ประการ

1. การเตรียมตัวเพื่อเป็นนักเขียน
2. การเตรียมงานและวางแผนการเขียน
3. การปฏิบัติการเขียน

1) การเตรียมตัวเพื่อเป็นนักเขียน มีวิธีเตรียมตัว ดังนี้

(1) เปิดทัศนคติเพื่อยอมรับการเป็นนักเขียน ต้องมีความเชื่อมั่นว่าสามารถทำงานเขียนได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีพรสวรรค์

(2) เริ่มต้นนิสัยรักการอ่าน ต้องทำความเข้าใจว่าการอ่านเป็นชุมทรัพย์ของการเขียน คือ การสะสมข้อมูลเพื่อนำไปใช้อย่างเพียงพอ ทำให้เกิดความรอบรู้มากเพียงพอที่จะเป็นผู้นำทางความคิดแก่ผู้อ่านได้ ช่วยกระตุ้นความคิดจินตนาการขยายมุมมองและโลกทัศน์ของคนเขียนหนังสือให้กว้าง ทั้งยังเป็นการเพิ่มประสบการณ์ทางภาษาและการใช้ภาษาด้วย

(3) ฝึกฝนความเป็นคนช่างสังเกตด้วยเหตุที่งานเขียนเป็นการถ่ายทอดสติปัญญาของผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน ดังนั้นผู้ทำงานเขียนจึงจำเป็นต้องมีมุมมองที่กว้างขวางหลากหลายเพียงพอที่จะจุดกระแสความคิดหรือเป็นผู้นำความคิดของผู้อ่านได้ การฝึกฝนตนเองให้เป็นคนช่างสังเกตมองปัญหาต่าง ๆ อย่างหลายนมุมหลายด้าน ละเอียดลออ หรือลึกลงไปที่สายตาค้นทั่วไปมองเห็นซึ่งเรียกกันในภาษานักเขียนว่า มองด้วยนัยน์ตาที่สาม

(4) ฝึกความเป็นนักคิด การคิดเป็นการฝึกฝนให้สมองแตกฉาน เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ในการทำงานเขียน นักเขียนที่จะสามารถพบความสำเร็จในงานเขียนตลอดไป จะต้องเป็นนักคิดควบคู่ไปด้วย ต้องระลึกระหว่างงานเขียนทุกชิ้นจะต้องมีการเสนอความคิดที่นำผู้อ่านอยู่นิด ๆ เสมอไป เมื่อใดที่ผู้เขียนมีความคิดล้ำหลังกว่าผู้อ่านหรือแสดงความซ้ำไม่ทันสมัยในเรื่องความคิดอ่านออกมา งานเขียนของเขาก็จะหมดคุณค่าไป เรามีวิธีการฝึกหัดความคิดสำหรับผู้เริ่มทำงานเขียนหนังสือ จากนั้นจึงเริ่มฝึกคิดต่อไปข้างหน้า คิดค้นหาความจริง ของสิ่งที่เผชิญอยู่หรือคิดขึ้นในท้ายที่สุด ก็คิดในสิ่งที่ตรงกันข้ามหรือเป็นไปไม่ได้

2) การเตรียมงานและวางแผนการเขียน

การเขียนหนังสือทุกประเภทต้องวางแผนอย่างถูกต้อง และมีระบบทำ ให้สามารถเขียนหนังสือได้ตรงตามความต้องการ และเป้าหมายอย่าง นอกจากนั้นก็ยังทำให้การเขียน หนังสือเป็นงานที่ง่ายขึ้นอีกด้วย

(1) กำหนดเป้าหมายงานเขียน 3 ประการ คือ เขียนเพื่ออะไร ใครเป็น ผู้อ่าน และประโยชน์งานเขียนนั้น ๆ การกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนลงไปของงานเขียนแต่ละงาน จะทำให้งานเขียนมีเป้าหมายที่ชัดเจน สามารถบรรลุจุดประสงค์ได้อย่างไม่คาดเคลื่อน นอกจากนั้นยังเป็นประโยชน์ในการนำเสนองานเขียนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดอย่างชัดเจนว่าเขียนเพื่อให้ ใครอ่านจะช่วยให้ผู้เขียนกำหนดระดับความยาว ความยาก ง่าย รวมไปถึงการใช้ภาษาและสำนวนที่ เข้าถึงกลุ่มผู้อ่านเฉพาะได้เป็นอย่างดี

(2) วางโครงสร้างงานเขียน งานเขียนทุกประเภทมีลักษณะโครงสร้าง เฉพาะของตนเองอยู่ เช่น การเขียนบทความวิชาการจะต้องประกอบด้วยบทนำเรื่อง เนื้อเรื่องและ บทสรุปเรื่องส่วนในรายละเอียดของเรื่องนั้นผู้เขียนจะสอดใส่ลงไปก็เป็นเสรีภาพของแต่ละคน เช่น ใน ส่วนเนื้อเองผู้เขียนมักเสนอให้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต สำหรับ หนังสือสารคดี นั้น เป็นการรายงานเรื่องราวที่เป็นปัจจุบันที่สุด ดังนั้น หนังสือสารคดีสำหรับเด็กจึง จำเป็นต้องนำเสนอภาพปัจจุบันของเรื่องราวที่ต้องเขียนมากกว่าเนื้อหาส่วนต่าง ๆ ทั้งหมด

3) การปฏิบัติการเขียน

(1) กำหนดเรื่องหรือประเด็นของเรื่องที่ต้องการนำเสนอ เราจะไม่สามารถเขียนหนังสือได้เลยถ้าไม่มีประเด็นในการเขียนเกิดขึ้นมาเสียก่อนส่วน ใหญ่แล้วผู้เขียนมัก ค้นหาค้นหาประเด็นเรื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นจากสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ใกล้ ๆ ตัว ตามความต้องการของสังคมและ ความใกล้ชิดแหล่ง ข้อมูลของผู้เขียนประเด็นที่นิยมเขียนบทความวิชาการส่วนใหญ่ได้มาจากภูมิ ปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมไทยเมื่อได้ประเด็นที่พอใจที่สุดแล้ว ก็นำประเด็นนั้นมาวางขอบข่ายงาน เขียนโดยเริ่มด้วยการแบ่งบทกำหนดหัวข้อใหญ่ กำหนดข้อย่อยให้ละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อใช้ หัวข้อเหล่านี้เป็นเครื่องมือชักนำไปสู่งานเขียนที่ง่าย นักเขียนที่กำหนดหัวข้อไว้อย่างดีสอดคล้องและ เสริมซึ่งกันและกันรวมทั้งมีจำนวนข้อที่มากเพียงพอจะช่วยให้เขียนได้ง่ายขึ้นเมื่อได้ข้อบท ข้อหัวข้อใหญ่ ข้อหัวข้อย่อยแล้วจึงนำเอาแต่ละข้อเหล่านั้นมาวางโครงสร้างรายละเอียดว่าจะบรรจุอะไรลงไปในแต่ละ หัวข้อบ้าง สิ่งที่ขาดไม่ได้ก็คือ บทสรุปที่ชัดเจนว่า งานเขียนทั้งหมดที่เตรียมไว้ในประเด็นดังกล่าว นั้นต้องการบอกเล่าสิ่งใดแก่ผู้อ่าน เช่น การอนุรักษ์ ตัวอย่างบุคคล หรือขั้นตอนการปฏิบัติ ฯลฯ

(2) เก็บข้อมูลประกอบการเขียน งานเขียนเป็นการนำเสนอข้อมูลจาก ผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านงานเขียนที่พบความสำเร็จคือ งานที่มีข้อมูลพร้อมเพียงและสามารถนำเสนอได้ อย่างแม่นยำเป้าหมายผู้เขียนจึงจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลในเรื่องราวหรือประเด็นที่ต้องการ

เขียนให้กว้างขวางแม่นยำที่สุด หลังจากวางหัวข้อโครงสร้างงานเขียนได้แล้ว เรามักใช้หัวข้อเหล่านั้นเป็นดัชนีสำหรับค้นคว้าหาข้อมูลต่อไปอีกทอดหนึ่ง เพื่อป้องกันความสูญเปล่าทางเวลา หากไม่มีหัวข้อกำหนดไว้อาจทำให้การเก็บข้อมูลไม่ตรงเป้าและเลื่อนลอย

3. ขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและส่วนประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

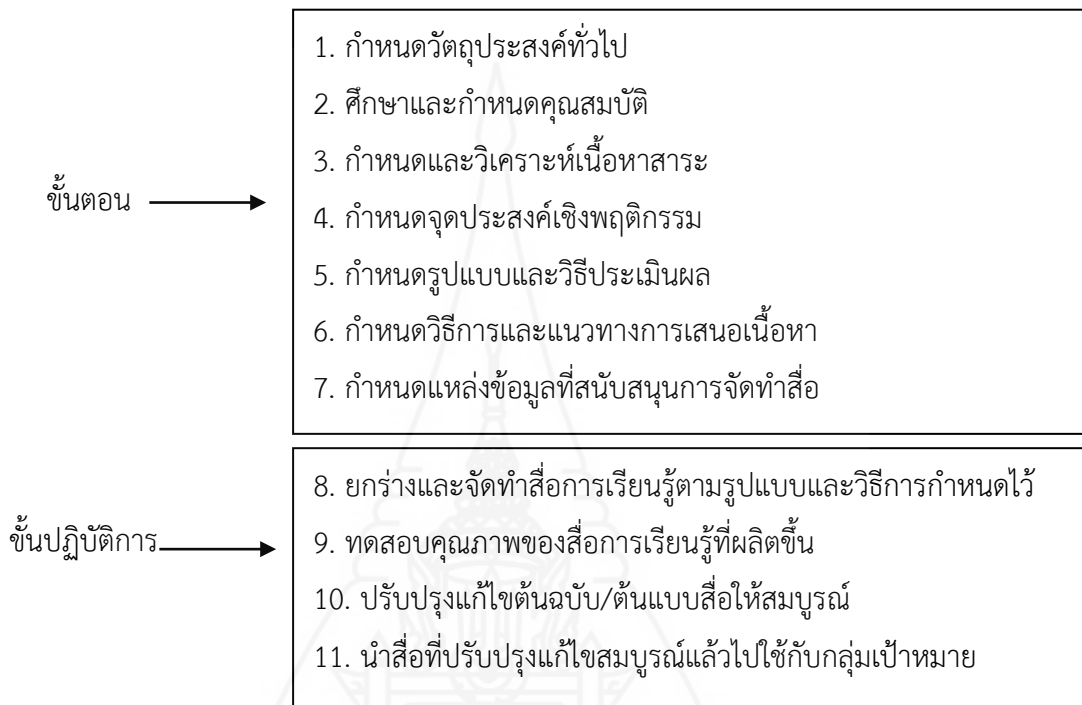
3.1 ขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

กรมวิชาการ (2545: 36-38) เสนอแนะขั้นตอนและวิธีผลิตหนังสือเพื่อใช้เป็นสื่อในการเตรียมความรู้และเพื่อเกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอน ด้วยกระบวนการตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ทั่วไปของการผลิตสื่อ
2. ศึกษาและกำหนดคุณสมบัติของผู้เรียน โดยพิจารณาว่าผู้ใช้สื่อนั้น คือใคร มีความรู้ประสบการณ์เดิมมาอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดคุณสมบัติส่วนอื่น ๆ ของสื่อให้เหมาะสมต่อไป
3. กำหนดและวิเคราะห์เนื้อหาสาระว่าจะต้องประกอบด้วยเนื้อหาสาระอะไรบ้าง ทั้งนี้ควรจะต้องพิจารณากำหนดเนื้อหาให้สัมพันธ์กับจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และให้เหมาะสมกับผู้เรียนด้วย
4. กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม โดยการตีความและจำแนกแยกย่อยจุดประสงค์ทั่วไปให้ละเอียดลงไปถึงขั้นที่ทราบว่าเมื่อผู้เรียนรู้จากสื่อนั้น แล้วสามารถทำอะไรได้บ้าง ซึ่งจะเป็แนวทางสำคัญในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป
5. กำหนดรูปแบบและวิธีวัดผล ประเมินผล หลังจากที่เรียนด้วยสื่อนี้ไปแล้ว
6. กำหนดวิธีการและแนวทางการเสนอเนื้อหา เป็นการวางแผนว่าจะเสนอเนื้อหาในรูปแบบใด เรียงลำดับเนื้อหาอย่างไร มีการนำเรื่อง สรุปเรื่อง หรือทบทวนเรื่องอย่างไร มีแบบฝึกหัดหรือกิจกรรมหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ
7. กำหนดแหล่งข้อมูลที่สนับสนุนการจัดทำสื่อการเรียนรู้ ไม่ว่าจะสื่อการเรียนรู้ชนิดใด ผู้ผลิตจะต้องกำหนดว่าจะหาข้อมูลสนับสนุนได้จากแหล่งใด เช่น แหล่งค้นคว้าเกี่ยวกับเนื้อหา ภาพประกอบ แผนภูมิ เป็นต้น
8. ยกร่างและจัดทำสื่อการเรียนรู้ตามรูปแบบ และวิธีการกำหนดไว้
9. ทดสอบคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นโดยนำสื่อต้นแบบไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่เป็นตัวแทนของผู้เรียนที่ต้องใช้สื่อนั้น ใช้สื่อแบบนี้จัดการเรียนการสอนจริง ๆ เพื่อศึกษาข้อบกพร่องต่าง ๆ สำหรับนำมาเป็นข้อมูล ในการปรับปรุงสื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

ได้ดังนี้

10. ปรับปรุงสื่อการเรียนรู้ตามข้อมูลที่ได้ศึกษาไว้
11. นำสื่อที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้ ซึ่งอาจสรุปเป็นขั้นตอน

ภาพที่ 1.1 แสดงขั้นตอนและวิธีผลิตหนังสือ

ที่มา : ศูนย์พัฒนาหนังสือ (กรมวิชาการ 2545 หน้า 37)

สมพร จารุณี (2538: 189) เสนอแนะกระบวนการหรือขั้นตอนในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมประเภทสารคดีสำหรับเด็กไว้ 4 ขั้นตอนซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ขั้นวางแผน

1.1 การกำหนดความคิดรวบยอด แก่นเรื่องและจุดมุ่งหมายทั่วไป เพื่อแสดงจุดมุ่งหมายของงานเขียน

1.2 ผู้อ่าน เป้าหมายคือ การกำหนดคุณสมบัติว่าต้องการ ใช้กับเด็กวัยใด ระดับชั้นใด เพื่อเป็นแนวทางวางแผนเกี่ยวกับเนื้อหาของงานเขียนต่อไป

1.3 เนื้อหา วิเคราะห์ข้อบ่งชี้ของเนื้อหาสาระและเรื่องราวเพื่อให้สัมพันธ์กับความคิดรวบยอดหรือแก่นเรื่อง

1.4 จุดมุ่งหมายเฉพาะ คือการกำหนดลักษณะของจุดมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจงซึ่งเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหา

1.5 ประเมินความเข้าใจ คือการกำหนดรูปแบบและวิธีการประเมินความเข้าใจ เพื่อให้ทราบว่าการสร้างงานเขียนสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายที่เรากำหนดไว้จริง

1.6 แนวทางการเสนอเนื้อหา เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และกำหนดรายละเอียดกับผู้อ่านเป้าหมาย จุดมุ่งหมายเฉพาะและเนื้อหาโดยละเอียดมาเป็นพื้นฐานในการจัดทำเค้าโครงเรื่องและโครงสร้างก่อนลงมือเขียน

1.7 การรวบรวมข้อมูล ต้องรวบรวมข้อมูลให้ครบถ้วน ถูกต้อง

2. ขั้นตอนร่างต้นฉบับ

เป็นขั้นที่ผู้เขียน ลงมือร่างต้นฉบับตามเค้าโครงเรื่องที่กำหนดไว้ โดยมี เอกสาร ข้อมูล กำหนดเวลา ตารางทำงานสำหรับการเขียนต้นฉบับ เสร็จแล้วผู้เขียน ตรวจสอบผลงานแล้วปรับปรุงก่อนนำต้นฉบับไปทดสอบและนำมาปรับปรุงเป็นครั้งสุดท้าย

3. ขั้นตอนทดสอบต้นฉบับ

เป็นขั้นที่ตรวจสอบต้นฉบับ อาจเป็นการทดสอบอย่างไม่เป็นทางการ หรือสุ่มเลือกตัวแทนผู้อ่านทดสอบความเข้าใจเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำมาปรับปรุงแก้ไขต้นฉบับในขั้นสุดท้าย

4. ขั้นการปรับปรุงต้นฉบับ

เป็นขั้นสุดท้ายที่ผู้เขียนปรับปรุงต้นฉบับ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบและข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาพิจารณาปรับปรุงเป็นครั้งสุดท้าย

3.2 ส่วนประกอบของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมต้องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ นักการศึกษาได้เสนอไว้ดังนี้

จินตนา ไบกาซูยี (2542: 204-213) กล่าวถึงการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมต้องประกอบด้วยรายละเอียดเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. ส่วนหน้าหนังสือ

1.1 หน้าปก (Front Cover) เป็นสิ่งแรกที่ชักจูงให้ผู้อ่านอยากอ่าน เพราะฉะนั้นจะต้องมีภาพและสีสันสวยสะดุดตา มีชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ผู้จัดพิมพ์

1.2 ปกด้านหลัง (End-Paper) คือส่วนหลังของปกหน้า อาจทิ้งวางไว้หรือใส่รายละเอียด เช่น จำนวนที่พิมพ์ ปีที่พิมพ์ สำนักพิมพ์

1.3 ไบรองปกหน้าปก (Fly-Paper) ในหน้านี้ไม่นิยมใส่สิ่งใด

1.4 หน้าปกใน (Title Page) เป็นหน้าที่สำคัญมักอยู่ด้านขวา จะมีชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้เขียนภาพ ผู้จัดพิมพ์ และรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหนังสือ

1.5 หน้าที่ลิขสิทธิ์ (Copyright Page) อยู่ด้านหลังของปกในจะบอกให้ทราบเกี่ยวกับลิขสิทธิ์การพิมพ์ ข้อความจะจัดไว้ด้านบนของหน้า ตอนกลางหรือตอนล่างของหน้าได้ตามแต่จะออกแบบ

1.6 หน้าคำนำ คำชี้แจง หรือบทนำ (Preface Foreword, Introduction) เป็นหน้าที่ผู้เขียนแสดงจุดประสงค์หรือสารประโยชน์ของหนังสือ ประวัติความเป็นมา หรือคำชี้แจงการใช้หนังสือแบบนี้

1.7 หน้าสารบัญ (Content Page) หน้านี้อ้างอิงด้านซ้ายมือหรือขวามือแล้วแต่หน้าจะวาง แต่ควรให้ต่อจากหน้าคำนำ ในหน้านี้บรรจุบัญชีหัวเรื่องหรือบทที่ปรากฏอยู่ในหนังสือพร้อมทั้งระบุหน้าไว้ด้วย เพื่อสะดวกแก่ผู้อ่านสามารถค้นหาสิ่งที่ต้องการ

2. ส่วนเนื้อหาของหนังสือ

2.1 หน้าแรกของเนื้อหา มักอยู่ด้านขวามือ จัดเรียงลำดับตั้งแต่ 1 จนถึงหน้าสุดท้ายในกรณีหนังสืออ่านประกอบและหนังสืออุเทศที่มีเนื้อหามาก ต้องแบ่งออกเป็นตอนๆ ต้องคำนึงถึงตำแหน่งดังต่อไปนี้

2.2 ตำแหน่งชื่อบท จะอยู่กลางหน้าโดยเว้นหรือปล่อยว่างด้านบนไว้อยู่ริมขวามือสุดหรือซ้ายมือสุดอยู่ตรงกลางย่อมาได้ เมื่อกำหนดบทแรก บทต่อไปให้เหมือนกันทุกบทจนจบเล่ม

2.3 การจัดวางชื่อบท จะจัดวางให้บรรทัดแรกเป็นชื่อบทที่ 1 แล้วชื่อเรื่อง อยู่ถัดลงมาอีกบรรทัด บทต่อไปต้องวางให้เหมือนกัน

2.4 ขนาดตัวอักษร กำหนดให้เหมาะสมกับวัย คือเด็กเล็กใช้ตัวอักษรพิมพ์ขนาด 28-32 พ้อยท์ เด็กวัยประถมศึกษาใช้ตัวอักษรพิมพ์ขนาด 24 พ้อยท์

2.5 หน้าเนื้อหา ซึ่งต่อจากหน้าแรกของเนื้อหา มักจะอยู่ด้านซ้าย (หน้าเลขคู่) และหน้าถัดไปเรียงลำดับตามเลขหน้า โดยกำหนดให้หน้าขวามือ เป็นหน้าเลขคี่และหน้าซ้ายมือเป็นหน้าเลขคู่

2.6 ภาพในหน้าเนื้อหา ในการจัดหน้าแต่ละหน้าของหนังสือสำหรับเด็กจะต้องจัดภาพให้เป็น ส่วนของเนื้อหา โดยจัดภาพให้อยู่ครึ่งหนึ่ง (1/2) หน้า หรือเป็นหนึ่งในสี่ (1/4) ของหน้า

2.7 การใช้ข้อความบรรยายภาพ (Caption) ในหนังสือสารคดี หนังสือสารคดี หนังสืออ่านเพิ่มเติมจะต้องกำหนดตัวอักษร การวางตำแหน่งภาพ คำบรรยายให้มีระบบตลอดทั้งเล่มทั้งพิจารณาตามหลักของความเหมาะสม เรียบง่าย สะดวกแก่การอ่านและสะดวก

3. ส่วนท้ายของหนังสือ

มีการจัดรูปแบบที่นิยมจัดทำ ได้แก่ หน้าบรรณานุกรม มีรายชื่อหนังสืออ้างอิง คำอธิบายศัพท์ ดัชนีเรื่อง ดัชนีภาพ ปกหลัง (Back Cover) อาจทิ้งว่างไว้ แต่ปัจจุบันจะมีภาพประกอบเป็นส่วนหนึ่งของปกหน้า เพื่อสร้างความน่าสนใจ

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นในเรื่อง หลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม อาจสรุปได้ว่าหลักการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมต้องพิจารณาให้ครอบคลุม เพื่อให้การสร้างหนังสือให้เกิดคุณภาพและสนองจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน

4.1.6 การประเมินหนังสืออ่านเพิ่ม

มีนักการศึกษาให้แนวคิดในการประเมินคุณภาพของหนังสือไว้ ซึ่งสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประเมินได้ดังนี้

ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ (2545: 14-28) กล่าวถึงหลักเกณฑ์และแนวทางในการประเมินคุณค่าของหนังสือควรมีดังนี้

1. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเนื้อหา
2. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสนอเนื้อหา
3. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษา
4. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับคุณภาพประโยชน์
5. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความน่าสนใจ

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับเนื้อหา มีประเด็นที่ควรจะต้องพิจารณาเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของหนังสือหลายแง่มุมดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์ ผู้เขียนจำเป็นจะต้องกำหนดจุดประสงค์ในการเขียนหนังสือให้ชัดเจน ว่าต้องการให้ผู้อ่านได้ความรู้ ความคิด ทักษะและเจตคติอย่างไร สัมพันธ์กับจุดประสงค์หรือไม่ ผู้เขียนได้นำเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกันนำเสนอไว้หรือไม่

2. เนื้อหาถูกต้อง เป็นส่วนสำคัญของหนังสือ เนื้อหาจะต้องถูกต้อง โดยเฉพาะหนังสือที่ให้ความรู้ ความคิดรวบยอดหลักการและทฤษฎีต่างๆ

3. เนื้อหายากง่ายพอเหมาะ เนื้อหาสาระของหนังสือ ต้องมีความยากง่ายพอเหมาะแก่วัย ประสบการณ์และความสามารถทางสติปัญญาของผู้อ่านที่จะได้รับ พิจารณาเนื้อหาสาระ มีความพอเหมาะคือไม่มากเกินไปหรือง่ายเกินไปสำหรับผู้อ่าน

4. เนื้อหาพอเหมาะ ผู้เขียนกำหนดวัตถุประสงค์ของการเขียนหนังสือไว้ชัดเจน กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จำเป็นผู้อ่านมาสามารถเกิดความรู้ ความเข้าใจดี

5. เนื้อหา ประกอบด้วยตัวอย่าง ความคิดรวบยอดที่พอเหมาะแก่วุฒิภาวะ ประสบการณ์และสภาพแวดล้อมของผู้อ่าน

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเสนอเนื้อหา

หลักเกณฑ์นี้สามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. หลักส่งเสริมความเข้าใจ ข้อความที่เสนอเป็นเรื่องราวหรือหนังสือที่จะช่วยผู้อ่านให้สามารถตีความหมาย เกิดความเข้าใจ และเข้าใจถึงความคิดต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องนั้น จำเป็นต้องอาศัยส่วนประกอบที่ได้กลายมาเป็นหลักเกณฑ์ตรวจพิจารณาหนังสือด้วยดังต่อไปนี้

1.1 โครงสร้างของข้อความ ในการแสดงเนื้อหาสาระเรื่องใด เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอะไรอย่างไร และเพียงไร ถ้าผู้เขียนพิจารณานำเสนอในโครงสร้างที่เหมาะสมเข้าใจได้ง่าย เช่น ในบางกรณีควรนำเสนอด้วยการอธิบายความ

1.2 โครงสร้างทางวิชาการ ศาสตร์สาขาใดก็มักจะมีโครงสร้างเฉพาะตัว ถ้าผู้เขียนเสนอเนื้อหาสาระให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสมก็จะช่วยให้ทำความเข้าใจง่ายขึ้น

1.3 เอกภาพ สัมพันธภาพ และจุดเน้น หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นควรเป็นหนังสือที่มีแก่นเรื่องเพียงเรื่องเดียว ซึ่งอาจมีหัวข้อหรือเรื่องย่อย ๆ ได้แต่ต้องสัมพันธ์กันทั้งหมด

2. หลักส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เขียนสามารถพิจารณาเลือกใช้เครื่องมือหรือวิธีการที่ให้อ่าน สามารถตีความหมายและเกิดความรู้ความเข้าใจในสาระความรู้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านอย่างถูกต้องและรวดเร็วได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

2.1 บอกจุดประสงค์ให้อ่านทราบ ทำให้การอ่านมีจุดมุ่งหมาย ทราบประเด็นความสำคัญของเรื่อง ซึ่งเป็นเป้าหมายของการอ่าน

2.2 มีบทนำเรื่อง ช่วยให้อ่านได้ทราบก่อนลงมืออ่านเรื่อง ผู้เขียนอาจเสนอบทนำเรื่องได้หลายรูปแบบ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับรอบความคิด ซึ่งผู้อ่านกำลังจะอ่านต่อไป

2.3 มีคำถามนำเรื่อง ซึ่งทำหน้าที่เช่นเดียวกับจุดประสงค์และช่วยให้อ่านได้ทดสอบความเข้าใจ สามารถตีความและเข้าถึงเรื่องที่อ่าน

2.4 มีสรุปตอนท้ายเรื่อง บทสรุปท้ายเรื่องมีความสำคัญสำหรับ ช่วยผู้อ่านให้สามารถจับประเด็นความสำคัญได้ถูกต้อง

2.5 มีการกำหนดหัวข้อที่เหมาะสม การกำหนดหัวเรื่องที่เหมาะสมและสัมพันธ์กันจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะเรื่องเป็นประเด็น เป็นหมวดหมู่ได้ตามลำดับไม่เกิดความสับสน

2.6 มีการกล่าวเน้นความสัมพันธ์ ผู้เขียนอาจจะย้ำให้อ่านเห็นความสำคัญของรายละเอียดและประเด็นความคิดแต่ละขั้นตอนเป็นลำดับ เป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้อ่าน

2.7 มีการใช้ภาพประกอบ อาจเป็นภาพวาด ภาพถ่าย แผนผัง แผนภูมิ แผนที่ตาราง กราฟต่าง ๆ เพื่อช่วยความเข้าใจของผู้อ่านต่อเรื่องที่อ่านหรือช่วยสรุปความช่วยเปรียบเทียบตามความเหมาะสม

2.8 มีกิจกรรมท้ายบท กิจกรรมท้ายบทเป็นกิจกรรมที่ทำให้ความคิดของผู้อ่านให้คิดไกลออกไปจากเรื่องที่อ่าน ช่วยให้นำความเรื่องที่อ่านไปแล้วไปเปรียบเทียบเหตุการณ์หรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

2.9 การเสนอรายชื่อหนังสืออ้างอิงหรือสำหรับอ่านเพิ่มเติมอีกได้ตามความสนใจ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.10 มีการใช้เทคนิคเกี่ยวกับตัวอักษรและจัดพิมพ์ ขนาดของตัวอักษร ขนาดของเล่มหนังสือ การจัดวางหน้าหนังสือและภาพประกอบ ผู้จัดทำหนังสือจะต้องพิจารณาจัดทำให้เหมาะสมในลักษณะที่ช่วยส่งเสริมความรู้ความเข้าใจของผู้อ่านด้วย

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้ภาษา

การใช้ภาษาเป็นเรื่องที่สำคัญมากเรื่องหนึ่งสามารถจำแนกเป็นหลักเกณฑ์กว้างๆสำหรับตรวจพิจารณาคุณภาพของหนังสือด้วยได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ศัพท์ ผู้เขียนจะต้องพิจารณาความสามารถผู้อ่าน หลีกเลี่ยงการใช้ศัพท์ยาก หากจำเป็นต้องให้คำจำกัดความก่อน หรือมีการอธิบายความหมายของศัพท์เพื่อผู้อ่านความเข้าใจเรื่องได้ดียิ่งขึ้น

2. การใช้ภาษา ผู้อ่านจะสามารถเข้าใจประโยคที่มีเนื้อความอย่างเดี่ยวได้ง่ายกว่าประโยคเนื้อความรวมซับซ้อน หรือประโยคปฏิเสธซ้อนปฏิเสธ ผู้เขียนต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องชัดเจนและสละสลวยเข้าใจง่าย กระชับรัด

3. การใช้คำหรือวลีเชื่อมประโยค จะต้องใช้ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการของหลักภาษา

หลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับคุณประโยชน์

หนังสือในฐานะที่เป็นสื่อการเรียนรู้ควรทำหน้าที่พัฒนาทั้งความรู้ ความคิด และเจตคติ ตลอดจนค่านิยมให้เกิดแก่ผู้อ่านด้วย ผู้เขียนจึงควรกำหนดจุดประสงค์ของการเขียนหนังสือไว้ให้แน่ชัดว่าจะให้ผู้อ่านได้พัฒนา ความรู้ ความคิด เจตคติและค่านิยมไปถึงระดับใด ควรตั้งจุดประสงค์ในการอ่านสูงกว่าระดับได้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง คือได้พัฒนาความคิดและสติปัญญาด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การดำเนินชีวิตของผู้อ่าน

หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความน่าสนใจ

คุณสมบัติอีกประการหนึ่งของหนังสือคือความน่าสนใจ หนังสือที่ดีควรมีลักษณะที่ดึงดูดผู้อ่านให้ติดตามอ่าน ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้หนังสือที่น่าสนใจ ดังนี้

1. บอกความสำคัญของเรื่อง ผู้เขียนควรบอกให้ผู้อ่านทราบว่าเรื่องที่กำลังอ่านมีความสำคัญอย่างไร

2. สร้างความสัมพันธ์ กับผู้อ่าน การอ่านหนังสือกล่าวได้ว่าเป็นการสื่อสารระหว่างผู้เขียนและผู้อ่าน หนังสือที่ผู้เขียนสามารถทำให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิด จะช่วยให้ผู้อ่านให้ศึกษาด้วยความสบายใจ และช่วยสร้างความคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ในขณะที่อ่าน

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2539: 195-198) กล่าวถึงเกณฑ์ในการประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ 2 ลักษณะดังนี้

1. ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับเกณฑ์ประเมินแบบเรียน ซึ่งเป็นหัวข้อใหญ่ดังนี้

1.1 คุณภาพในการจัดรูปเล่ม

1.2 หลักการเรียนการสอนเฉพาะวิชา

1.3 หลักวิทยาแห่งการเรียนรู้

1.4 ความสอดคล้องกับหลักสูตร

2. เกณฑ์การประเมินหนังสือเพิ่มเติมซึ่งส่วนใหญ่ที่ใช้กันอยู่ จะแบ่งออกเป็น

10 หัวข้อ ดังนี้

2.1 ผู้แต่ง

1) เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่แต่งเป็นอย่างดี

2) ได้มีการค้นคว้าประกอบการแต่งหนังสืออย่างพอเพียง

3) เข้าใจความต้องการ ความสนใจความสามารถของผู้อ่านโดยทั่วไป

4) เกี่ยวข้องกับวงการศึกษามีประสบการณ์ในการแต่งหนังสือ

2.2 ปีที่แต่งและพิมพ์ พิจารณาใน 2 ประเด็นคือ

1) เป็นหนังสือใหม่ พิมพ์หรือแต่งในระยะเวลาที่ผ่านมาไม่นานเกิน 10 ปี ซึ่งให้ข้อเท็จจริง ถูกต้อง ทันสมัย ควรแก่การเชื่อถือยิ่งกว่าหนังสือเก่าที่แต่งมานานแล้ว

2) เป็นหนังสือเก่าที่แต่ง หรือพิมพ์มานานแล้ว แต่ไม่มีผลกระทบกระเทือนถึงเนื้อหาและกลับทำให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง เช่น เรื่องประเพณีเก่าแก่หรือวัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นต้น

2.3 เนื้อหาสาระ

1) มีแก่นสาร สาระเหตุผลเป็นที่น่าเชื่อถือ

อ่านต่อไป

- 2) ให้ความรู้และข้อค้นพบใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้งชักชวนให้ติดตาม
- 3) สอดคล้องกับหลักสูตรและแบบเรียน
- 4) ให้อรรถาธิบายที่ลึกซึ้ง แจ่มแจ้งและสมบูรณ์
- 5) ขยายประสบการณ์ของผู้อ่านและส่งเสริมแนวคิดที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.4 ภาษา

- 1) เป็นภาษาที่เข้าใจง่าย สื่อความหมายได้ตรงและชัดเจน
- 2) เป็นภาษาสุภาพ กะทัดรัดและถูกต้องตามหลักภาษา
- 3) เรียบเรียงได้เหมาะสม ชวนอ่านไม่น่าเบื่อ
- 4) ใช้ถ้อยคำ อ่านแล้วเสริมให้เกิดสุนทรียะทางการใช้ภาษา
- 5) มีคำอธิบายศัพท์ประกอบด้วยเมื่อจำเป็น

2.5 การจัดลำดับเรื่อง

- 1) ลำดับเนื้อเรื่องแต่ละบทเชื่อมโยงกันดี
- 2) ลำดับเรื่องจากง่ายไปหายากและจัดตามลำดับประสบการณ์ของผู้ได้รับ
- 3) เนื้อเรื่องไม่เรียงลำดับ สามารถตัดตอนได้โดยไม่ขาดช่วง
- 4) มีความกลมกลืนใกล้เคียงกับหลักสูตร
- 5) มีลักษณะส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจโดยลำดับไม่ขัดแย้ง

ผู้ได้รับ

หรือหักล้างกัน

2.3 ความน่าอ่าน

- 1) มีตัวหนังสือขนาดพอเหมาะ มีหลายลักษณะให้สังเกตได้ง่ายของไฟ
- 2) ตัวพิมพ์ชัดเจน ไม่เลอะเลือนอยู่บนกระดาษที่มีคุณภาพดี
- 3) มีภาพประกอบหรือแผนภูมิเหมาะสมกับความจำเป็น พร้อมทั้งมี

มีจังหวะอ่านได้สะดวก

คำอธิบายชัดเจน

- 4) มีลักษณะดึงดูดและน่าเชื่อถือ

2.7 เครื่องช่วยประกอบ

- 1) มีเครื่องช่วยในการอ่าน ได้แก่ แผนที่ แผนภูมิ แผนผังภาพประเภท
- 2) มีบทนำ สารบัญและหัวข้อเรื่องที่ชัดเจน
- 3) มีตรรกะที่ต่อเนื่องและภาคผนวก

ต่างๆ

เพิ่มเติม

4) มีเชิงอรรถและบรรณานุกรมท้ายเล่ม แนะนำหนังสือเพื่ออ่าน

5) มีบทสรุปและข้อเสนอแนะอันจะเป็นประโยชน์ในแง่เสริมสร้างความ
ความรู้ เช่นแบบฝึกหัด โครงการ กิจกรรมต่าง ๆ

2.8 ความทนทาน

ใช้ไม่ถนัด

1) รูปเล่มกะทัดรัด ไม่หนา หนัก เล่มใหญ่หรือกว้างเกินไปที่จะทำให้

2) การเข้าเล่มและเข้าปกแข็งแรง

3) กระดาษที่พิมพ์เป็นกระดาษดี ไม่ขาดหรือเปื่อยง่าย

4) ปกแข็งเรียบร้อยและคงทน

5) หมึกพิมพ์ชัดเจน ไม่ซีดจางหรือลบเลือนได้ง่าย

2.9 ค่านิยมของวิชา

1) แทรกคุณธรรมของความเป็นพลเมืองดีไว้เสมอเมื่อมีโอกาส

2) ให้แง่คิดและแนวทางเพื่อปฏิบัติในชีวิตที่ฉลาด

3) ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในสังคม

4) เน้นให้ตระหนักในบทบาท ความรับผิดชอบของตนต่อสังคม

5) เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านส่วนใหญ่และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน

2.10 คุณค่าในด้านอื่น ๆ

1) สร้างพื้นฐานในการใช้วิจารณ์ญาณ หาเหตุผลอย่างรอบคอบ

2) ส่งเสริมให้เกิดความริเริ่ม สร้างสรรค์ในทางที่ดี ช่วยให้เข้าใจ

สภาพชีวิตสังคมปัจจุบันดียิ่งขึ้น

3) สามารถวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ด้วยใจเป็นธรรม

4) ปลุกฝังทัศนคติที่ดีต่อการอ่านและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

ชุตินา สัจจามันท์ และคนอื่น (2543: 107) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินค่า
สารคดี และวรรณกรรม ซึ่งนำมาปรับใช้ในการประเมินหนังสืออ่านเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้

1. ด้านเนื้อหา พิจารณาจากการให้ความรู้ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ ความถูกต้อง
ของข้อมูล ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สมเหตุสมผลและมีเอกภาพ

2. วิธีการนำเสนอ พิจารณาจากชื่อเรื่องน่าสนใจ กระชับ ตรงประเด็น กลวิธี
การนำเสนอที่น่าสนใจ การจัดรูปเล่ม การใช้ภาพและแผนภูมิเหมาะสม

3. การใช้ภาษา พิจารณาจากการใช้ภาษาถูกต้องชัดเจน สำนวนภาษาถูกต้อง
ชัดเจน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้น ควรพิจารณา เนื้อหาของหนังสือ การใช้ภาษา สวนประกอบของหนังสือ การพิมพ์และการจัดทำรูปเล่ม

4.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผญา

4.2.1 ความหมายของผญา

ผญา เป็นวรรณกรรมอย่างหนึ่งของคนอีสานและคนลาว เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทั้งทางด้านภาษาและวัฒนธรรม ผู้ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมของอีสานได้ให้ความหมายของผญาไว้ดังนี้

พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง ฉบับปณิธานสมเด็จพระเจ้าวรวงศ์ (ติสสมหาเถระ) (2515: 271) ได้ให้ความหมายของผญาไว้ว่า ผญา (ผญา) = น. ปัญญา ปรัชญา ความฉลาดคำพูดที่เป็นภาษิตมีความหมายลึกซึ้งในเชิงเปรียบเทียบ

สารานุกรม ภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ โดย ปรีชา พิณทอง (2532: 528) ได้อธิบายความหมายของผญาไว้ว่า ผญา = ปัญญา ปรัชญา ความฉลาด คำภาษิตที่มีความหมายลึกซึ้งอย่างว่า “มีเงินเต็มพา บ่ท่อผญาเต็มปุม” หมายความว่า แม้จะมีเงินเต็มภาชนะใด ๆ ก็ไม่เท่ามีปัญญาเต็มปุม

พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน ของ บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล (2545: 571) ได้ให้ความหมายของผญาไว้ว่า ผญา (ผะ-หยา) = น. ปัญญา ความรู้อันเป็นภูมิปัญญาของคนอีสานที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน เพื่อบอกถึงความรอบรู้ สติปัญญา ความเฉลียวฉลาดของผู้พูดหรือผู้ใช้

จารุบุตร เรื่องสุวรรณ (2520: 58) ได้ให้ความหมายของผญาว่า ผญา (ผญา) เป็นคำนาม แปลว่า ปัญญา ปรัชญา ความฉลาด คำพูดที่เป็นภาษิต ประกอบด้วยถ้อยคำอันหลักแหลม ลึกซึ้ง

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2521: 19) กล่าวว่า ผญา เป็นคำอีสาน ตรงกับภาษาไทยกลางว่า ปัญญา หรือปรัชญา เพราะภาษาอีสานออกเสียง /ผ/ แทนเสียง /ป/ หรือ /ปร/ ในภาษาไทยกลาง เช่น

ผต ภาษาไทยกลางใช้ เปต

ผต ภาษาไทยกลางใช้ โปต

ผญา มีความหมายคือ คำพูดที่หลักแหลม ได้สาระ ทำให้รู้สติปัญญาของผู้พูด และเป็นคำพูดที่ไพเราะงดงาม มีคุณค่าทางวรรณศิลป์

จากความหมายที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ผญา คือคำพูดสำนวนอีสานที่เป็นคำคม แง่คิด มีคติหรือสุภาษิต ประกอบด้วยคำคมที่มีความหมายเชิงเปรียบเทียบหลักแหลมลึกซึ้งใช้ในโอกาสต่าง ๆ

ผญาเป็นคำพูดที่ประกอบด้วยองค์คุณห้าประการ คือ คำพูดที่มีประโยชน์ คำพูดที่เหมาะสมแก่กาละ พูดคำสัตย์ พูดคำอ่อนหวาน และคำพูดเมตตาจิต (จารุวรรณ ธรรมวัตร 2526: 26)

4.2.2 ลักษณะของผญา

จารุบุตร เรื่องสุวรรณ (2520: 179) ได้กล่าวถึงลักษณะของผญาว่า คำผญานั้นมี 2 ประเภท คือ ผญาหย่อย เป็นคำพูดเปรียบเปรย เข้าเหย๋ ขำขัน สนุกสนาน แต่ก็แฝงคำคม เป็นคติ และอีกประเภทหนึ่งคือ ผญาภาชิต เป็นถ้อยคำแบบฉันทลักษณ์ที่มีความไพเราะเป็นคติ สอนใจ ลึกซึ้งแฝงด้วยคติธรรม

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2540: 43) กล่าวไว้ในหนังสือ คติชาวบ้านอีสานว่า ลักษณะสำนวนพูดแบบผญา มีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ

1. เป็นคำพูดที่ลึกลับแหลม ได้สาระแสดงให้เห็นสติปัญญาของผู้พูด เช่น “สืบตำลึงอยู่ปากน้ำอย่าฟ้าวอวคนึงหา สองสสิ่งมามือให้ฮีบกำมาเมี้ยน” ตรงกับภาชิตภาคกลางว่า “สืบเบี้ยไถลมือคว่า” หรือ “เกลี้ยงแต่นอกทางในเป็นหมากเตื่อ หวานนอกเนื้อทางในส้มตั้งหมากนาว” ตรงกับภาชิตภาคกลางว่า “หวานนอกขมใน”

2. เป็นคำพูดที่ใช้ภาษาได้ไพเราะงดงามมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ เช่น เป็นกลุ่มคำที่ไพเราะด้วยเสียงสัมผัส อาจจะเป็นสัมผัสสระ พยัญชนะหรือเป็นการเล่นเสียงวรรณยุกต์ ลักษณะเด่นของผญาในเชิงวรรณศิลป์อีกประการหนึ่งคือการใช้คำอุปมาอุปไมย และใช้ความเปรียบเทียบที่ทำให้เกิดภาพพจน์ และทำให้เข้าใจความหมายได้อย่างชัดเจนด้วยลักษณะของความเปรียบเทียบที่ยกมาประกอบ เช่น “เชื้อชาติจ้องคั่นก่องกะยังหุบ ซาตาหลุบหลูบลองคือจ้อง ยามเมื่อซาตาขึ้นขวางคือ ขอนกะยังล่อง คาคสิลัมหมุญ่ากะบ่ฟิ่ง” ผญาบทนี้ แสดงการเปรียบเทียบให้เห็นว่า สะตามนุษย์ก็เหมือนร่มไม้กาง เวลาที่ซาตาขึ้นเหมือนขอนไม้ที่ลอยอยู่น้ำ

บุญเกิด พิมพ์วรรณเมธากุล (2540: 2-3) กล่าวไว้ในหนังสือผญาภูมิปัญญา ท้องถิ่นชาวอีสานและคนลาวล้านช้างว่า คำที่จะถือว่าเป็นผญานั้น ต้องเป็นหม่อมคำ ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

1. มีลักษณะคล้องจองกันในเชิงสัมผัสพ้องแล้วรื่นหู ซึ่งอาจจะเป็นร้อยแก้วหรือเป็นกาพย์ กลอนก็ได้
2. มีความหมายลึกซึ้ง ซึ่งผู้ฟังหรือผู้อ่านต้องใช้ปัญญาหยั่งรู้ จึงจะเข้าใจในความหมายตามตัวอักษร และความหมายที่แฝงในข้อความหรือถ้อยคำนั้น ๆ
3. เป็นหม่อมคำที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและปรัชญาในการดำรงชีวิต
4. เป็นหม่อมคำที่แสดงออกในเชิงการมีไหวพริบปฏิภาณของผู้พูด

4.2.3 ที่มาของผญา

มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมผญาและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบ่อเกิดหรือที่มาของผญาดังนี้

สวิง บุญเจิม (2539: 11-18) กล่าวถึงความเป็นมาหรือบ่อเกิดของผญาในหนังสือปรัชญาเมธีอีสาน ดังนี้

ผญาคือคำคล้องจองที่ใช้สื่อกันด้วยทำนองไพเราะ ที่มีลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น จะไม่มีในชนเผ่าอื่น จะมีเฉพาะเผ่าอีสานเท่านั้น โดยสรุปแล้วผญาจะเกิดจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เกิดจากการตระหนักในศักดิ์ศรีของเผ่าชน เผ่าชนอีสานจะกล่าวถ้อยคำที่เป็นปริศนา เพื่อแสดงถึงศักดิ์ศรีและเผ่าพันธุ์ของตน เช่น

“โพนก็หากคือดินพื้นปฐพีเสมอหมู่ เจ้าเป็นลูกมีเผ่าเชื้อฮึดครองให้ฮักษาลูกเอย ” ความหมายโดยสรุป แม้จะอยู่สถานที่อย่างไร ก็เป็นคนที่มีเผ่าพันธุ์ให้รักษาประเพณีไว้

2. เกิดจากการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เวลาเด็กซุกซนวิ่งไล่กัน ไปชนสิ่งใดสิ่งหนึ่งหกหล่น และได้รับบาดเจ็บนิดหน่อย เด็กร้องไห้ด้วยความเจ็บผู้ใหญ่จะรีบวิ่งเข้ามาแก้ไขเหตุการณ์นั้น ด้วยการเอามือไปคลำตรงที่บาดเจ็บนั้น แล้วว่าเป็นคำผญาว่า

“ลุมหลู่ ลุมหลู่ คนบู้มันเจ็บ ” (คนซุกซนยอมเจ็บเป็นธรรมดา) แล้วเป่าลง พ่นน้ำลายใส่ด้วย เด็กจะหยุดร้องไห้

3. เกิดจากความรู้สึกสุนทรียในธรรมชาติ ดังเขียนน้อยผู้ที่เคยแต่งผญาช่วยท้าวปางคำ ที่เห็นอะไร ๆ ก็ว่าเป็นกลอนผญาออกมา เช่น

มองเห็นดาวบนฟ้า ก็ว่า “คั่นน้องคิดฮอดอ้ายให้เหลียวเบ็งเดือนดาว
ขอให้สายตาเฮากล่อมกันอยู่เทิงฟ้า” (รำพึงรำพันถึงคนรักว่า ถ้าคิดถึงกันขอให้สายตาประสานกันบนท้องฟ้า)

4. เกิดจากความโหดของภัยธรรมชาติ ภาคะวันออกเฉียงเหนือ ภัยธรรมชาติจะแรง เช่น ลมแรง ร้อนจัด หนาวจัด น้ำท่วม เป็นต้น ดังคำผญาว่า

“ลมกะลมมาก่อน ฟองกะฟองมาก่อน
เฮือของบ่เข้าฝั่ง กูลืออยู่หิ้นหมูล้าน
กลางน้ำสู้ฟอง นี้แหละ”

(เป็นการเปรียบเทียบว่าแม้มีอุปสรรคอย่างไรก็ไม่ย่อท้อ)

5. เกิดจากการถูกข่มเหง สมัยก่อนคนอีสานถูกกดขี่ข่มเหงจากคนภาคกลางมาก เมื่อกดมากมันก็จะดันมาก ดังคำผญาว่า

“เห็นว่าเป็นผู้น้อยอย่าฟ้าวชมหัวหยิกหลายเค้อ บ่แม่นแนวปลาชีวให้ชมหัวหยิกได้ ดอกเด” (เปรียบเทียบว่า แม้เป็นผู้น้อยกว่าก็เชื่อว่าชมเหงได้ตามใจตน)

6. เกิดจากอิทธิพลของประเพณี คือ มีการวางระบบให้มีความเคารพเชื่อฟังกันตามประเพณีสังคมจะได้สงบสุข ดังผลญา ว่า

“อย่าเป็นไม้ลั่นวา อย่าเป็นปลาสิ้นฮ้อย อย่าเป็นเด็กน้อยลั่นผู้ใหญ่ มันบ่ดี” (เป็นคำสอน เป็นเด็กให้เชื่อฟังผู้ใหญ่ อย่าเป็นศิษย์คิดล้างครู)

7. เกิดจากอิทธิพลทางศาสนา คนในทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเครื่องศาสนา ตั้งแต่เกิดจนตายจะมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาตลอด เด็กเลี้ยงยากก็เอาไปประเคนพระ นิยมบวชก่อนแต่งงาน ก่อนแต่งงานหนังสือหรือเขียนตำราต้องระลึกเรื่องศาสนา ที่เรียกว่า “ไหว้ครู” ก่อนตั้งกลอนผลญาในปูสอนหลานของอาจารย์สวิง บุญเจิม หน้าที 9 ว่า

“นะโมน้อมองค์เอกสัพพัญญู กับธัมมมัง สังฆัง ครบสามองค์ถ้วน
อินทร์พรหมพร้อมเทวดาทุกหมู่ พร้อมทั้งครุฑนาคน้ำให้มาค้าช่วยชู”
(เป็นบทไหว้ครู นึกถึงพระรัตนตรัย ครุฑ เทวดา นาค ให้มาช่วยค้าจุน)

8. เกิดจากอิทธิพลความรัก ความคลั่งไคล้ในความรักทำให้คนพรั่าเพื่อ ดังคำผลญาที่มีการพูดกันทั่วไปว่า

“ความมักมาแล่นกุ่มลุ่มใจให้มัวมืด มีดแปดด้านบ่เห็นฮู้ป้องลิไซ”
(ความรักทำให้กุ่มใจ ไม่รู้หนทางแก้ปัญหา)

9. เกิดจากอารมณ์สนุก ความสนุกสนานทำให้เกิดอารมณ์สุนทรีย์ขึ้นแล้วพูดออกมาเป็นคำผลญาหม่วนชื่นหรือผลญาตลก ว่า

“สัพพะกอดเกี้ยว แกงไก่มาแกลง ลิงหางกุด ลีคั่วหมูทางก้อม”(ชาย)
“สัพพะกอดเกี้ยว ฟาดห่งอ่อนเต็มตีน คั่นแม่นทำยานลงกะลิคิงให้
หมาที่ئن (หญิง)

10. เกิดจากพัฒนาการทางความคิด เมื่อมีการพูดออกมาเป็นคำคล้องจอง (ผลญา) มาก ก็มีการเอามาร้อยกรองเป็นคติธรรมเพื่อสอนกัน ดังผลญาภาษิตว่า

“ตาบอดแจ้งบู้ฮ้อมทางลิเดิน คั่นบ่แงงเงาหินลือบอดตายถึงเฒ่า”
(ผลญาภาษิต หมายความว่า คนแก่เฒ่าที่ไม่มีธรรมะในใจเหมือนคนตาบอด ไปจนตาย)

11. เกิดจากความประจวบเหมาะของเหตุการณ์ เมื่อเหตุการณ์มาตรงกันพอดี ผลญาจะออกมาอธิบายเหตุการณ์ โดยผู้พูดผลญาไม่ต้องคิด เช่น มีคนช่วยบ้านช่วยเมือง โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนอะไรแต่มีคนหาเรื่องเอาผิด จนคนตั้นนั้นก็บ่นน้อยใจให้คนฟัง บัณฑิตที่อยู่ในที่นั้นได้ยินเข้าก็จะพูดออกมาเองโดยไม่ได้คิดไว้ก่อนว่า

2.1 แนวคิดจากพุทธศาสนา

ตัวอย่าง

- บุญมีแล้วแนวดีป่องใส่ บุญปได้แนวซี้ย้ายแล่นโสม
- ชื่อว่าแนวความฮู้ศีลธรรมพระเจ้าใหญ่ คั่นแมนเฮียนได้แล้วเป็น

แก้วแก่นมะโน

2.2 แนวคิดจากสภาพธรรมชาติ

ตัวอย่าง

- ตกหมู่แฮ้งเป็นแฮ้ง ตกหมู่กาเป็นกา
- คั่นได้กินปลาแล้วอย่าลืมนุ้ปุปะปล่อย ลางเทื่อปลาขาดข้องยังลีได้ป่นปุ

2.3 แนวคิดจากข้อวัตรปฏิบัติที่เหมาะสม

ตัวอย่าง

- หลึงใดสมบุญด้วยเฮือนสามน้ำสี่ เป็นหลึงดีเลิศล้ำสมควรแท้แม่
- ลิบฮู้บ่ท่อยเคย ลิบลูกเขยบ่ท่อยพ่อแก้ว

เฮือน

3. ฃญาภาษิตได้อธิพธิลจากวรรณกรรม เนื้อหาของภาษิตในลักษณะนี้เป็นการนำเอาตัวละคร หรือเรื่องราวในวรรณกรรมมากล่าวเปรียบเทียบให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจถึงข้อภาษิตนั้น ๆ ได้ ชัดเจน เช่น

- เเงะฮู้ฮ้ายยังได้กล่อมรจนา ยังได้เป็นราชาซาลือทั้งค้าย
- ศิลบ่ไชยท้าวตกลอสเนยยาก ยังได้บั้นบากกลับตัวขึ้น เป็นเจ้านั่งเมือง

4. เกิดจากการละเล่นของไทย ภาษิตไทยจำนวนไม่น้อยมาจากกีฬาและการมหรสพโดยนำองค์ประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งมาเปรียบเทียบ เช่น อุปกรณ์การเล่น การแสดง

แคนดวงเดียว หมอลำพ้อฮ้อย
หัวไล่นอยากล่ำ หัวด่าอยากเทศน์

5. ฃญาภาษิตเกิดจากสถาปัตยกรรมของถิ่นอีสาน เช่น

“มีเฮือนบ่มีคร่าวลีเอากลอนไปพาดไลนอ มีคร่าวบ่มีตอกผูกไว้ลีไปมัน
ปอนได้”

“คั่นได้อยู่ยอดฟ้าผาสาทประดับมุก อย่าได้ลืมนคนทุกขผู้ซี้ควายคอนกล้า”

4.2.4 ประเภทของฃญา

จากการศึกษาความหมายของฃญา มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของฃญาไว้ดังต่อไปนี้

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2530: 44) ได้แบ่งพญาตามจุดมุ่งหมายในการใช้และแบ่งตามเนื้อหาที่เป็นสำนวนพูดไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1. พญาภาษิต เรียกว่า พญาถ่อม หรือโตงโตย เป็นพญาสั้น ๆ กะทัดรัดได้ใจความไปในทางสั่งสอน เช่น

ควายบ่กินหญ้า แสนลิข่มเขากัก หมูป่กินฮำแสนลิตีให้ตั้งเว้อ

ความหมาย : อย่าบังคับให้คนอื่นทำในสิ่งที่เขาไม่ชอบ

2. พญาเกี่ยว เรียกว่า พญาเครือ เป็นพญาที่กล่าวโต้ตอบกันหว่างหนุ่มสาวมีความยืดยาวกว่าจะตกลงกัน มีลักษณะคล้ายเพลงยาว แต่เป็นเพลงยาวที่โต้ตอบกันในทันทีทันใด

3. พญาให้พร เรียกว่า พญาอวยพร อาจจะเป็นพญาบทสั้น ๆ กะทัดรัดหรืออาจเป็นบทยาว ๆ ที่ใช้อวยพรก็ได้

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2528: 75-78) ได้แบ่งพญาตามโอกาสที่ใช้ออกเป็น 4 ประเภท

1. พญาภาษิต คือคำกล่าวสอนใจ แฝงด้วยคติธรรม ใช้ถ้อยคำไพเราะ สละสลวยรัดกุมสั้น ๆ บางทีเรียกพญาถ่อม เป็นความเปรียบอุปมาอุปไมย เช่น

ครั้นได้ขึ้นขี่ช้าง กังหม่อมเป็นพญา อย่าลืมนคนพลอย ขี้ควายคองกล้ำ

หมายความว่า : เมื่อได้ดีอย่าเป็นคนลืมนตัว ลืมคนที่เคยให้ความช่วยเหลือ

2. โตงโตยหรือยาบสร้อย เป็นข้อความอุปมาอุปไมยที่คมคายลึกซึ้ง เช่นเดียวกับพญาภาษิต ต่างกันที่โตงโตยหรือยาบสร้อยไม่ได้เป็นคำสอนเหมือนภาษิตทีเดียว เป็นเพียงคำพูดเปรย ๆ เตือนสติให้ข้คิดเท่านั้น เช่น

แนวบักต้องบ่ห่อนหล่นไกลกก แนวมดกบ่ห่อนมีหัวล้าน

ความหมาย : พ่อแม่เป็นอย่างไรลูกย่อมเป็นอย่างนั้น

3. พญาหย่อย เป็นบทพญาที่เทียบได้กับสำนวนหรือคำคมทางภาคกลาง คือเป็นถ้อยคำที่มีความหมายลึกซึ้งกินใจ เกี่ยวกับความในใจ ความรัก พุดเปรียบเปรย เย้าแหย่ หรือพูดตลกให้เกิดความสนุกสนานและแฝงคติคำคมเป็นคติด้วย เช่น

ดันอ้ายคิดฮอดน้องให้เหลียวเบิ่งเดือนดาว สายตาเฮาสีพาดกันเทิงฟ้า

หมายความว่า : หากพี่คิดถึงน้องให้มองดูดาวเดือนก็เหมือนเรามองเห็นกัน เป็นพญาที่หนุ่มสาวใช้เกี่ยวพาราสีกัน

4. พญาเครือ หรือพญาเกี่ยวสาวหรือคำหยอกสาว เป็นพญาหรือถ้อยคำร้อยกรองที่หนุ่มสาวใช้เกี่ยวพาราสีกันโต้ตอบกันในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในงานโอกาส ลงขวงบ่นฝ้าย เกี่ยวข้าวหรือดำข้าว การพูดโต้ตอบกันนี้เรียกว่า จำยพญา เช่น

ชาย : พี่อยากถามว่าน้อง ถามข่าวถึงปลา ถามข่าวนา ถามข่าวถึงข้าว
ถามข่าวเจ้ามีผ้าแล้วหรือป่ะ หรือว่ามีแต่ชุดผ้าซ้อนป่ะ

หมายความว่า : ชายถามหญิงว่ายังโสดอยู่หรือไม่

หญิง : น้องนี่ปอดอ้อยซ้อยเสมอตั้งตองตัด ผัดแต่เป็นหญิงขึ้นปี่ชายเกี่ยว
ผัดแต่เป็นต้นไม้เครือลิเกี้ยวปี่ ย่านแต่ทางอ้ายพุ่นมีเครือเกี้ยวเป็นเกลียวเกาะเกี่ยว เป็นมะลิตพีตฝั่ง
เครือฝั้นอยู่ป่ะเขา

หมายความว่า : น้องยังไม่มีใครตั้งแต่เกิดมาไม่มีหนุ่มไหนมาจับ มีแต่พี่ชาย
นั่นแหละที่มีผู้หญิงมาเกี่ยวข้องเต็มไปหมด

ปรีชา พิณทอง (2528: 66-70) ได้แบ่งประเภทของพญาตามลักษณะเนื้อหา
เป็น 11 ประเภท ดังนี้

1. หมวดกิน เช่น กินข้าวโต อย่าโสดความเพิ่น ความหมาย อย่าเสียเวลาไปกับ
การวิพากษ์วิจารณ์เรื่องของคนอื่น เพราะไม่ทำให้เกิดประโยชน์

2. หมวดทุกข์สุข เช่น คาคทุกข์บ่หอนมี คาคมีบ่หอนใช้ คาคได้บ่หอนเสีย
ความหมาย เงินทองที่หามาได้หากไม่รู้จักใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางที่ชอบ เอื้อเพื่อผู้อื่น ชีวิต
บั้นปลายจะไม่มีคนเหลียวแล อยู่คนเดียว

3. หมวดคน เช่น คนต่างคนชนกันต่างกัน ความหมาย ต่างคนต่างจิตใจ ไม่
เหมือนกัน

4. หมวดการงาน เช่น เดือนหกให้หวานกล้า เดือนห้าให้แต่งไถ ความหมาย
ให้ทำอะไรตามฤดูกาลของมันย่อมก่อให้เกิดผลดี

5. หมวดบุญบาป เช่น บุญให้หาบ บาปให้หิ้ว ความหมาย ให้ทำความดี
มากกว่าการทำชั่ว

6. หมวดการคบหา เช่น เพิ่นหลับโตหลับ เพิ่นหลิวโตหลิว ความหมาย
เข้าเมืองตาหลิวให้หลิวตาตาม

7. หมวดปัญญา เช่น คำท้อหัวหมา ล่อท่อนานอกบ้าน ความหมาย สิ่งที่มาก
ทีสุที่สุดสำหรับเราบางครั้งอาจมีค่าเพียงน้อยนิดสำหรับคนอื่น

8. หมวดการศึกษา เช่น อายครูปู้ อายซู้ได้นอนนำ ความหมาย อายครู
ไม่รู้วิชา

9. หมวดเบ็ดเตล็ด เช่น กล้าหลายมันบ่าน ความหมาย กล้าเกินไปมักเป็น
อันตรายให้รู้จักเดินทางสายกลาง

10. หมวดตน เช่น อยากให้เพิ่นดับโตดับ อยากให้เพิ่นวายโตวาย อยากให้
เพิ่นตายโตตาย ความหมาย อยากให้คนอื่นดับกิเลสได้ ตัวเองต้องทำก่อน

11. หมวดประมาทและไม่ประมาท เช่น ไฟไหม้ป่าจึงเห็นหน้าหนู น้ำท่วม
 ชูจ้งเห็นจิหล่อ ความหมาย เมื่อมีความเดือดร้อนจึงเห็นหน้า

พรทิพย์ ชิงธาตา (2545: 79-80) ได้แบ่งประเภทพญาไว้ 2 ลักษณะ
 ดังต่อไปนี้

1. แบ่งตามรูปแบบฉันทลักษณ์ มี 2 ประเภท ได้แก่

1.1 ประเภทที่มีสัมผัส เป็นพญาที่มีสัมผัสสระ ระหว่างวรรคติดต่อกันโดย
 ตลอดมีทั้งสัมผัสสระและสัมผัสอักษร ดังนี้

ตัวอย่างพญาสัมผัสสระ

มีเหือนบมีฝ่า มีนาบมีฮ้อง มีปองบมีฝ่าอัด

ตัวอย่างพญาสัมผัสอักษร

โมโหนี่ฟ้าโตตกตุ๋ ให้ค้อยคิดต่อตันยงลีได้ต่อนคำ

1.2 ประเภทที่ไม่มีสัมผัส เป็นพญาที่ไม่มีสัมผัสต่อเนื่องกัน อาศัยเสียงสูงต่ำของ
 เสียงวรรณยุกต์ และจังหวะของถ้อยคำ เป็นสิ่งที่ช่วยให้มีเสียงไพเราะ เช่น บ้านใกล้ครึ่งย้อมครึ่งบ่แดง
 นอนตะแคงผิงแดดบ่อุ่น สวดจุ่มมุ่มมือจุ่มบ่เถิง

2. แบ่งตามลักษณะเนื้อหา ได้แก่

2.1 พญาภาชิต เป็นคำกล่าวสอนใน แฝงคติธรรม ถ้อยคำไพเราะ
 สละสลวยรัดกุมบางที่เรียก พญาก้อม หรือ โตงโตย ใช้สอนโดยทางอ้อม ผูกคำคล้องจองเป็นคำ
 อูปรมาอุปไมยเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ ให้เห็นภาพพจน์ เช่น เป็นหญิงนี้ธรรมนิยมคือนกเง้า ขึ้นสู่ฟ้า
 ขาวจ้ำตั้งนกยาง

2.2 พญาเกี่ยว (พญาเครือ) เป็นพญาที่หนุ่มสาวใช้เกี่ยวพาราสีโต้ตอบ
 ระหว่างกันในโอกาสพิเศษ เช่น ประเพณีลงช่วงเข็นฝ้ายหรือลงครกกระต๋องตำข้าว เนื้อหาจะเป็นการ
 ถามข่าวเกี่ยวพาราสี หยอกล้อ กระทบกระแหน เสียดสี น้อยอกน้อยใจ ให้คำมั่นสัญญา ตลกโปกฮา
 เช่น

น้องนั้นเป็นดั่งเดือนอยู่ฟ้าอากาศกลางทาว ซาติที่พี่เป็นดั่งกระต๋าย

โซโตผอม บ่อาจเทียมพระจันทร์ได้

ความหมาย : พี่นี้เป็นคนต่ำต้อยน้องนั้นสูงส่ง พี่มีอาจเอี่ยมถึงได้

2.3 ฃญาอวยพร เป็นฃญาที่เป็นคำพูดของผู้อาวุโส พูดเพื่อให้เป็นสิริมงคล สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ฟังหรือผู้รับพร ส่วนมากใช้ในพิธีต่าง ๆ เช่น บายศรีสู่ขวัญ แต่งงาน ฉลองยศ เลื่อนตำแหน่ง แขงมาบ้านเรือน ตลอดจนเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ตัวอย่างเช่น อวยพรคู่บ่าวสาว

ให้เจ้าเป็นคู่แก้วคู่ขวัญ ให้เจ้าฮักกันบ่มีเปิด ลูกแก้วเกิดหญิงชาย สุข
ลำบายจนแก่เฒ่า สมบัติหลังเข้าเนืองนอง เงินทองมีมากล้นเทอญ

สรวง บุญเจิม (2539: 20-25) แบ่งฃญาตามเนื้อหาและจุดประสงค์ที่ใช้ไว้
5 ประการ ดังนี้

1. ฃญาม่วนชื่น คือ ฃญาที่ใช้มุขตลกตอบโต้เล่นหัวกัน ระหว่างผู้หญิงกับ
ผู้ชาย ระหว่างผู้ชายกับผู้ชาย และระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ระหว่างผู้ชายกับผู้ชาย และระหว่างผู้หญิง
กับผู้หญิง มีทั้งคำหนัก ๆ และหยาบคาย ผู้สนทนาจะต้องเป็นผู้รู้ใจกัน จึงจะไม่โกรธกัน ตัวอย่างเช่น

หญิง “ฃญาเจ้าเต็มโกนไม้บาก ฮูดากเจ้ามีแต่ซี่ไก่อขวาง”

ชาย “ฃญาผย้างคือควายตายห่ ผุงหมู่แฮ้งลงซากแห่งฃญา”

หญิง “ช้อยนี้บ่มีสมพหฺลให้บารมีคนลาบ เจ้าดอก ย้อยต้าบชาบบ่สมเจ้า
ผู้ต้าบชูปดอกนา”

ชาย “ช้อยนี้ย่านบ่สมกษัตริย์ห้องเฮือนสูงชี่ฮาดบ่อง เจ้าดอก แม่นสิเอา
ไม้ยู้ฮูดากขึ้น ย่านบ่เถิง ดอกดี”

2. ฃญาหย่อย เป็นฃญามีลักษณะเพื่อฝัน รำพึงรำพรรณอยู่กับสุนทริยภาพ
ของสิ่งนั้น เช่น

ก. ได้กลิ่นดอกไม้ก็จะว่า

“หอมดอกจิกมาหวัง ๆ หอมดอกฮัง มาไหว ๆ

หอมดอกไล่ไก่อมาฮูดเอา คือสิเฒ่าบ่เป็น แทนอ”

ข. ได้เห็นดาวเดือนก็จะว่า

“เดือนเพ็งแจ้งแยงเงามาใสล่องแทนอ มองไปใสแจ้งกะด้อ พ้อ

อยากขึ้นเทิง ฟ้าเด”

3. ฃญาเครือหรือฃญาเกี่ยว ได้แก่ ฃญาที่หนุ่มสาวใช้พลอดรักกันในสมัย
โบราณ ซึ่งใช้สำนวนรักทั้งในรูปแบบของคำฃญา ยาบฃญา กาพย์ฃญา กลอนฃญา และร่ายฃญา เช่น

ก. คำฃญารัก “บ่แนบยั้ง บ่จริงบ่เว้า

ข. ยาบฃญา รัก “เลือกหลายมันลือกบั้ง โกงหลายมันลือกค้อน เต้อ”

ค. กาพย์ฃญา รัก “ฮักแฮงหลายจนทนบ่ได้ จึงได้ให้เฒ่าแก่มาขอ”

ง. กลอนผญารัก “สัจจะผู้หญิงนี่คือกวยกระต่าห่าง ถ่มใส่น้ำจมนแล้วก็
เล่าฟู ส่วนว่าสัจจะผู้ชายนั่น คือหินหนักหมื่น ถ่มใส่น้ำจมนหมิง แม่นบ่ฟู น้องเอย”

จ. ร่ายผญารัก “คั้นเจ้าคืดฮอดช่อย ให้เหลียวเบ็งเดือนดาว ขอให้
สายตาเฮา กล่อมกันอยู่เทิงฟ้า”

4. ผญาภาษิต เป็นคำคล้องจอง ที่ปราชญ์โบราณอีสานบัญญัติไว้ เพื่อเป็น
คติเตือนใจ เป็นคำสอนที่ไซ้บทกลอนเป็นสื่อ มิใช่เป็นปริศนาหรือเป็นปัญหาให้ขบคิด หากแต่เป็นคำ
สอนที่แฝงคติที่มีความหมายลุ่มลึก

5. ผญาปริศนา เป็นคำคล้องจองที่ผูกเป็นปมปัญหาให้ขบคิด มีความหมาย
อาจตรงกันข้ามกับคำนั้นก็ได้อีก เหมือนกับคำนั้นก็ได้อีก เป็นอุบายที่นักปราชญ์โบราณอีสานบัญญัติขึ้น
เพื่อให้คนอีสานสมัยเกิดก่อนโรงเรียนและกลั้วการเรียน ได้ยินผญาปริศนານี้แล้วจะสนใจหันเข้ามา
ถามและเข้ามามีส่วนร่วมในการขบคิด

ผญาภาษิตและผญาปริศนานี้จะถือว่าเป็นปรัชญาก็ได้ เพราะผญาทั้งสอง
เป็นผญาที่แฝงไว้ด้วยคำคม มีคติ เป็นภาษิตหรือปริศนาธรรมที่ต้องใช้ปัญญาแก้ปริศนา เช่นใน
วรรณกรรมเรื่องเสียวสวาด ซึ่งมีผญาปริศนาทั้งแบบเป็นคำ เป็นยาบ เป็นกาพย์ เป็นกลอน เป็นร่าย
เป็นโตงโตย เช่น

ก. เป็นคำ เช่น “หายบ่หนัก ตักบ่เต็ม”
“เค็มบ่จืด มีดบ่แจ้ง”

ข. เป็นยาบ เช่น “เฮือไหลท่าขอนยัง พี่ตายน้องยัง
น้ำเต้าแตกสายยัง ไฟไหม้ป่าดอนยัง
น้ำเต้าจมนหินฟู หินหักหินต่อ”

ค. เป็นกาพย์ เช่น “เลื้อขาดหลัง ไปตาบระหน่องไก่
เลื้อขาดไหล่ ไปตาบระหน่องลิง
เลื้อขาดข้าง ไปต่างเขาควย”

ง. เป็นกลอน เช่น “เห็นว่าได้ชี้ข้างอย่าฟ้าว่าโตสูง หลายเคื้อ
เห็นหมูหมาลีเหยียบคอบมีง้อ
บาดท่าตกคอกข้างลงมาทางตาล่าง
ดินหมาลีเหยียบกระดูกข้าง
ดินข้างลีเหยียบคอก เจ้าเด”

จ. เป็นร่าย เช่น “เฒ่าแก่แล้วจ้งมาพ้อที่หมาย ไกลลิตายจ้งมาพ้อที่สร้าง
เป็นพระยาเจ้าข้างยังได้ย่างทางดิน เป็นอินทร์พรหมยัง
ได้ลงใช้ชาติ”

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษายึดรูปแบบการแบ่งประเภทของผลตามเนื้อหา และจุดประสงค์ของการนำ ผลไปใช้ตามรูปแบบที่สวิง บุญเจิม ได้แบ่งไว้ คือ ผลตามวามชื่น ผลตาม หาย่อย ผลตามเครือหรือ ผลตามภาษาจิต และผลตามปริศนา

4.2.5 คุณค่าของผล

มีผู้กล่าวถึงคุณค่าของผลไว้ดังนี้

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540: 154) ได้กล่าวไว้ว่า ผลตามภาษาจิตมีคุณค่าสำคัญ หลายประการ เป็นคำสั่งสอนคนทุกเพศทุกวัยให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถในการรักษาตน รักษาบ้านเมือง ให้เจริญรุ่งเรือง นักปราชญ์โบราณผูกคำสอนขึ้นจากจารีตประเพณี หลักธรรมทาง ศาสนา จากการสังเกตธรรมชาติ และจากการประมวลประสบการณ์ชีวิตคน ภาษาจิตจึงเป็นแนวทางใน การดำเนินชีวิตให้เป็นไปตามบรรทัดฐานของสังคมและเป็นไปตามธรรมชาติ คุณค่าของภาษาจิตจึง แเด่นชัด 3 ประการ คือ เป็นประโยชน์สำหรับผู้ฟัง ผู้อ่าน ที่นำไปปฏิบัติ เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจ ศึกษา ปรัชญา อุดมการณ์ บรรทัดฐานของสังคมเป็นเจ้าของภาษาจิต และเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจ ทางภาษาจิตและศิลปะการใช้ภาษา

พรทิพย์ ชังธาดา (2539: 83) กล่าวถึงคุณค่าของผลไว้ดังนี้

1. เป็นวิธีถ่ายทอดความรู้สึกที่ดีไปยังผู้ฟัง เช่น ผลตามภาษาจิต และผลตามอวยพร เป็นคำกล่าวที่ทำให้ผู้ฟังเพื่อให้เกิดความสุข ประสบความสำเร็จ ปลอดภัย สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ฟัง
2. เป็นวิธีในการอบรมสั่งสอน โดยนำเอาผลตาม ภาษาจิต มาอบรมสั่งสอนให้ ข้อคิดเตือนใจสอนคนทุกชั้นทุกวัย เพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้ดำเนินไปสู่ความสงบสุข ตามที่สังคมต้องการ ผลตามประเภทนี้มีมากกว่าความเชื่อในทางศาสนาและความเป็นจริงในชีวิต
3. เป็นวิธีโน้มน้าวจิตใจ ผลตามเป็นประโยชน์ในการโน้มน้าวจิตใจให้เกิด ความสำเร็จในการสื่อสาร เช่น การเปรียบเทียบให้เห็นจริงชัดเจนและเกิดจินตนาการจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว
4. เป็นมรดกทางภาษา ผลตามมีคุณค่าทางภาษาเพราะเป็นสิ่งที่แสดงถึง เอกลักษณ์ของภาษาอีสาน เช่น คำพิเศษในภาษาอีสานไปขยายทำให้มีความชัดเจนในถ้อยคำที่ กล่าวและเห็นภาพ
5. เป็นการบันทึกสภาพสังคม ผลตามสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมอีสาน เช่น การ ประกอบอาชีพการกินอยู่ ค่านิยม โลกทัศน์ การเลือกคู่ครองตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ การนับถือศาสนา
6. ให้ความบันเทิงใจ ผลตามเป็นสิ่งที่สร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้ฟังและผู้พูดอัน เกิดจากการใช้คำที่คล้องจองกัน การใช้โวหารเปรียบเทียบทำให้เกิดภาพพจน์ความไพเราะสนุกสนาน และประทับใจ

4.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม

ผู้ศึกษาได้ศึกษางานวิจัยที่มีผู้นำวรรณกรรมท้องถิ่นมาสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยสรุปจากบทคัดย่อ ดังนี้

นุชนารถ ยิ้มจันทร์ (2546) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องฮัตสึบสองในวิถีชีวิตชาวศรีสะเกษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อเป็นสื่อประกอบการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น ด้านเนื้อหาสาระถูกต้อง คุณภาพของหนังสือที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี ประเมินคุณภาพโดยครูอยู่ในเกณฑ์ดี ประเมินคุณภาพหนังสือโดยนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ดี

แสงอรุณ ประสบการณ์ (2546) ได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมนิทานพื้นบ้านกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดกาญจนบุรี วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต(หลักสูตรและการสอน)สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมนิทานพื้นบ้านกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดกาญจนบุรี และหาประสิทธิภาพของหนังสือที่สร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมกาญจนบุรี มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 นักเรียนที่เรียนจากหนังสืออ่านเพิ่มเติม ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เสาวนีย์ ฝักทอง (2546) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นเมืองอุบล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นเมืองอุบล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จังหวัดอุบลราชธานี และตรวจสอบคุณภาพหนังสือที่สร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า หนังสือที่สร้างขึ้นมีขนาด 18.5 x 26 ซม. ความยาว 105 หน้าประกอบด้วย เนื้อหา ประเภทนิทาน ตำนาน บทสวด บทร้องเล่น บทกล่อมเด็ก บทสวด(ร้อง)สรภัญญ์ หมอลำ และปริศนาคำทาย การประเมินคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสม และตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยนักเรียนมีความเหมาะสมในระดับมาก

ฉวีวรรณ วรรณรงค์ (2551) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องนิทานพื้นบ้านเมืองอุบล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุบลราชธานี การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องนิทานพื้นบ้านเมืองอุบล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จังหวัดอุบลราชธานี และตรวจสอบคุณภาพหนังสือที่สร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องนิทานพื้นบ้านเมืองอุบล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วยนิทาน 12 เรื่อง ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญความเหมาะสม ประเมินคุณภาพโดยนักเรียนมีความเห็นว่าเหมาะสมในระดับมากที่สุด

สุภาวดี ศิริรุ่งเรืองวิชัย (2551) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่นหนองบัวลำภู สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดหนองบัวลำภู การศึกษาค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง วรรณกรรมท้องถิ่นหนองบัวลำภู สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดหนองบัวลำภู และตรวจสอบคุณภาพหนังสือที่สร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่าหนังสือมีเนื้อหาเกี่ยวกับตำนาน นิทานพื้นบ้าน ผญา และคะลำ ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญเห็นว่ามีความเหมาะสม ตรวจสอบคุณภาพโดยนักเรียนเห็นว่าเหมาะสมในระดับมาก

ประพันธ์ สีทองสุด (2554) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ประเพณีตำนาน นิทานพื้นบ้านเพชรบูรณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดเพชรบูรณ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรและการสอน) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ประเพณีตำนาน นิทานพื้นบ้านเพชรบูรณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดเพชรบูรณ์ และตรวจสอบคุณภาพหนังสือที่สร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ประเพณีตำนาน นิทานพื้นบ้านเพชรบูรณ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดเพชรบูรณ์ ที่สร้างขึ้น มี 4 บท มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของจังหวัดเพชรบูรณ์ ตำนานพื้นบ้าน ประเพณีพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าเหมาะสม การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยนักเรียนเห็นว่าเหมาะสมในระดับมาก

จากการศึกษางานวิจัยที่มีผู้นำวรรณกรรมท้องถิ่นมาสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม พบว่า ผู้วิจัยจะนำ วรรณกรรมท้องถิ่น ประเภทนิทาน ตำนาน ประเพณี ความเชื่อ บทสวด บทร้อง หมอลำ ผญา และคะลำ มาจัดสร้างเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม มีการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือที่สร้างขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 - 5 คนโดยใช้แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง และประเมินคุณภาพหนังสือโดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คนโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งจะประเมินในด้านการจัดรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านเนื้อหา ด้านภาพประกอบ ด้านการใช้ภาษา ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ

4.3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับผญา

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผญา ดังนี้

พรศิริ ศรีอระพิมพ์ (2552: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้ ภูมิปัญญาด้านการแสดงหมอลำผญา จังหวัดมุกดาหารเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น” วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อศึกษาองค์ประกอบและขั้นตอนการแสดง หมอลำผญา จังหวัดมุกดาหาร และศึกษาการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาด้านการแสดงหมอลำผญา จังหวัด มุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาด้านการแสดงหมอลำผญาจังหวัดมุกดาหารมี วิวัฒนาการมาจากการพูดจาโต้ตอบกันของหนุ่มสาวที่เรียกว่าจ่ายผญา ต่อมามีการนำแคนซึ่งเป็น ดนตรีของคนอีสานมาประกอบ มีการนั่งล้อมวงประกอบและปรบมือให้จังหวะ มีลูกคู่คอยรับ ต่อมา มี การนำดนตรีสากลเข้าร่วมในการแสดง มีเวทีที่ใช้ทำการแสดงและใช้เครื่องขยายเสียง มีการบริหาร จัดการในรูปแบบของธุรกิจการบันเทิง แต่การแสดงก็ยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมไว้

นิรุทธิ์ วงษาเนา (2552: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร : กรณีศึกษา ลำผญาดอนตาล จังหวัด มุกดาหาร” การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในอำเภอดอนตาล ต้องการให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ลำผญาดอนตาล มีการพัฒนารูปแบบการนำเสนอภูมิปัญญาท้องถิ่นลำผญาดอนตาล ให้มีการ ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นลำผญาดอนตาลไปสู่เยาวชนโดยจัดทำเป็นหลักสูตรเพิ่มเติมใน-สถานศึกษา ส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นหมอลำผญาดอนตาลให้มีรายได้เสริมหรือมีการประกาศเกียรติคุณ ปราชญ์ชาวบ้านเหล่านั้นให้เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป ส่วนด้านการสังเคราะห์รูปแบบ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นลำผญาดอนตาล พบว่าควรให้หน่วยงานที่รับผิดชอบหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องมีการจัดเก็บ “ผญา” ไว้เป็นหมวดหมู่ เพราะในปัจจุบันมีกระจัดกระจาย ตามวัดต่าง ๆ ที่ จารึกไว้ในใบลาน และอยู่ในตัวของปราชญ์ชาวบ้าน และต้องการให้มีการเผยแพร่ลงในอินเทอร์เน็ตให้ ชาวต่างประเทศได้เรียนรู้ด้วย

พูนพิศ พูนสวัสดิ์ (2552: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์คุณธรรม พื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการจาก ฎยาภาษิต ของปรีชา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหา บัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อวิเคราะห์ฎยาภาษิตที่ปรากฏคุณธรรม 8 ประการ โดยศึกษา ฎยาภาษิตที่แต่งโดย ปรีชา พินทอง จากหนังสือไขภาษิตโบราณอีสาน จำนวน 243 บท ในแง่ วิเคราะห์ใช้เกณฑ์จำแนกคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ ของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาพบว่า ฎยาภาษิตเป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณธรรมพื้นฐานครบทุกประการ นำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐานครบทุกประการ จากการวิเคราะห์คุณธรรมด้านความขยัน เป็น คุณธรรมที่พบมากที่สุด 27 บท ด้านคุณธรรมความมีวินัย พบน้อยที่สุด 7 บท คุณธรรมเหล่านี้ สามารถปลูกฝังผ่านการศึกษาฎยาภาษิตซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาเป็นเวลานานเพื่อให้

เยาวชนเห็นคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมทางภาษา และยังเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางภาษาไว้ได้

ลำไย ศรีมงคล (2554: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนหนองไฮวิทยา สาระท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องผลยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อสำรวจความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาโครงสร้างหลักสูตรและประเมินผลโครงสร้างหลักสูตร ทดลองใช้หลักสูตรและประเมินผลการใช้หลักสูตรตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (R&D) ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรโรงเรียนหนองไฮวิทยา สาระท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องผลยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น เพราะพัฒนาจากการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำผลการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนหนองไฮวิทยา สาระท้องถิ่น เรื่องผลยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปใช้ในการพัฒนาจัดการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

พระวัชรานนท์ อริชโย (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทผญาเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในบทเทศนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ที่มีผลต่อชาวตำบลแพด อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อศึกษาความหมายของผญาเชิงจริยธรรม ศึกษาความหมายและความสำคัญของบทผญาเชิงจริยธรรม ที่ปรากฏในบทเทศนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา และศึกษาวิเคราะห์ ผลการนำหลักจริยธรรมในบทผญาไปใช้ในการดำเนินชีวิตของชาวตำบลแพด อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร ผลการศึกษาพบว่า การแสดงธรรมของพระสงฆ์ใช้วิธีนำบทผญาเชิงจริยธรรมไปปรับใช้เพื่อสั่งสอนพุทธศาสนิกชนและมีแนวคิดเชิงจริยธรรมในบทผญาคือ สอนให้รู้จักพอประมาณและสันโดษ สอนให้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสม สอนเรื่องไม่ประมาทและโทษของความประมาท สอนเรื่องบาปบุญคุณโทษ สอนเรื่องการศึกษาหาความรู้ใส่ตน ส่วนบทผญาที่พระสงฆ์นำไปเทศนาสั่งสอนนั้นจำแนกได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือบทผญาภาสิตและผญาปริศนา นอกจากนั้นยังพบว่าชาวตำบลแพดส่วนใหญ่นิยมฟังเทศน์แบบผสมบทผญา เมื่อฟังแล้วมีการนำไปเล่าให้คนอื่น ๆ ฟังต่อเป็นการเพิ่มความรู้ทั้งผู้เล่าและผู้ฟัง ส่วนครู อาจารย์ได้นำเอาบทผญาไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มเติมความรู้ให้กับผู้เรียน ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดี

จารุณี วงศ์ละคร (2555: บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “แนวคิดเรื่องความสุขในผญาภาสิต” เพื่อค้นหาแนวคิดเรื่องความสุขโดยอาศัยแนวคิดปัจจัยทั้ง 7 ที่มีผลต่อความสุข ของ ริชาร์ด เลยาร์ด ผลการวิจัยพบว่า ผญาภาสิตกล่าวถึงความสุขว่ามีสองระดับและสองทางคือ

ระดับโลกก็ยากับอีกระดับหนึ่งคือโลกุตตระ และความสุขทางกายกับความสุขทางใจ เมื่อใช้ปัจจัยทั้ง 7 ที่มีผลต่อความสุขของริชาร์ด เลยาร์ด เป็นกรอบในการวิเคราะห์ตีความพบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวและสถานการณ์ทางการเงินเป็นปัจจัยที่พบมากที่สุดในผลสัมภาษณ์ นอกจากนั้นยังพบว่า นักคิดจากโลกตะวันตกและนักปราชญ์โบราณอีสานมีความเห็นตรงกันว่า “เงิน” ไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ชีวิตมีความสุขและมีความเห็นพ้องกันว่า การมีค่านิยมที่ดีหรือมีปรัชญาชีวิตที่เหมาะสม การปฏิบัติตามหลักศาสนา เป็นสิ่งจำเป็นที่ทำให้ชีวิตมีความสุข แต่ยังไม่ถึงขั้นความสุขในระดับโลกุตตระ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลพบว่า ปัจจุบันผลได้มีการพัฒนาไปเป็นศิลปะการแสดงที่เรียกว่าหมอลำผญา โดยพัฒนามาจากการจ่ายผญาเครือหรือผญาเกี่ยวของหนุ่มสาวและมีการนำเอาดนตรีอีสานและดนตรีสากลมาประกอบจนกลายเป็นหมอลำผญา ชาวไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มีการนำเอาผญาไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันจากการได้ฟังการเทศนาของพระสงฆ์ในโอกาสต่าง ๆ และยังพบอีกว่าผญาเป็นแหล่งข้อมูลคุณธรรมพื้นฐานที่ตรงกับกระทรวงศึกษาธิการกำหนดโดยเฉพาะผลผญาภาคอีสานเป็นแหล่งข้อมูลคุณธรรมพื้นฐาน 8 ประการ และคุณธรรมเหล่านี้สามารถปลูกฝังผ่านการศึกษาผญาภาคอีสาน นอกจากนี้ยังพบว่ากระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้สถานศึกษานำเอาผญาไปจัดทำเป็นหลักสูตรสาระท้องถิ่น และนำไปใช้ในสถานศึกษาได้ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ผญาอีกทางหนึ่งด้วย

4.4 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระ การเรียนรู้ภาษาไทย สาระ และ มาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6

ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานที่ผู้ศึกษากำลังศึกษาอยู่ในขณะนี้ พบว่า มีส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้

สาระที่ ๑ การอ่าน

มาตรฐาน ท ๑.๑ ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท ๔.๑ เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

5. แนวทางการสร้างหนังสือ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ฝน สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้

5.1 กำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือ

5.2 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

5.2.1 การสร้างหนังสือ

5.2.2 การพัฒนาคุณภาพหนังสือ

5.1 กำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือ

หนังสือที่สร้างขึ้น คือหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ฝน สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ มีลักษณะส่งเสริมการอ่านให้ผู้เรียนมีความรู้เรื่องฝน ความหมายของฝน ลักษณะของฝน ประเภทของฝน คุณค่าของฝน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอ่านแก่ผู้เรียน และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือดังนี้

5.1.1 ลักษณะของหนังสือ

ผู้ศึกษาได้กำหนดลักษณะหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

1. กลุ่มผู้อ่านหนังสือ คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (อายุ 11 – 12 ปี)
2. แหล่งที่มาของเนื้อหาที่นำมาเป็นแนวทางของในการเขียน ผู้ศึกษาได้มา

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ได้แก่ ฝนภาคอีสาน ของปรีชา พิณทอง ไขภาคอีสาน-อีสาน ของปรีชา พิณทอง ปรัชญาเมธีอีสาน : ตำรากรมอีสาน ของสวิง บุญเจิม ฝนกรมอีสาน : คุณค่าวัฒนธรรมที่คงอยู่ ของจรรุวรรณ ธรรมวัตร ฝน บทกวีของชาวบ้าน ของจรรุวรรณ ธรรมวัตร ของดีอีสาน ของจรรุบุตร เรื่องสุวรรณ

ผู้ศึกษาได้คัดเลือกบทฝน จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น จำนวน 74 บท แยกเป็นฝนม่วนชื่นจำนวน 10 บท ฝนหย่อยจำนวน 8 บท ฝนเครือหรือฝนเกี่ยว จำนวน 23 บท ฝนภาคอีสาน จำนวน 26 บท ฝนปริศนา จำนวน 7 บท และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และครูภูมิปัญญาไทยวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) ของเนื้อหาเกี่ยวกับประเภทของฝน ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญมีเนื้อหาตรงกับประเภทของเนื้อหาจำนวน 69 บท (รายละเอียดในภาคผนวก) จากนั้นผู้ศึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างความยากง่ายของเนื้อหาฝนกับความสามารถในการเรียนรู้ เรื่องฝน ของผู้เรียนระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญมีผลที่เหมาหะกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียนจำนวน 55 บท (รายละเอียดในภาคผนวก)

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ผนญาเครือหรือผนญาเกี่ยวให้คงเนื้อหาผนญาไว้เพื่อ ผู้อ่านจะได้เข้าใจเรื่องอย่างต่อเนืออง 2) เนือหาผนญาภาษิตและผนญาปริศนา บางบทยากเกินไปสำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 น่าจะเหมาหะกับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่า

3. กำหนดชื่อหนังสือ คือ “หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องผนญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ”

4. แนวการเขียน เป็นแบบสาระบันเทิงกิ่งวิชาการ

5. รูปเล่ม ใช้ขนาดมาตรฐาน 18.5 X 25 ซม. หรือขนาด 8 หน้ายก

6. เนือหา เนือหาในหนังสือประกอบด้วยเนือหา 4 บท ดังนี้ บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผนญา บทที่ 2 ผนญาม่วนชื่นและผนญาย่อย บทที่ 3 ผนญาเครือ บทที่ 4 ผนญาภาษิตและผนญาปริศนา แต่ละบทจะประกอบด้วยเนือหา อธิบายคำศัพท์ กิจกรรมท้ายบท และภาพประกอบ

5.1.2 โครงสร้างหนังสือ

โครงสร้างเนือหาหนังสือประกอบด้วย เนือเรื่อง คำอธิบายศัพท์ กิจกรรมท้ายบท ภาพประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ความนำ คือเนือหาที่เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องนั้น ๆ

2. โครงสร้างเนือหา เนือหาแต่ละบท ประกอบด้วยนำเนือง เนือหา คำอธิบายศัพท์ กิจกรรมท้ายบท ภาพประกอบ

ก. นำเรื่อง เป็นการบอกความรู้เรื่อง ผนญาแต่ละประเภท อย่างสังเขป

ข. เนือหา เป็นการนำ บทผนญา ประเภทต่าง ๆ ที่มีเนือหาเหมาหะสมกับวัยของผู้อ่าน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กำหนด

ค. คำอธิบายศัพท์ เป็นการอธิบายคำศัพท์ที่ปรากฏในบทผนญา ที่เป็นภาษาถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายของบทผนญานั้น ๆ โดยใช้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง ฉบับบัณฑิตยสถาน (ติสสมหาเถระ) พ.ศ. 2515 สารานุกรม ภาษาอีสาน -ไทย - อังกฤษ โดย ปรีชา พิณทอง พ.ศ. 2532 และ พจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน ของบุญเกิด พิมพ์รเมธากุล พ.ศ. 2545 เป็นเอกสารประกอบในการอธิบายคำศัพท์

ง. กิจกรรมท้ายบท เป็นการสร้างกิจกรรมเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามสาระ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

จ. ภาพประกอบ เป็นภาพวาดที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง เพื่อช่วยส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อเรื่องได้ดีขึ้น

5.2 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

5.2.1 การสร้างหนังสือ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตร ผู้ศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร โดยพิจารณา มาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสือ

2) ศึกษาเอกสาร ทั้งเอกสารเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและเอกสารเกี่ยวกับ ผญา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสือ

3) นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 1) และการศึกษาเอกสารในข้อ 2) มาเป็นแนวทางกำหนดวัตถุประสงค์ของหนังสือ

4) นำเนื้อหาที่ได้จาก ข้อ 1) และข้อ 2) มาสร้างหนังสือ จำนวน 4 บท ดังนี้

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผญา

บทที่ 2 ผญาม่วนชื่นและผญาอ่อย

บทที่ 3 ผญาเครือ

บทที่ 4 ผญาภาชิต และผญาปริศนา

ผู้ศึกษาได้เรียบเรียงเนื้อหา ที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย ให้เหมาะกับวัยของผู้อ่าน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอธิบายคำศัพท์ ภาพประกอบ และกิจกรรมท้ายบททุกบท

5.2.2 การพัฒนาคุณภาพหนังสือ

การพัฒนาคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีกระบวนการดังนี้

1) สร้างแบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ ในด้านการสอนและการนิเทศ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 3 คนโดยผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทยของ ชูติมา สัจจามันท์ และคนอื่นๆ (2543: 23-28) นำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมิน หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น โดยจัดทำเป็น 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน เพื่อประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง ชุดที่ 2 สำหรับผู้เรียนเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราประมาณค่า

2) การตรวจสอบหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสนอผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการสอนและการนิเทศการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 3 คน พิจารณาประเมินคุณภาพหนังสือ เป็นแบบสอบถามเพื่อหาค่าดัชนีความ

สอดคล้องพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น การตรวจสอบคุณภาพหนังสือใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

$$\text{สูตร IOC} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ IOC = ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

n = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ผลการประเมินคุณภาพหนังสือสรุปได้ดังนี้

- (1) ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขนาดของรูปเล่มมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน การพิมพ์ตัวสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 รองลงมาคือรูปเล่มมีความแข็งแรงทนทาน การออกแบบปกเหมาะสมกับเนื้อหา ขนาดของตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่านมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67
- (2) ด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับพญา กิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อหา เนื้อหาส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน เนื้อหาแต่ละบทมีความเหมาะสม สนุก น่าสนใจ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ความยากง่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67
- (3) ด้านภาพประกอบ ผู้เชี่ยวชาญมีเห็นว่าด้านภาพประกอบในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ภาพประกอบส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหา ส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน และปริมาณของภาพเหมาะสมกับเนื้อหา มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ภาพประกอบมีความชัดเจน สวยงาม น่าสนใจ ภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา การวางภาพเหมาะสมกับตัวอักษรมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67
- (4) ด้านการใช้ภาษา ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ด้านการใช้ภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้อง 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การใช้ภาษาชัดเจน เข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้สละสลวย น่าอ่าน การใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่านและส่งเสริมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ภาษาทุกรายการมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

(5) ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าหนังสือช่วยให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนา การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และผู้เรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรม ท้องถิ่นทุกรายการมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ส่วนการใช้หนังสือเป็นสื่อ ประกอบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

สรุปผลการประเมิน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องพัฒนา สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญมีความเหมาะสมและมี ข้อเสนอแนะดังนี้

1. การออกแบบปกควรให้มีความแข็งแรง ทนทานมากกว่านี้
 2. สีของปกและสีของภาพบนปกควรเป็นสีที่สดใส ดึงดูดความสนใจ
 3. เนื้อหาบางบทมีความยาวเกินไปควรตัดทอนลงบ้าง เช่นในพัฒนาเครือ หรือพัฒนาเกี่ยว

หรือพัฒนาเกี่ยว

4. จัดวางภาพให้เหมาะกับเนื้อหา

5. ควรเพิ่มสีสันหรือลวดลายเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

3) ผู้ศึกษาได้นำหนังสือมาปรับปรุง ตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

(1) เพิ่มความหนาของกระดาษที่ใช้ทำปก และเคลือบปกเพื่อป้องกันการ ชำรุดหรือฉีกขาด

(2) เพิ่มสีของภาพบนปกหนังสือ

(3) ตัดเนื้อหาที่ยากเกินความสามารถในการรับรู้ของผู้อ่านออก และตัด เนื้อหาส่วนที่ยาวและไม่จำเป็นออกไป

(4) เพิ่มขนาดของตัวอักษรในส่วนที่เป็นการอธิบายความหมายของพัฒนา และอธิบายคำศัพท์

4) การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือ โดยใช้ข้อมูลจากความคิดเห็นของ ผู้เรียน ตรวจสอบคุณภาพของหนังสือในขั้นนี้เป็นการนำหนังสือที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญและได้แก้ไข แล้วไปให้ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 10 คน อ่านเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสืออ่านเพิ่มเติม โดยใช้แบบสอบถามมาตรฐาน ประเมินค่า แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$) จากโปรแกรมสำเร็จรูปดังนี้

การหาค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตรดังนี้

$$(\bar{x}) = \frac{\sum x}{n}$$

\bar{x} = ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ = ผลรวมของคะแนนของผู้เรียนที่ประเมิน

n = จำนวนผู้เรียนที่ประเมิน

การแปลความหมายคุณภาพของหนังสือ

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเหมาะสมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเหมาะสมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ใช้สูตรดังนี้

$$S.D = \sqrt{\frac{N \sum x^2 - (\sum x)^2}{N(N-1)}}$$

S.D. = ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\sum x^2$ = ผลรวมของคะแนนแต่ละข้อยกกำลังสอง

$(\sum x)^2$ = ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

N = จำนวนข้อมูล

ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือ โดยผู้เรียน 10 คน ปรากฏผลดังนี้

(1) ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์

ผู้เรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดทำรูปเล่ม และการพิมพ์ในภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขนาดของเล่มหนังสือมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือการออกแบบปกหนังสือชวนให้อ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และรองลงมาอีกคือขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

(2) ด้านเนื้อหา

ผู้เรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับพญาและกิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ เนื้อหาส่งเสริมให้

ผู้อ่านรักการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) และรองลงมาอีกคือการจัดลำดับเนื้อหาได้เหมาะสมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

(3) ด้านภาพประกอบ

ผู้เรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านภาพประกอบในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ภาพประกอบมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ ภาพประกอบมีความชัดเจนสวยงามน่าสนใจ ขนาดของภาพมีความเหมาะสม และปริมาณของภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหา มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

(4) ด้านการใช้ภาษา

ผู้เรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านการใช้ภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการอธิบายคำศัพท์ทำให้เข้าใจความหมาย มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือภาษาที่ใช้เข้าใจง่ายมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) และรองลงมาอีกคือภาษาที่ใช้มีความสละสลวย ชวนให้อ่าน และคำศัพท์ที่ใช้มีความเหมาะสม มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

(5) ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้เรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้เรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือหนังสือเล่มนี้ช่วยให้ผู้เรียนค้นหาข้อมูลเรื่องปัญหาได้ และหนังสือเล่มนี้มีส่วนทำให้รักการอ่านหนังสือมากขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

สรุป ผู้เรียนมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าด้านการใช้ภาษามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือด้านภาพประกอบมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) และรองลงมาอีกคือด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$)

6. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 มีหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ผญา สำหรับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญเพื่อใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- 6.2 ส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านของผู้เรียน
- 6.3 ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านภาษาถิ่น
- 6.4 เป็นแนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

บทที่ 2
หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผลญา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องผญา

สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

จังหวัดอำนาจเจริญ

บุญเถิง มลีรัตน์

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง “ผญา” จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดอำนาจเจริญ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องวรรณกรรม “ผญา” ซึ่งถือว่าเป็นวรรณกรรมเก่าแก่ของไทยที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ได้นำเสนอภูมิปัญญาของนักปราชญ์ อีสานในสมัยก่อน โดยจัดทำเนื้อหาเป็นบทดังนี้

บทที่ ๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผญา

บทที่ ๒ ผญาม่วนชื่นและผญาหย่อย

บทที่ ๓ ผญาเครือหรือผญาเกี่ยว

บทที่ ๔ ผญาภาษิตและผญาปริศนา

ในแต่ละบทจะเนื้อหาผญา อธิบายความหมายผญา รูปภาพประกอบ อธิบาย คำศัพท์ ตัวอย่าง เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่นำเสนอได้ดียิ่งขึ้น ผู้เขียนหวังว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ คงจะเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน รวมทั้งผู้สนใจในการศึกษาหาความรู้ และผู้รักการอ่านหนังสือทุกคน

บุญเถิง มลิรัตน์

สารบัญ

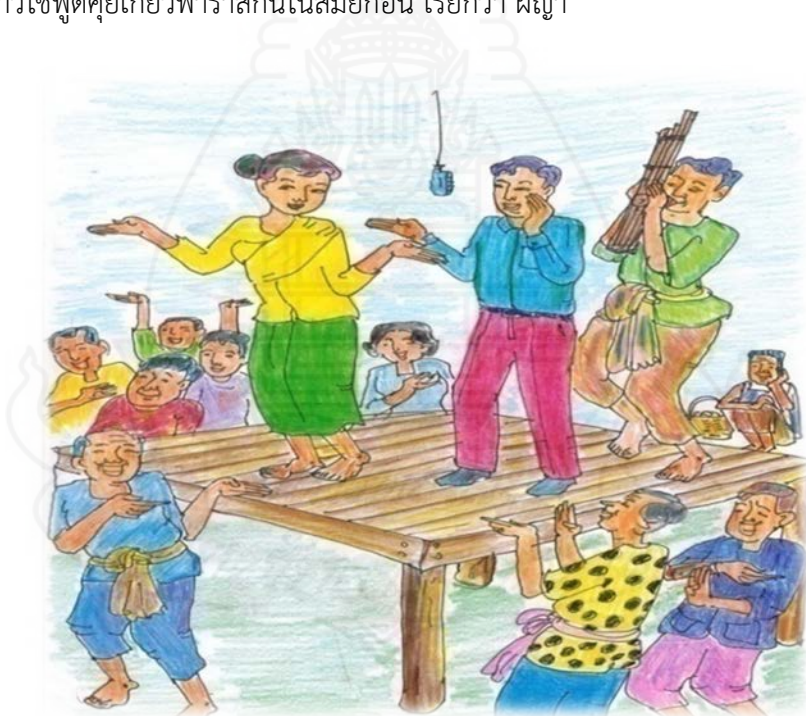
เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพญา	1
ความหมายของพญา	1
ลักษณะของพญา	2
ที่มาของพญา	3
คุณค่าและประโยชน์ของพญา	6
ประเภทของพญา	7
กิจกรรมท้ายบท	12
บทที่ 2 พญาม้วนขึ้นและพญาหย่อย	13
ตัวอย่างพญาม้วนขึ้น	13
กิจกรรมท้ายบท	33
บทที่ 3 พญาเครือหรือพญาเกี่ยว	34
ตัวอย่างพญาเครือหรือพญาเกี่ยว	34
กิจกรรมท้ายบท	69
บทที่ 4 พญาภาซิตและพญาปริศนา	70
ตัวอย่างพญาภาซิต	70
ตัวอย่างพญาปริศนา	94
กิจกรรมท้ายบท	152

บทที่ 1

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับผญา

1. ความหมายของผญา

คนไทยมีลักษณะเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนตั้งแต่สมัยโบราณ ไม่ว่าจะเป็นการพูดหรือการเขียน มักจะเป็นคำคล้องจอง เช่น “ไปลา มาไหว้” “เอาหูไปนา เอาตาไปไร่” คนไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานก็มีภาษาพูด ที่คล้องจองเป็นบทเป็นกลอน และถือเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยในภาคนี้เช่นกัน คำพูดหรือคำกล่าวของคนอีสานตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน เป็นคำพูดที่มีความหมายลึกซึ้ง มีความไพเราะกินใจ มีลักษณะเป็นคำเปรียบเทียบ เป็นข้อแนะนำ ข้อห้าม หรือเตือนใจ เป็นหลักในการดำเนินชีวิต หรือเป็นคำที่หนุ่มสาวใช้พูดคุยเกี่ยวพาราสีกันสมัยก่อน เรียกว่า ผญา

การแสดงหมอลำคู่หรือหมอลำกลอน

ในอดีต ผญาเป็นคำพูด หรือคำสอนที่ผู้ใหญ่เตือนผู้น้อย หรือบุตรหลาน มาเวลาช้านานเป็นที่รู้จักของชาวอีสานแทบทุกคน ในปัจจุบันแม้ไม่ค่อยมีใครใช้บทผญาในการอบรม

สั่งสอนบุตรหลานหรือใช้เกี่ยวพาราสิ แต่มีการนำเอาบทพญาไปแสดงเพื่อการบันเทิง เช่น หมอลำพญา หมอลำกลอน และหมอลำหมู่

การอ่านพญา หรือการใช้พญาโต้ตอบกันชาวอีสานเรียกว่า การจ่ายพญา หากต้องการให้ได้ความไพเราะผู้จ่ายพญาต้องออกเสียงหรือออกสำเนียงอีสาน คนไทยในภาคอื่นที่ไม่เข้าใจสำเนียงอีสานจะจ่ายพญาได้ไม่สนุก

2. ลักษณะของพญา

ลักษณะของคำพูดหรือคำกล่าวที่เรียกว่าเป็นพญาได้นั้นต้องมีลักษณะดังนี้

2.1 เป็นคำพูดที่คล้องจองกันไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ ฟังแล้วรื่นหูเช่น

“ กินข้าวโตอย่าโลความเพิ่น ”

(กินข้าวตนเอง อย่าไปพูดเรื่องของคนอื่น)

แปลความ : ให้สนใจเรื่องของตัวเองอย่าสนใจหรืออย่าไปรบกวนเรื่องของคนอื่น

2.2 มีความหมายลึกซึ้ง ผู้อ่านหรือผู้ฟังต้องคิดพิจารณาให้ดีจึงจะเข้าใจความหมายที่

แท้จริงได้ เช่น

“ ดั่งแม่่นขอ อิม่แม่่นท้องควาย ”

(เสียดังคือกระดิ่งที่คอควาย แต่อิม่คือควาย)

แปลความ : คนที่ได้รับผลประโยชน์ไม่ต้องแสดงอาการ แต่คนที่เรียกร้องมากกลับไม่ได้ผลประโยชน์อะไร ขอ ในที่นี้คือกระดิ่งที่แขวนที่คอควาย

2.3 เป็นคำพูดหรือคำกล่าวที่มีลักษณะการเปรียบเทียบเช่น

“ หมกปลาแดกมีครุ จีปูมีवाद ”

(หมกปลาร้าครุ เผาปูมีवाद)

แปลความ : จะทำอะไรก็ต้องมีแบบแผน หรือเป็นศิษย์มีครุ

2.4 เป็นคำพูดที่หลักแหลมเพื่อแสดงให้เห็นถึงสติปัญญา หรือปฏิภาณ ไหวพริบของผู้พูดหรือผู้กล่าว เช่น

“ อยู่ใกล้ป่าได้อยู่เฮือนเพ อยู่ใกล้เซ แต่อดปลาแดก ”

(อยู่ใกล้ป่าได้อยู่บ้านที่ทรุดโทรม อยู่ใกล้น้ำเซแต่ไม่มีปลาร้าจะกิน)

แปลความ : คนที่อาศัยอยู่ใกล้ป่าได้อยู่บ้านที่ทรุดโทรม คนที่อยู่ใกล้น้ำเซกก็ไม่มีปลาจับรับประทาน เป็นการสอนไม่ให้คนเกียจคร้าน ให้รู้จักใช้ประโยชน์จากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว

เฮือน = เรือน บ้านเรือน

เฮือนเพ = บ้านทรุดโทรม

เซ = ลำน้ำมีขนาดใหญ่กว่าห้วยแต่เล็กกว่าแม่น้ำ

อืด = อุด

ปลาแตก = ปลาร้า

3. ที่มาของผญา

3.1 ประเพณีของคนอีสานในแต่ละท้องถิ่น ในการเข้าร่วมกิจกรรมในประเพณีแต่ละอย่างนั้น คนอีสานจะเลือกสรรคำพูดที่ไพเราะ ที่ผู้ฟังฟังแล้วสบายใจ หรือเลือกสรรคำพูดที่มีอารมณ์คมคายมาพูด เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความประทับใจ ประเพณีของชาวอีสานที่เป็นบ่อเกิดของผญาได้แก่

1) *ประเพณีการลงช่วง* การลงช่วง คือ การร่วมกิจกรรมในตอน กลางคืนของชาวอีสานในสมัยก่อน ส่วนมาก จะเป็นหน้าหนาวโดย ใช้บริเวณลานบ้านที่มีบริเวณกว้างพอ หลังจากรับประทานอาหารเย็นก็ร่วมกันทำกิจกรรม เช่น ผู้หญิงตีฝ้าย เข็นฝ้าย ปั่นฝ้าย ชายหนุ่มจะใช้โอกาสนี้เข้าไปจีบ หรือเกี้ยวพาราสีโดยใช้คำพูด โต้ตอบกันไปมา จนกลายเป็นผญา เครื่องหรือผญาเกี้ยว

การลงช่วง

2) ประเพณีการตำข้าว

ในสมัยก่อน คนอีสานใช้วิธีตำข้าวโดยใช้ครกกระเดื่องแทนการสีข้าว มักร่วมแรงร่วมใจกันทำ ฝ่ายชายมีโอกาสทำงานช่วยฝ่ายหญิง จึงมีโอกาสเกี่ยวพาราสีกันจับกันจนเป็นผญาเครือหรือผญาเกี่ยว

การตำข้าว

3) ประเพณีการลงแขก

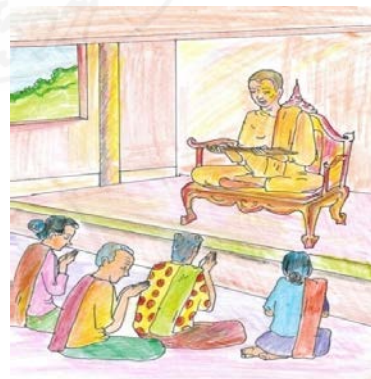
การลงแขก คือ การใช้แรงงานร่วมกันทำงานให้กับเพื่อนบ้านหรือคนที่เราสนิทสนมคุ้นเคย เป็นการทำงานร่วมกันที่ไม่หวังค่าตอบแทน แต่ช่วยทำงานด้วยความสมัครใจ เช่นการสร้างบ้าน การดำนา เกี่ยวข้าว นวดข้าว ในระหว่างการทำงานก็พูดจาโต้ตอบกันไปมา หรือหนุ่มสาวพูดจาเกี่ยวพาราสีกันจนกลายเป็นผญา

การลงแขกเกี่ยวข้าว

4) ประเพณีการอ่านหนังสือผูก

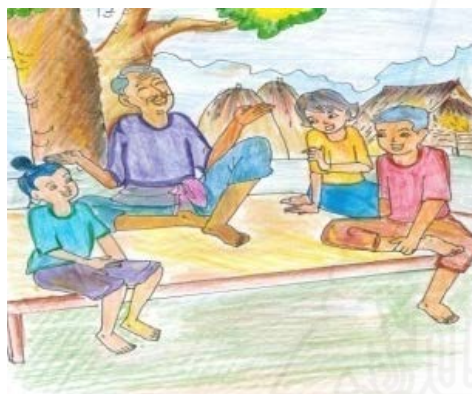
หนังสือผูก คือนิทานหรือเรื่อง ที่มีประโยชน์ มีคติธรรมที่จารึกไว้ในใบลานด้วยตัวอักษรโบราณ หนังสือผูกนิยมอ่านหรือใช้เทศน์ในช่วงเข้าพรรษา หรืองานงันเฮือนดี (งานศพ) งาน งันหม้อกรรม (ฉลองให้หญิงอยู่ไฟ หลังคลอดลูก) หรือการทำบุญอื่น ๆ ผู้ฟังหรือผู้อ่านจำเอาบทที่ประทับใจ หรือบทที่ไพเราะในหนังสือผูกไปพูดต่อจนกลายเป็นบทผญา

การอ่านหนังสือผูกในเทศกาลทำบุญช่วงเข้าพรรษา

3.2 การอบรมสั่งสอน

คนในสมัยก่อน มีการอบรมสั่งสอนบุตรหลานถึงข้อ ปฏิบัติที่ดีงาม ตามครรลองคลองธรรมใน สังคม รวมทั้งการเลือกคู่ครองด้วย โดยนำเอาคำสอนมาผูกเป็นคำคล้องจองกันเพื่อการจดจำง่ายและถ่ายทอดคำสอนได้ ง่ายจนกลายเป็นบทพญา

การเล่านิทาน

การฟังเทศน์ในงานบุญประเพณี

3.3 คำสอนในพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา บางครั้งผู้สอนก็หากลอบุบายในการสอนเป็นคำกลอนบ้าง เพื่อให้จดจำง่าย หรือผูกเป็นปริศนาธรรม กลายเป็นพญาปริศนา หรือพญาภาษิต

3.4 ความสามารถเฉพาะตัวของผู้กล่าวบทพญา ความสามารถนี้อาจจะเกิดจากการฟังมาก การอ่านมาก และเป็นคนที่มีความเฉลียวฉลาดอยู่แล้ว มองเห็นอะไรก็สามารถพูดออกมาเป็นคำคล้องจองได้เลย จนกลายเป็นพญา เช่น

เห็นดาวบนท้องฟ้า ก็ว่า

“คันท้องคิดสอดอ้ายให้เหลียวเบิ่งเดือนดาว สายตาเฮาสีก็อมกันอยู่เทิงฟ้า
(ถ้าน้องคิดถึงพี่ให้มองดวงดาว หรือพระจันทร์บนท้องฟ้า สายตาของเราจะไปบรรจบกันบนท้องฟ้า)

แปลความ : ถ้าคิดถึงกันก็ให้มองดาว มองเดือน สายตาเราจะบรรจบกันที่ท้องฟ้า

เห็นต้นผักอีตู (ต้นแมงลัก) ก็ว่า

“ เจ้าผักอีตูเตี้ยต้นต่ำใบดก กกบพันฝิ่งแน่นส่งมาจีจุมดอก
ฮากบพันหยั่งพื่นสั่งปิ่นบงใบ แท้น้อ ”

(เจ้าต้นแมงลักต้นเตี้ยใบดก ต้นยังไม่แข็งแรงเลยเป็นดอกแล้ว รากก็ยังไม่พัน
หยั่งลึกเลย ใบงอกออกมาก่อนแล้ว)

แปลความ : เปรียบผู้หญิงที่ทำอะไรก่อนวันอันควรเป็นเหมือนต้นแมงลัก ว่าต้น
ยังไม่แข็งแรงเลยเป็นก็มีดอก รากก็ยังไม่พันหยั่งลึกเลย ใบงอกออกมาก่อนแล้ว คล้ายกับ
สำนวน *ชิงสุกก่อนห่าม*

เห็นควายอยู่ทุ่งนา ก็ว่า

“ ให้เจ้าอดสาเลี้ยงควายบักเล ไร่ท่าท่าแน่เด้อ
คั้นแม่นห่าบ่พ้อ ยังสิได้ไล่ไถ ดอกเต้ หล่าเอี้ย ”

(ให้เจ้าทนอดสาเลี้ยงควายนี้ไว้ รอท่าไรคทำ

ถ้าแม่นไม่เป็นโรค ยังอาศัยลากไถได้ น่องเอี้ย)

แปลความ : (ฝ่ายชาย) ขอความเห็นใจจากฝ่ายหญิงว่าให้คบหากับตนไปก่อนคง
จะมีประโยชน์ในภายหลัง เปรียบเหมือนเลี้ยงควายถ้าไม่เป็นโรคก็จะมีโอกาสลากไถ

4. คุณค่าและประโยชน์ของผญา

ผญามีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อผู้ฟัง ผู้อ่านหรือผู้จ่ายผญา ดังนี้

4.1 ใช้ในการอบรมสั่งสอน โดยนำเอาผญาภาชิตมาอบรมสั่งสอนเป็นข้อคิด หรือ
คติเตือนใจ เพื่อให้คนทำดี ทำถูกต้องตามหลักศีลธรรม และกฎหมายการอบรมบุตรหลาน
ในสมัยก่อนพ่อแม่หรือปู่ ย่า ตา ยายจะใช้คำสอนที่เป็นคติหรือข้อคิดในการดำเนินชีวิต เช่น
ในกาพย์ย่ำสอนหลานกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“ คั้นบ่ออกจากบ้านบ่เห็นด่านแดนไกล

คั้นบ่ไปหาเฮียนกะบ่มีความรู้ ”

หมายความว่า คนเราต้องต่อสู้ดิ้นรน

และทำตัวให้พร้อมที่จะเผชิญกับ

สังคมภายนอกแต่สิ่งหนึ่งที่จะทำให้

เราไม่เสียเปรียบคนอื่น

ในสังคมก็คือเรื่องการศึกษา

4.2 เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกที่ดีไปยังผู้ฟัง ดังผลญาที่เป็นคำอวยพร เช่น

“ นอหลับให้เจ้าได้เงินหมื่น นอนตื่นให้เจ้าได้เงินแสน
 แบนมือไปให้ได้แก้วมณีโชติ โทษฮ้านอย่ามาพาล
 มารฮ้ายอย่ามาเบียด หล่าเอี้ย ”

หมายความว่า ให้พบแต่สิ่งดี ๆ ในชีวิต อย่าได้มีภัยหรืออันตรายมากล้ากราย
 คิดอยากได้เงินได้ทองก็ให้ได้สมกับความตั้งใจ

4.3 เป็นการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าทางภาษา และ วัฒนธรรม

ผลญาเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนอีสาน การที่นำผลญา
 มาพูด (จ่ายผลญา) ในปัจจุบันนั้น เป็นการอนุรักษ์สิ่งที่มีคุณค่าทางภาษา และ วัฒนธรรมด้วย
 เพราะคนอีสานมีความผูกพันกับผลญา วิถีชีวิตอยู่กับที่ดิน (ที่นา) วัว ควายและเครื่องมือทำ
 การเกษตร ดังจะเห็นได้จากเมื่อหนุ่มสาวพบปะกันครั้งแรกมักจะถามถึงความอุดมสมบูรณ์
 หรือความสำเร็จในการทำนา โดยเชื่อว่าความสำเร็จในชีวิตขึ้นอยู่กับการได้ครอบครองที่นาดี ๆ
 และทำนาได้ผลผลิตมาก ดังบทผลญากล่าวที่ว่า “ ข้าวเต็มล้านั่งเว้ากะคือ เงินเต็มถึงเว้าหยัง
 กะได้ ” หมายความว่า คนที่มีข้าวเต็มยุ้งฉางจะพูดอะไรก็ถูกต้องหมด คนที่มีเงินทองจะ
 พูดจาอะไรก็ได้

4.4 ให้ความบันเทิงแก่ผู้ฟังหรือผู้อ่าน เช่น หมอลำกลอนหรือหมอลำคู่ หมอลำหมู่
 ที่นำเอาวรรณคดีคำกลอนอีสาน เช่น ผาแดงนางไอ่ จำปาสีตัน ชูลูนางอ้าว ซึ่งบันทึกเรื่องไว้
 ในใบลานนำมาแสดงหมอลำ

5. ประเภทของผลญา

ประเภทของผลญา แบ่งตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ มี 5 ประเภท
 ดังนี้

5.1 ญยาม่วนชื่น เป็นบทผลญาทั่ว ๆ ไป บางบทอาจมีบทลกบ้าง บางบทใช้
 โต้ตอบกัน เช่น บทโต้ตอบระหว่างหญิงกับชาย

หญิง : “ ผญาเจ้าเต็มโกนไม้บาก ฮูดากเข้ามีแต่ซีไ่ก่ข้าง แท้น้อ ”

(ผญาเจ้าเต็มโพรงไม้บาก กั้นเจ้าคงจะมีแต่ไซ่แมลงวัน)

แปลความ : ผญา หรือปัญญาของพี่คงเต็มโพรงไม้ กั้นพี่คงจะมีแต่ไซ่แมลงวัน เป็นการเปรียบเทียบว่าฝ่ายหญิงรู้ว่าฝ่ายชายมีปัญญาน้อย แล้วมาจ่ายผญา ทำให้ฝ่ายหญิงรู้ทัน

ชาย : “ อ้ายนี้ย่านปล่มกลัดห้อง เอือนสูงซี้ฮาดบ่อง เจ้าดอก

แม่นลิเอาไม้อยู่ฮูดากขึ้น ย่านอ้ายยื้อบ่เลิง ดอกดี ”

(พี่นี้กลัวว่าจะไม่เหมาะสมกับบ้านหลังใหญ่โต แม้จะเอาไม้ช่วยค้ำช่วยยก ตัวพี่ก็คงเอื้อมไม่ถึง)

แปลความ : ฝ่ายชายถ่อมตัว บอกกับฝ่ายหญิงว่าคงจะมีโอกาสได้อยู่บ้านหลังใหญ่ (ของฝ่ายหญิง) แม้จะพยายามอย่างไร ก็คงไม่มีวาสนา

5.2 ผญาหย่อย เป็นผญาที่มีลักษณะรำพึงรำพันถึงสิ่งที่พบเห็นหรือมีอยู่ในธรรมชาติ เช่น

ได้กลิ่นดอกไม้ ก็ว่า

“ หอมดอกจิกมาหวัง ๆ หอมดอกฮังมาไหว ๆ

หอมดอกไล่ไ่ก่มาฮูดเฮ้า คือลิเฒ่าบ่เป็น แท้น้อ ”

(หอมดอกจิก ดอกฮัง มาไกล ๆ หอมดอกไล่ไ่ก่มาตลบอบอวล เหมือนกับชีวิตนี้จะไม่มืวันแก่เฒ่า)

แปลความ : ได้กลิ่นดอกจิก ดอกฮัง (ดอกจริง) ดอกไล่ไ่ก่ มีความสุขเหมือนกับจะไม่มืวันแก่เฒ่า

เห็นดาวเห็นเดือน ก็ว่า

“ เดือนเพ็ญแจ้ง แยงเงาใสใส่อง

มองไปใส แจ้งกะด้อ

พออยากขึ้นเทิงฟ้า เอาสาวซ้อนอยู่น่า เบ็งได้ ”

(มองเห็นเดือนเพ็ญ ดูใสสว่าง เหมือนส่องกระจกเงา อยากจะขึ้นบนฟ้า เอาสาวไปเป็นคู่ครองบนสวรรค์)

แปลความ : เป็นการเปรียบเทียบว่าในคืนวันเพ็ญท้องฟ้าแจ่มใสอย่างนี้
 อยากจะไปอยู่กับสาวงามบนฟ้าบนสวรรค์

5.3 ผญาเครือหรือผญาเกี่ยว ใช้เป็นผญาเกี่ยวพาราสิระหว่างชาย หญิง เป็นผญาที่มีความต่อเนื่องของเนื้อหาอย่างมาก จนกว่าฝ่ายหญิงจะตอบรับรักฝ่ายชาย จึงต้องโต้ตอบกันไปมาต่อเนื่องกันไป(คนอีสานเรียกว่ายาวเป็นเครือ) คล้ายกับเพลงยาวของภาคกลาง หรือกลอนที่หนุ่มสาวใช้จีบกันในปัจจุบัน เช่น

(ชาย) “ บ่แนบ่ยิง บ่จริงบ่เว้า บ่เอาบ่ว่า ”

(ไม่แนบ่ยิง ไม่จริงไม่พูด ไม่เอาไม่ว่า)

แปลความ : ถ้าไม่แนบ่ยิง ไม่จริงใจก็ไม่พูด (น้อง)ไม่เอาก็ไม่ว่า

(ชาย) “ ฮักเจ้าหลาย อ้ายนี้ทนบ่ได้ จั่งให้แม่มาขอ

เอากะทอมานำ สิไล่นางเมื่อนอนซ้อน ”

(รักเจ้ามาก พี่ทนไม่ได้ จั่งให้แม่มาสู่ขอ เอากะทอมาด้วย จะใส่ตัวน้อง
 กลับไปนอนซ้อน)

แปลความ : ฝ่ายชายรักฝ่ายหญิงมาก จึงบอกให้แม่ไปสู่ขอ ถ้าเป็นไปได้
 อยากจะเอาฝ่ายหญิงใส่ชะลอมกลับบ้านไปเป็นภรรยาเลย

(ชาย) “ สัจจะผู้หญิงนี่คือขวยกะต่าห่าง ทิมใส่น้ำจมนแล้วกะเล่าฟู

ส่วนว่าสัจจะผู้ชายนั่น คือหินหนักหมิ่น ทิมใส่น้ำจมนหมิงแม่บ่ฟู ดอก
 ได้ น้องเฮ้ย ”

(สัจจะของผู้หญิง เหมือนกับตะกร้าที่สานห่างๆ เมื่อโยนลงน้ำจมนลง
 แล้งก็ลอยขึ้นมาที่ผิวน้ำได้ ส่วนสัจจะของลูกผู้ชายเปรียบเสมือนหินที่หนัก โยนลงน้ำก็จมนดิ่ง
 ไม่ลอยขึ้นมาที่ผิวน้ำ น้องเฮ้ย)

แปลความ : ฝ่ายชายเปรียบเทียบว่าสัจจะของผู้หญิงไม่แน่นอนเหมือนตะกร้า
 โยนลงน้ำเมื่อจมน้ำแล้วยังลอยขึ้นมาผิวน้ำได้ แต่สัจจะของผู้ชายหนักแน่นเหมือนก้อนหิน
 ที่หนัก เมื่อดยลงน้ำจะไม่ลอยขึ้นมาบนผิวน้ำ

(หญิง) “อย่ามาตีแกล้งล้ม กินหมากยมเบ็ดมือละต่า
 กินหมากขามเบ็ดมือละต้น ความลิ้มแม่นบมี น้ำอ้าย ”
 (อย่ามาแกล้งพูด กินมะยมหมดไปวันละตะกร้า กินมะขามหมดไปวัน
 ละต้น ยังบอกว่าไม่เปรี้ยว หรือพี่)

แปลความ : ฝ่ายหญิงบอกว่าพี่อย่าแกล้งพูดเลย แม้จะกินมะยมหมดเป็น
 ตะกร้า กินมะขามหมดเป็นต้น พี่ก็ยังไม่เปรี้ยว ไม่เชื่อหรอก

5.4 ฃญาภาษิต เป็นบทพญานักปราชญ์ในสมัยก่อนกล่าวไว้ เป็นคำสอนหรือเป็น
 สิ่งเตือนใจ มีความหมายลึกซึ้ง โดยใช้การเปรียบกับเหตุการณ์บ้าง เปรียบเทียบกับวัตถุ
 สิ่งของบ้าง เช่น

“ พรว้าเข้าอย่าฟันแสง ของเพิ่นแพงอย่าเข้าใกล้ ได้โชคแล้วอย่าเมาเมา ”
 (มิดพรว้าคม อย่าฟันแรง ของคนอื่นเขาทวงอย่าเข้าใกล้ ได้โชคแล้วอย่าเมาเมา)
 แปลความ : จะทำอะไรก็ให้รู้จักระมัดระวัง พิจารณาให้ดี ไม่ประมาทในชีวิต
 อธิบายศัพท์

พรว้า : มิดพรว้า

พรว้าเข้า : มิดคม เปรียบเสมือน เรื่องที่อาจเกิดอันตรายกับตัวเอง

เพิ่น : คนอื่น

แพง : ราคาแพง ความหมายโดยนัยคือ การทวงห้าม

5.5 ฃญาปริศนา เป็นพญานักปราชญ์หรือคำคล้องจอง ที่ผู้กเป็นปมปัญหาให้คิด เป็นอุบายที่
 นักปราชญ์โบราณอีสานคิดขึ้นมา เพื่อเป็นบทเรียนแก่คนในสมัยก่อน เมื่อได้ยินแล้วจะสนใจ
 ถามหรือมีส่วนร่วมในการคิด เช่น

“ หาบบ่หนัก ตักบ่เต็ม

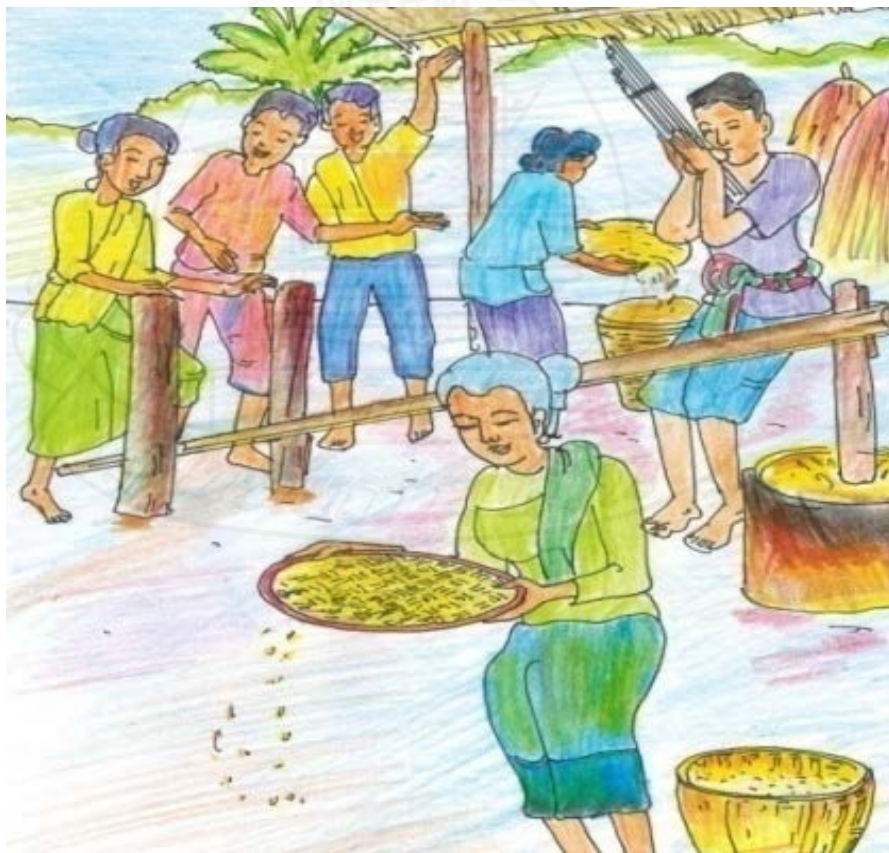
เค็มบ่จืด มีดบ่แจ้ง ”

(หาบไม่หนัก ตักไม่เต็ม

เค็มไม่จืด มีดไม่สว่าง)

แปลความ : หาบบ่หนัก คือ ความรู้หรือวิชาการ หรือบุญมีเท่าไรก็ไม่รู้สู้กว่าหนัก
 ตักบ่เต็ม คือ โลกะ หรือความโลภของมนุษย์ไม่มีวันพอ
 เค็มบ่จืด คือ คุณงามความดีที่ ทำไว้จะไม่วันจืดจาง
 มีดบ่แจ้ง คือ โมหะ คือ ความลุ่มหลง

ผญา เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และเป็นมรดกทางภาษา ที่นักปราชญ์ในสมัยก่อน
 ได้พูด ได้อ่าน และได้ใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้เป็นบทสั่งสอนลูกหลานให้อยู่ใน
 ขนบธรรมเนียมประเพณี อยู่ในศีลธรรมอันดี แฝงไว้ด้วยความรู้และคติธรรมที่ลึกซึ้ง สมควร
 ที่เยาวชนไทยทุกคนจะภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ และช่วยกันอนุรักษ์ไว้

กิจกรรมท้ายบท บทที่ 1

ตอนที่ 1 ตอบคำถาม

1. นักเรียนคิดว่าสามารถนำพญามาปรับใช้ ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอย่างไร จงอธิบายแสดงเหตุผล
2. จงวิเคราะห์บทพญาต่อไปนี้ว่า ให้ข้อคิดที่จะนำไปปรับใช้ในชีวิตอย่างไร
“ คັນเจ้าได้ชี้ข้าง กิ่งหม่เป็นพระยา อย่าลืมนามานา ผู้ชี้ควายคอนกล้า ”
3. นักเรียนเห็นด้วยกับบทพญาต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร จงอธิบาย
“ มีเงินเต็มพา บ่ท้อมีพญาเต็มปุม ”
4. นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่กับคำกล่าวที่ว่า “ พญานำไปเป็นคำสอนได้ทุกยุคทุกสมัย ไม่ล้าสมัย ”
5. นักเรียนจะมีวิธีการ หรือมีแนวทางที่จะอนุรักษ์พญาให้คงอยู่กับสังคมไทยได้อย่างไร

ตอนที่ 2 กิจกรรมเสนอแนะ

1. นักเรียนไปสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในหมู่บ้านหรือในชุมชน เกี่ยวกับเรื่องพญา แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ
2. นักเรียนเลือกบทพญาที่นักเรียนประทับใจ 1 บท นำมาเขียนเป็นเรียงความ
3. รวบรวมบทพญาที่มีความหมายตรงกับ สำนวน หรือสุภาษิต นำมาจัดนิทรรศการ

บทที่ 2

ผญาว่านขึ้นและผญาหย่อย

ผญาว่านขึ้นและผญาหย่อยเป็นผญาที่มีลักษณะแตกต่างกัน ผญาว่านขึ้นคือ บทผญาทั่วไป บางบทอาจจะมีบทลบกบ้าง บางครั้งก็เป็นบทผญาที่ใช้โต้ตอบกัน เช่น บทโต้ตอบระหว่างหญิงกับชาย หรือระหว่างชายกับชาย หรือบางครั้งก็แบ่งออกเป็นสองฝ่ายโต้คารมกัน(ไม่ใช่โต้ตอบแบบเกี่ยวพาราสีหรือที่หนุ่มสาวใช้จีบกัน)ในงาน “งันเฮือนดี ” (งานบำรุงขวัญญาติของผู้ตาย) ต่างฝ่ายต่างก็หาบทผญามาแก้กันเป็นที่สนุกสนาน เพื่อให้ญาติผู้ตายคลายความทุกข์โศก ส่วนผญาหย่อย เป็นคำผญาปลุกย่อย เป็นการบรรยายความรู้สึกที่มีต่อธรรมชาติ หรือเป็นการรำลึกถึงเหตุการณ์ในอดีต ตามประสบการณ์และความรู้ความสามารถของผู้กล่าวบทผญา ในที่นี้ขอเสนอตัวอย่างของผญาแต่ละประเภทดังนี้

1. ตัวอย่างผญาว่านขึ้น

ผญาว่านขึ้นที่นำมาเสนอเป็นตัวอย่างมีทั้งหมด 6 สำนวน ดังนี้

1.1 บทผญา : อย่าลืตี่ว่าควายบักเลฮ้าย ประตุสวนบ่อดที่
 ตี่ว่าแมงหมี่ฮ้าย ตินสิ้นบ่ระวัง นั้นดื้อ
 (อย่าตำหนิว่าควายมันดุร้าย เกเร ประตุสวนไม่ปิดให้ดี
 อย่าตำหนิว่าแมลงหิวี่มาตอม แต่ชายผ้าถุงไม่ระวัง)

อธิบายศัพท์

ควายบักเลฮ้าย	:	ควายที่มีนิสัยดุร้าย
อัดหี	:	ปิดอย่างดี ปิดอย่างแน่นหนา
แมลงหิว	:	แมลงหวี่
ตีนชี่น	:	ชายผ้าถุง

ความหมาย

อย่าตำหนิว่าเป็นความผิดของคนอื่น โดยที่ไม่นึกถึงความผิดหรือความบกพร่องของตนเอง

ทำนอง “ โทษคนอื่นมองเห็นเช่นภูเขา โทษของเรามองเห็นเท่าเส้นขน ”

ตัวอย่าง

สมพรเก็บถั่วขามที่จะล้างรวมกันในใส่กะละมัง แต่ยังไม่ได้อ้าง เธอตั้งใจว่าจะล้างตอนเช้า ปรากฏว่า ถั่วขามในกะละมังกระจัดกระจายเหมือนกับถูกรื้อค้น ถั่วขามส่วนหนึ่งแตก สมพรรู้ว่าเป็นฝีมือของสุนัขที่ครอบครัวเลี้ยงไว้ สมพรจึงดุสุนัข โดยที่คิดโทษตัวเองที่ไม่ล้างไม่เก็บให้เรียบร้อย เหมือนกับว่า ควายที่เข้ากัดกินต้นไม้ พืชผักในสวนก็ไปตำหนิว่ามันเกร ดุร้าย แต่เจ้าของสวนไม่ปิดประตูรั้วให้ดี หรือตัวเองนั่งไม่ระวังชายผ้าถุงเปิดก็ไปตำหนิว่าแมลงหิวมาตอม

1.2 บทพญา : ซ้อยผู้ฮ้าย ลีล้อยู่คือกบ
 เห็นคนมา ป่อมปีแป้มลงน้ำ
 (ตัวฉั่นคนชี้เหร่ จะแอบซ่อนเหมือนกบ ถ้าเห็นคนมาจะรีบหลบ

ลงน้ำ)

อธิบายศัพท์

ซ้อย	ข้าพเจ้า ตัวฉั่น (ผู้พูด)
ผู้ฮ้าย	คนชี้เหร่ หน้าตามีดี ไม่หล่อ
ลี	หลบ ซ่อนตัว
ป่อมปีแป้ม	เป็นการเปรียบเทียบว่า แม้กระโดดลงน้ำก็ไม่กล้า กระโดดลงแรง ๆ เพราะกลัวคนรู้

ความหมาย

ตัวฉั่นเป็นคนหน้าตาไม่ดีจะแอบซ่อนเหมือนกับกบพอเห็นมาก็จะรีบหลบลงน้ำ เป็นการเปรียบตัวผู้พูดว่ามีฐานะต่ำต้อย จึงไม่กล้าสู้หน้าคนอื่น

ตัวอย่าง

บุญมีเป็นลูกชวานามีฐานะยากจน หน้าตาไม่หล่อ แต่ก็เป็นคนขยัน เขาทำนาอยู่กับพ่อและน้องสาว ด้วยความยากจนจึงทำให้บุญมีจึงเป็นคนที่ยากจน อดอยากมีคู่ครองแต่ไม่กล้าคบกับสาวในหมู่บ้าน เพราะคิดว่าคงไม่มีใครมาสนใจตน แม้น้องสาวจะบอกว่าความจนไม่ใช่เรื่องใหญ่ ขอให้ขยันทำมาหากินก็พอ สาวบางคนเห็นความดีและความขยันของบุญมีก็อยากคบหาด้วย แต่บุญมีก็ไม่กล้าพูดด้วย เหมือนธรรมชาติของกบที่รูปร่างหน้าตาไม่สวยงามเหมือนสัตว์บางชนิด และมันจะแอบซ่อนตัวเอง ถ้าเห็นภัยมาใกล้ตัว (โดยเฉาะภัยจากมนุษย์) มันจะรีบหลบทันทีและที่หลบภัยได้ดีที่สุดก็คือการกระโดดลงน้ำ

1.3 บทพญา : พญาผยองคือควายตายท่า ผุ่งหมู่แฉ่งลงซากแห่งพญา
(พญาอย่างนี้ เหมือนควายตาย ผุ่งแฉ่งลงกินซาก)

อธิบายศัพท์

พญาผยอง	:	บทพญาที่พูดไม่ดี
ควายตายท่า	:	ควายตาย
แฉ่ง	:	แฉ่ง

อธิบายศัพท์

ค้นบ่	:	ถ้าไม่
เป็นตา	:	เป็นท่า
ส่อน	:	ซ็อน (สวิง)
คอน	:	คล้ายกับการหาบแต่สิ่งของจะอยู่ที่ปลายไม้ข้างเดียว
หวิง	:	สวิง (เครื่องมือจับปลาชนิดหนึ่ง)
ดากซีไม้	:	กินเป็นกลาก
เมื่อต้อน	:	เอาไปฝาก
ป่าหมากยาง	:	เป็นการเปรียบเทียบว่ากลับไปทีเดิมหรือบ้านเดิม

ความหมาย

ถ้าไม่มีโอกาสซ็อนคือถ้าไม่มีโอกาสที่จะสมหวังก็จะกลับบ้านไปอยู่บ้านตาม
ยถากรรม

ตัวอย่าง

บ้านนาเมืองและบ้านนาบอนเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ ผู้คนทั้งสองหมู่บ้านไปมาหาสู่กัน
เป็นประจำ เทพพรชายหนุ่มบ้านนาเมือง หลงรักจารุณีสาวงามบ้านนาบอน หลัง
รับประทานอาหารเย็นแล้วเทพพรจะชวนเพื่อน ๆ ไปจีบสาวที่บ้านนาบอน เขาพยายามใช้
บทพญาเพื่อเอาชนะใจจารุณี แต่ความพยายามของเขายังไม่ประสบผลสำเร็จ เมื่อสบโอกาส
เทพพรจึงถามจารุณีว่า ตนเองพอจะมีโอกาสที่จะคบหากับจารุณีหรือไม่ ถ้าไม่มีโอกาสก็จะ
กลับบ้านและจะไม่มารบกวนอีก เหมือนกับการไปหาปลาตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ถ้าไม่มี
โอกาสที่จะได้ปลาหรือโอกาสน้อยมากก็กลับเลยดีกว่าจะไม่เสียแรง เสียเวลา

1.5 บทพญา : ให้เจ้ายาวยาวไว้ คือกาคาบเอียน
 อย่าเส็ดอ้อมป้อม คือสู้งคาบกะปุนั่นเนื้อ
 (ให้ยาวๆไว้ เหมือนกับกาคาบปลาไหล
 ไม่ทำสั้น ๆ เล็ก ๆ เหมือนเหยี่ยวร้งคาบปู)

คำอธิบายศัพท์

กา : อีกา นกกา
 เอียน : ปลาไหล
 เส็ด : ทำ
 อ้อมป้อม : ทำสั้น ๆ เล็ก ๆ
 สู้ง : เหยี่ยวร้ง

ความหมาย

จะทำอะไรให้คิดยาว ๆ เหมือนกับกาคาบปลาไหล อย่าคิดสั้น ๆ เหมือนเหยี่ยว
รุ้งคาบปู

ตัวอย่าง

บุญมี และจันดาเป็นเพื่อนกันตั้งแต่สมัยเป็นหนุ่ม มีการงานสิ่งใดก็ช่วยเหลือกัน
ตลอด ไม่ว่าจะสุข หรือทุกข์ทั้งสองคนจึงต่างก็เป็นเพื่อนแท้กันมาตลอด แต่ต่อมาบุญมีมี
เงินจันดาแล้วไม่คืนตามกำหนด ทั้งสองจึงหมางใจกันและเลิกคบกันในที่สุด พ่อของบุญมีซึ่ง
เป็นผู้ใหญ่ที่บุญมีและจันดาให้ความเคารพนับถือมาก ได้เรียกทั้งสองคนมาปรับความเข้าใจกัน
โดยให้นึกถึงมิตรภาพที่ผ่านมาและเตือนว่าก่อนจะทำอะไรหรือตัดสินใจอะไรให้คิดพิจารณา
ให้ดีกว่า ให้คิดยาว ๆ อย่าคิดเพียงสั้น ๆ แล้วด่วนตัดสินใจ

การคาบปลาไหลของกานัน ไม่ว่าจะคาบว่าคาบส่วนหัว ลำตัว หรือส่วนหาง ส่วนที่
เหลือก็ยาวเพราะตัวปลาไหล ยาวเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว แต่การคาบปูของเหยี่ยวรุ้งนั้นปูจะตัว
สั้นและตัวเล็ก ไม่ว่าจะคาบส่วนใดก็เห็นตัวปูพ้นปากเหยี่ยวออกมาน้อย หรือบางทีก็
อาจจะคาบไม่ได้เพราะอาจจะถูกปูหนีบเอาก็ได้ จึงเป็นการเปรียบเทียบว่าจะทำอะไรคิดให้
ยาว ๆ คือคิดให้ละเอียดรอบคอบ

1.6 บทพญา : ความฝันนี้ บมีหยิ่งสีไปเชื่อ
ตั้งแต่ตออยู่กิน ยังโง่งขึ้นใส่ตั้ง นันเด้อ
(ความฝันนี้ไม่มีอะไรจะเชื่อได้ แม้แต่ตอที่เกิดที่กินยังเหม็น

ไปถึงจมูก)

อธิบายศัพท์

ปมียัง	:	ไม่มีอะไร
โจขึ้น	:	วกขึ้นมา
ตั้ง	:	ในฉนวนบนี้มีความหมายว่าจุมก

ความหมาย

ไม่มีอะไรที่เชื่อได้ แมตตตัวเองที่ออกจากกันก็ยงส่งกลืนมาถึงจุมกได้ (แม่อวัยวะทั้งสองจะอยู่ไกลกัน)

ตัวอย่าง

บุญเยี่ยมสาวงามแห่งหมู่บ้านโนนโพธิ์ แม้จะเป็นหญิงสาวชาวบ้านแต่เธอก็เป็นคนที่มีความใฝ่ฝันที่จะมีการศึกษาสูง ๆ มีงานทำดี ๆ เธอบอกกับพ่อของเธอว่า ต้องเป็นคุณหญิงคุณนายให้ได้ เข้าวันหนึ่งพ่อของเธอเห็นว่าเธอตื่นสายกว่าปกติจึงไปปลุก บุญเยี่ยมสะดุ้งตื่นขึ้นมาก็เอะอะโวยวายว่า พ่อมาทำให้ฝันของเธอต้องสลายเพราะเธอกำลังฝันว่าได้เป็นคุณนายอยู่พอดี พ่อของเธอจึงเตือนสติเธอว่าความฝันก็คือความฝันไม่มีอะไรเชื่อถือได้แมตตตัวเองที่ออกจากกันก็ยงส่งกลืนมาถึงจุมกได้ เป็นการเตือนสติว่าให้อยู่กับความเป็นจริง

2. ตัวอย่างพญาหย่อย

2.1 บทพญา : หอมดอกจิกมาหวัง ๆ หอมดอกฮังมาไหว ๆ
 หอมดอกไส้ไก่มาอุดเฮ้า คือสิเฒ่าบ่เป็น แท้เนื้อ
 (หอมดอกจิก ดอกฮัง มาไกล ๆ หอมดอกไส้ไก่มาตลบอบอวล
 เหมือนกับชีวิตนี้จะไม่มีวันแก่เฒ่า)

อธิบายศัพท์

ดอกจิก	:	ดอกไม้ป่าชนิดหนึ่ง
ดอกฮัง	:	ดอกของต้นรัง จะส่งกลิ่นหอมคล้ายดอกพะยอม
ดอกไส้ไก่	:	ดอกของต้นไส้ไก่
หวัง ๆ ไหว ๆ	:	เปรียบเทียบว่าแม้อยู่ไกล ยังได้กลิ่น หอมมาไกล ๆ
อุดเฮ้า	:	อบอวล

ความหมาย

ได้กลิ่นดอกไม้ป่า ทั้งดอกจิก ทั้งดอกรั้ง ทั้งดอกไล่ไก่หอมอบอวลเสมือนหนึ่งว่าตัวเองจะไม่มีวันแก่เฒ่า

ตัวอย่าง

ธรรมชาติของภาคอีสานในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน จะมีดอกไม้ป่าหลายชนิดกำลังบาน เช่น ดอกพะยอม ดอกจิก ดอกรั้งรวมทั้งดอกหญ้าบางชนิด บรรเจิดเป็นชายหนุ่มที่ชอบท่องเที่ยวทางธรรมชาติ วันนี้เขามีโอกาสมาเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติป่าดงนาทามจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อได้อยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่สวยงามดังกล่าว เขาก็นึกถึงบทพญาที่มีผู้กล่าวไว้

2.2 บทพญา : นภาแจ๋งบ่มีหมอกมาบัง เห็นแต่เดือนดาวไสแจ่มนภาขาวจ้า
 อูราซ้อยเหงาหงอยเข้าคำ ดำมืดตื้อคือฟ้าบ่แจ่มใส แท้น้อ
 (ท้องฟ้าไม่มีเมฆหมอกมาบัง มองเห็นเดือน ดาวแจ่มใสบนท้องฟ้า
 ออกจากซ้ากลับเหงาหงอย มีแต่ความมืดดำเหมือนกับท้องฟ้าไม่
 แจ่มใส)

อธิบายศัพท์

นภา	:	ท้องฟ้า
แจ้จ้ง	:	สว่างไสว
ปมี	:	ไม่มี
ขาวจ้ำ	:	ขาวมาก คือท้องฟ้าสว่างมาก
คำมิดตื้อ	:	คำมิด
ซ้อย	:	ตัวข้า ตัวผู้พูด
บแจ้มใส	:	ไม่แจ้มใส ไม่สว่าง

ความหมาย

เป็นการรำพึงรำพันว่า แม่ท้องฟ้าจะแจ้มใสไร้เมฆหมอกแต่ในใจของข้าเหงาหงอย เหมือนกับ ท้องฟ้าที่มีดครึ้มไม่แจ้มใสเลย

ตัวอย่าง

สมปองชายหนุ่มบ้านนาญ ออกหักจากการที่สายใจหญิงสาวคนที่เขาหมายปองมาเป็นคู่ครอง ตัดสินใจไปแต่งงานกับชาตรีชายหนุ่มหมู่บ้านอุดมที่มีฐานะดีกว่า แม้คินนี้ท้องฟ้าจะแจ้มใสเพราะเป็นคืนเดือนเพ็ญ แต่สมปองมองสิ่งใดก็รู้สึกเศร้าหมองไปหมด คนที่ผิดหวัง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความรัก การทำงานหรืออื่น ๆ จะมองอะไรเป็นสิ่งที่มืดมัวไปหมด แม่ท้องฟ้าจะแจ้มใสก็ตาม

2.3 บทพญา : เดือนเพ็ญแจ้จ้งแยงเงาใสส่อง มองทางใดใสกะด้อ
 พออยากขึ้นไปเทิงฟ้า หารหมู่อยู่สวรรค์ เบ็งได้
 (เดือนเพ็ญส่องแสงสว่างไสว ไม่ว่าจะมองทางใดก็สว่างไสว
 อยากจะขึ้นบนฟ้า ไปหาเพื่อนอยู่บนสวรรค์)

อธิบายศัพท์

เดือนเพ็ญ	:	เดือนเพ็ญ
แยงเงา	:	เป็นการเปรียบเทียบว่าท้องฟ้าแจ่มใสมากแทบจะส่องแทนกระจกเงาได้
ใสสะอาด	:	ใสมาก
ขึ้นไปเทิง	:	ขึ้นไปข้างบน

ความหมาย

คืนวันเพ็ญ มองไปทางไหนก็แจ่มใส อยากจะไปอยู่บนสวรรค์ (เปรียบเสมือนคนที่มีความสมหวังในเรื่องความรัก มองอะไรก็ดูดีไปหมด)

ตัวอย่าง

สุชาติหนุ่มบ้านนาเฝ้าเพื่อนของสมปองได้ให้พ่อแม่ไปสู้อละมัย และพ่อแม่ของละมัย ก็ตกลงรับขันหมาก ทำให้สุชาติมีความสุขมากในคืนนี้ สุชาติมองสิ่งใดก็เป็นสิ่งสวยงามไปหมด

2.4 บทพญา : กลางคืน เป็นอีเห็น

กลางเว็น เป็นนกเค้า

ตีนมือเช้า เป็นแมวโพง

(กลางคืนทำตัวเหมือนอีเห็น กลางวันทำตัวเหมือนนกเค้า

แมว พอตอนเช้าทำตัวเป็นแมว)

อธิบายศัพท์

อีเห็น : สัตว์ชนิดหนึ่งคล้ายแมวออกหากินตอนกลางคืน

นกเค้า : นกฮูก

แมวโพง : แมวชนิดหนึ่ง ตัวใหญ่

กลางเว็น : กลางวัน

ความหมาย

เป็นการเปรียบเทียบว่าคนที่ชอบเที่ยวเตร่ในตอนกลางคืน จะทำตัว เหมือนอิเห็น คือเที่ยวหา กินเวลากลางวัน แต่พอตอนกลางวันก็ทำตัวเหมือนนกเค้าแมว หรือนกฮูกที่ชอบนอนตอนกลางวัน ตอนเช้าก็ทำตัวเหมือนแมวขโมย

ตัวอย่าง

โสภากหญิงสาวบ้านดอนตูม เป็นหญิงสาวที่หน้าตาดี กิริยามารยาทงดงาม ขยันทำงาน จึงเป็นที่หมายปองของชายหนุ่มทั้งที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกันและหมู่บ้านใกล้เคียง เก่งกาจเป็นหนุ่มหมู่บ้านหนองยางก็แวะเวียนมาขอคบหาโสภาเช่นเดียวกัน แต่โสภาก็จะทราบว่าเป็นคนเกี้ยวจรรยาน ชอบเที่ยวเตร่ตอนกลางคืน พอสบโอกาสโสภาก็พูดกับเก่งกาจ เพื่อให้เขารู้ว่าตนเองมีข้อเสียอย่างไรจะได้กลับตัวเป็นคนดี ขยันทำมาหากินจะได้มีคนรักเสียที

2.5 บทพญา : เชื้อชาติแฉ่ง เหม็นสาบกันเอง
 ปู่ต่อปู่สอนกัน ให้่างตงลือทำได้
 (แร้งกับแร้งเหม็นสาบกันเอง ปู่กับปู่สอนกันให้เดินตรง ๆ
 ไม่มีโอกาสที่จะทำได้)

อธิบายศัพท์

แฉิ่ง	:	แฉิ่ง นกแฉิ่ง
ปู่ต่อปู่สอนกัน	:	เป็นการเปรียบเทียบในทำนองว่าคนชั่วสอนคนชั่วด้วยกัน ให้ทำดี ย่อมเป็นไปได้ยาก
ย่าง	:	เดิน
ตง	:	ตรง (เส้นตรง)

ความหมาย

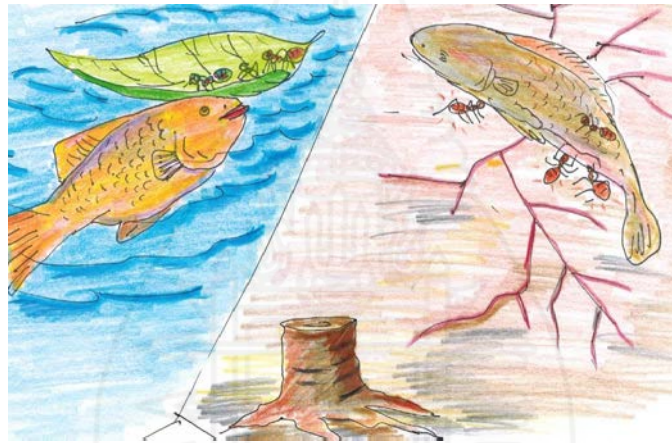
เป็นการเปรียบเทียบว่าคนที่ทำไม่ดี หรือคนที่ทำชั่วจะสอนให้คนอื่นทำดีหรือเป็นคนดีไม่มีทางที่จะทำได้สำเร็จ เสมือนแม่ปู่สอนลูกปู่เดินตรง ๆ ย่อมทำไม่ได้

ตัวอย่าง

คำชายหนุ่มบ้านนาหนองใหญ่เพิ่งจะพ้นโทษหลังจากถูกศาลตัดสินจำคุกเป็นเวลา 10 ปีในคดีมียาเสพติดไว้ในครอบครอง เขามาอยู่กับพ่อที่บ้านแต่ไม่เคยทำงานบ้านช่วยพ่อเลย ทุกวันเอาแต่ดื่มสุราและเล่นการพนัน บางครั้งก็มีปากเสียงกับชาวบ้าน วันหนึ่งเขาได้พบกับโตนักเลงประจำตำบล คำเตือนโตนว่าให้กลับตัวเป็นคนดีเลิกดื่มสุรา เลิกเล่นการพนันทั้งๆ ที่ตัวเองก็ไม่สามารถทำในสิ่งที่พูดได้

การที่คนเราจะสอนคนอื่นได้นั้นตัวเองต้องทำให้ได้ก่อน เหมือนกับแม่ปู่บอกลูกปู่ให้เดินตรง ๆ แต่ตัวเองก็ทำไม่ได้

2.6 บทพญา : ยามเมื่อชลธารน้ำ ไหลนองท่วมท่ง
 มดปมี่ป่อนซอน ปลาแก้งกะเหย่หัว
 ยามเมื่อชลธารแห้ง วังหนองเงินขาด
 มดกะเจอะเจ็ดเว้า หัวร่อต่อปลา
 (ยามเมื่อน้ำมาก ไหลนองท่วมท่ง
 มดไม่มีที่หลบภัย ปลาแก้งหัวเราะเยาะมด
 เมื่อน้ำแห้ง หัวย หนองไม่มีน้ำ มดก็หัวเราะเยาะปลาบ้าง)

อธิบายศัพท์

ชลธาร : น้ำ แหล่งน้ำ
 ท่วมท่ง : ท่วมท่ง
 ป่อนซอน : ที่หลบ
 ปลาแก้ง : ปลาชนิดหนึ่งคล้ายปลาช่อน
 เหย่หัว : หัวเราะเยาะ
 เจอะเจ็ดเว้า : พูดจาเยาะเย้ยถากถาง

ความหมาย

ในสถานการณ์อย่างหนึ่งอาจเป็นโอกาสที่ดีของคนกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นสถานการณ์ที่เลวร้ายสำหรับอีกกลุ่มหนึ่ง เหมือนสุภาษิตที่ว่า “ น้ำมา ปลากินมด น้ำลด มดกินปลา ”

ตัวอย่าง

อรุณี กับ สมฤทัย เป็นนักเรียนห้องเดียวกัน อรุณีเรียนเก่ง สอบได้ลำดับต้น ๆ ของห้องเสมอ สมฤทัยเป็นคนเรียนอ่อน อ่านไม่คล่อง เขียนไม่คล่อง เวลาที่สมฤทัยอ่านหนังสือ ตะกุกตะกัก หรือเวลาถูกครูตำหนิ อรุณีจะหัวเราะเยาะสมฤทัยเป็นประจำ แม้จะเรียนไม่เก่ง แต่สมฤทัยก็เป็นนักกีฬาของโรงเรียน เธอเล่นกีฬาได้หลายชนิด ทั้ง วอลเลย์บอล แขนด์บอล และเซปักตะกร้อ ในช่วงโมงเรียนพลศึกษาครูให้อรุณีเตะตะกร้อ อรุณีทำไม่เป็น ลูกตะกร้อตกใส่ศีรษะ สมฤทัยจึงหัวเราะเยาะอรุณีบ้าง

2.7 บทพญา : ไหลบ่ไหลแต่น้ำในแก่งสายนที
 นั้นแม่นารีไหลกะตั้งใจของอ้าย
 สายหรือเข้าบ่มีเซาไหลจักเทื่อ
 เหลือกำลังสีปานหยุดไว้บ่ให้ไหล นั้นเดื่อ
 (ไหลไม่ไหลแต่สายน้ำเท่านั้น
 สายน้ำนั้นเปรียบเสมือนใจของพี่
 ไม่ว่าจะตอนสายหรือตอนเช้าก็ไม่ม้วนหยุดไหล
 เหลือกำลังที่จะห้ามไว้ได้)

อธิบายศัพท์

แก่งสายนที	:	น้ำที่ไหลบ่าท่วมไปทั่วบริเวณ ชาวอีสานเรียกว่า “น้ำแก่ง”
นุ่นแม่น	:	นุ่นคือ
บมีเซา	:	ไม่มีหยุด
จักเทื่อ	:	ทุกเมื่อ
ปาน	:	การทำคันดินกั้นน้ำไม่ให้ไหล

ความหมาย

สายน้ำที่ไหลไปเรื่อยไม่มีวันหยุด เหมือนใจของพี่ที่มีต่อน้องไม่มีอะไรที่จะกั้นไว้ได้

ตัวอย่าง

สมชาย ชายหนุ่มบ้านหนองดินดำ หลังจากที่เขาเรียนจบจากวิทยาเกษตรกรรมและเทคโนโลยีแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขาสอบบรรจุเป็นพนักงานราชการของกรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ถูกส่งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ที่อุทยานแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ทุกครั้งที่เขาสำรวจป่าได้พบกับธรรมชาติที่สวยงามของผืนป่าและลำธาร ทำให้เขาคิดถึงคำใบ้คนรักที่ต้องจากกันมาไกล จึงรำพึงถึงคนรักของเขาออกมาเป็นบทพญา

การรำพึงรำพันถึงคนรักหรือเหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตในพญาห้อยมีส่วนคล้ายกับกลอนนิราศ ที่บรรยายถึงสถานที่ที่จากมาหรือรำพึงรำพันถึงคนรักที่จากมา หรือเมื่อพบเห็นสถานที่ ที่เดินทางผ่าน

พญาม่วนชื่นและพญาห้อยเป็นบทพญาทั่ว ๆ ไป บางบทอาจจะคล้ายพญาตลก แต่ทุกบทก็ยังแฝงไว้ด้วยข้อคิด หรือคติธรรมที่ผู้กล่าวบทพญาต้องการที่จะให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังสามารถนำไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตของตนได้

กิจกรรมท้ายบท บทที่ 2

ตอนที่ 1 ตอบคำถาม

1. จากบทพญาม้วนขึ้นและพญาหย่อย ที่ยกมาเป็นตัวอย่างในหนังสือเล่มนี้ นักเรียนมีความประทับใจในพญาบทใด อธิบายเหตุผลที่ประทับใจ
2. พญาม้วนขึ้นต่อไปนี้ ให้ข้อคิดหรือคติธรรมในการดำเนินชีวิต ของคนในยุคปัจจุบันอย่างไร
“ อยากทุกซีให้เป็นนาย อยากสบายให้เป็นแหล่ง ”
3. “ จันเหือนดี ” มีส่วนเกี่ยวข้องกับพญาอย่างไร จงอธิบาย
4. บทพญาพญาหย่อยต่อไปนี้เทียบกับ สำนวนสุภาษิต อย่างไร
“ น้ำของ(โขง)กว้างปกว้าง ไม่ถ่อก็ย้งเถิง
แต่ว่าหัวใจคน หย้งบ่ถองเถิงได้ ”
5. นักเรียนมีความเข้าใจในบทพญาต่อไปนี้เพียงใด อธิบาย
“ เกลี้ยงแต่นอก ทางโนเป็นหมากเตื่อ
หวานนอกเนื้อ ทางโนส้มตั้งหมากนาว ”

ตอนที่ 2 กิจกรรมเสนอแนะ

1. นำพญาม้วนขึ้นหรือพญาหย่อยที่นักเรียนประทับใจ มาแต่งเป็นนิทาน หนังสือเล่มเล็ก
2. รวบรวมพญาหย่อยที่กล่าวถึงธรรมชาติจากผู้รู้ หรือค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม แล้วนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนกับเพื่อน ๆ

บทที่ 3

ผญาเครือหรือผญาเกี่ยว

ผญาเครือหรือผญาเกี่ยว เป็นผญาที่ใช้เกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาวในสมัยก่อน ส่วนมากใช้โต้ตอบกันระหว่างหนุ่มสาวโดยตรง แต่บางครั้งแม่ของฝ่ายหญิงจะเป็นคนโต้ตอบแทน หรือบางครั้งผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะเป็นฝ่ายโต้ตอบกันแทนลูกชาย และลูกสาว การโต้ตอบนี้จะใช้ในโอกาสต่าง ๆ เช่น การลงช่วงเข็นฝ้าย หรือ การลงแขกเกี่ยวข้าว หรือ การดำข้าว หรือการงันเฮือนตี เป็นต้น การพูดจาโต้ตอบกันนี้เรียกว่าการจ่ายผญา ผญาเครือหรือผญาเกี่ยวแต่ละท้องถิ่นก็มีสำนวนแตกต่างกันไปหลายร้อยสำนวนหรือมากกว่านั้น ในหนังสือเล่มนี้ยกตัวอย่างเพียงบางส่วนดังนี้

ตัวอย่างผญาเครือหรือผญาเกี่ยว

1. ชาย : ไอน้อ เจ้าผู้บุปผาสร้อย สุกันธาบ่เหยกลิ่น เขียมเอย
 แก้วแม่น้ำ สิบแม่น้ำ หอมฮู้ฮอดพี่ชาย
 พี่จึงบุกดงตันประสงค์ตันเข้ามาใส่
 ใจประสงค์อยากฮู้พระนางน้องว่าจั่งใด น้องเอ้ย
 (ไอน้อ ตัวเจ้าผู้เปรียบเสมือนดอกไม้ไม่สิ้นกลิ่นหอม
 คำล่ำลือไปถึงแก้วน้ำ สิบแม่น้ำ พี่ชายรู้ข่าว
 พี่จึงบุกป่าฝ่าดงมาหา ด้วยใจประสงค์อยากทำความรู้จัก
 ตัวน้องจะว่าอย่างไร)

อธิบายศัพท์

บุปผาสร้อย	:	ดอกไม้
สุกันธา	:	กลิ่นหอม
บ่เหยกลิ่น	:	ไม่สิ้นความหอม
แก้วน้ำ สิบแม่น้ำ	:	เป็นการเปรียบเทียบว่าระยะทางไกล
เขียม	:	เป็นคำใช้แทนผู้หญิง

หอมฮู้	:	ความหอมที่รับรู้ได้
บุกตงตัน	:	บุกป่าฝาดง
พระนางน้อง	:	คำใช้เรียกผู้หญิง
ว่าจ้งไต่	:	ว่าอย่างไร

ความหมาย

ฝ่ายชายได้ยินคำเล่าลือถึงความงามของฝ่ายหญิงว่าเหมือนดอกไม้ไม่สิ้นกลิ่นหอม
ส่งกลิ่นไปไกลถึงแก้มน้ำสืบแม่น้ำ ฝ่ายจึงบุกตงตันขึ้นมาเพื่ออยากมาทำความรู้จัก อยากมา
ถามให้รู้ความจริง และอยากรู้ว่าฝ่ายหญิงจะว่าอย่างไร

ตัวอย่าง

เดชาชายหนุ่มบ้านห้วยสะแบก มีอาชีพทำนา เป็นคนหน้าตาดี และขยันทำงาน เขาจึงเป็นที่หมายปองของสาวในหมู่บ้านและหมู่บ้านอื่นอีกด้วย เดชาได้ทราบว่าวิไลพรหญิงสาว บ้านหนองยางเป็นคนสวยและกิริยามารยาทก็เรียบร้อย ขยันทำงาน เธอลงช่วงเข็นฝ้ายเป็นประจำ เขาจึงคิดจะไปทำความรู้จัก ผูกสมรักรักใคร่ จึงชวนเพื่อน ๆ ไปที่บ้านหนองยางเพื่อพบกับวิไลพร และได้พบตามที่ตั้งใจไว้ ขณะนั้นเธอกำลังเข็นฝ้ายอยู่พอดี เธอเป็นคนสวยและกิริยามารยาทงาม ดังที่ได้รับทราบข้อมูลมา เดชาจึงเริ่มจ่ายผลญาเกี่ยวกับวิไลพร

การเกี่ยวพาราสีหรือการจับกันของหนุ่มสาวในสมัยก่อนจะใช้เวลาที่ว่างจากงานประจำส่วนมากจะใช้เวลาในช่วงกลางคืน ฝ้ายก็จะพยายามสืบเสาะว่าฝ้ายหญิงเป็นใคร กิริยามารยาทเป็นอย่างไร ทำงานบ้านงานเรือนเป็นหรือไม่ ฝ้ายหญิงก็พยายามสืบหาข้อมูลของฝ่ายชายที่ตนเองจะคบหาดูใจ ว่าเป็นคนขยันทำมาหากินหรือไม่ เมื่อเจอกันจึงเริ่มสอบถามหรือเริ่มทำความรู้จัก โดยการจ่ายผลญาโต้ตอบกันไปมา

2. หญิง : โอนอ เจ้าผู้ภุมรีเผิง แสวงดมดวงดอก
เจ้าช่างตีเกลี้ยงลัมกลางบ้านหมื่นทลาย
น้องนี้เทียมดวงดอกไม้บุปผาชาติแนวหมื่น
ปสมนาสิกหม่อมรมแง่มไม้ ดอกดี
(เจ้าหนุ่มผู้แสวงหาดมดอกไม้ ช่างแก่งลมให้น้องดีใจ
ตัวน้องนี้เปรียบเหมือนดอกไม้ที่มีกลิ่นเหม็น
คงไม่สมควรที่ผู้ซึ่งอย่างพี่จะมาดมหรือ)

อธิบายศัพท์

ภุมรีเผ็ง	:	ผึ้งหมายถึงผู้ชาย
ติเถลยลัม	:	คือการแก้งลัม
กลางบ้าน	:	กลางลานบ้าน
หมื่น	:	ลิ้นไถล
ทลาย	:	ไถล
บ่สมนาสิก	:	ไม่สมควรดมกลิ่น
หมู่ภุมรแมงไม้	:	ผึ้งหรือแมลงที่ตอมดอกไม้ (หมายถึงผู้ชาย)

ความหมาย

ฝ่ายหญิงบอกกับฝ่ายชายว่า อย่ามาแก้งลัมเลย เหมือนกับการแก้งลัมทั้ง ๆ ที่ไม่มีอะไรที่จะทำให้ลิ้นลัมได้ เพราะตัวเอง(ฝ่ายหญิง) เป็นแค่ดอกไม้ที่มีกลิ่นเหม็น คงไม่สมฐานะผึ้งอย่างที่จะมาดมหรือ

ตัวอย่าง

วิไลพร หญิงสาวบ้านหนองยางรู้ตัวเองดีว่าตนเองเป็นเพียงหญิงสาวชาวบ้าน แม้จะมีหน้าตาสวยแต่ก็เป็นเพียงความสวยแบบชาวบ้าน เมื่อได้ยินเดชาจ่ายผญาเกี่ยว(จีบ) วิไลพรจึงบอกว่าตนเองนั้นถ้าจะเปรียบเป็นดอกไม้ก็เป็นดอกไม้ที่ไม่มีกลิ่นหอม ไม่สมควรที่ผึ้งอย่างที่จะมาดม

หญิงสาวที่รู้จักรักนวลสงวนตัว มักจะถ่อมตนจะเปรียบตัวเองว่าเป็นคนต่ำต้อย บ้าง ไม่สวยบ้าง ยิ่งจะทำให้ผู้ชายเห็นว่าผู้หญิงคนนี้น่าคบหาสมาคมด้วย

3. ชาย : โอนอ ความฮักฮ้าย คือตั้งน้ำอั่งต้อนทนอนอยู่บมีไหว
 คั่นบไซปากต๋าน อกซิเป่เปื่อยหลาย นางเอี้ย
 (ไอ้หนอ ความรักของพี่ เหมือนกับน้ำที่ถูกกักไว้ที่ฝาย
 ถ้าไม่พูดสารภาพออกมา คงจะออกแตกตายแน่ ๆ)

อธิบายศัพท์

อั่ง : มากแทบจะล้นออก
 ต้อน : ฝายเล็ก ๆ ที่สร้างไว้กักน้ำ และตักปลา
 คั่นบ : ถ้าไม่
 ไซปากต๋าน : พูด
 อกซิเป่เปื่อยหลาย : คงจะออกแตกตาย

ความหมาย

ฝายชายเปรียบเทียบกับความรักของตน มันแน่นจุกอก หากไม่ได้สารภาพออกมา
 คงจะทำให้ฝายชายออกแตกตาย เหมือนกับน้ำที่ขังไว้เต็มฝาย ถ้าไม่ระบายน้ำออก ฝายที่
 กั้นไว้ก็จะพังทันที

ตัวอย่าง

เดชาบอกว่าเขามีความจริงใจ ตอนนี้อะไรที่ความรักของเขามั่นแน่นอยู่เต็มอก เหมือนกับ น้ำที่ถูกรักไว้ที่ฝายอย่างเต็มเปี่ยม หากไม่ได้ระบายน้ำออกฝายก็จะพัง ทำนองเดียวกันหากเดชาไม่ได้สารภาพความในใจออกมาให้วิไลพรทราบ คงจะทำให้เขาอกแตกตาย

การเปรียบเทียบของนักปราชญ์โบราณในสมัยก่อนที่มีในบทพญา มักจะนำสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวมาเปรียบเทียบ เช่นในตัวอย่างที่ยกมานี้ นำเอาน้ำ และฝายมาเปรียบเทียบเป็นความรักของฝ่ายชาย เพราะวิถีชีวิตของคนอีสานในชนบทผูกพันกับสิ่งเหล่านี้

4. หญิง : โอนอ อ้ายเอ๊ยไขก็ไขมาท่อน ทางนางสีท่าต่ง
 ไขให้ตรงป่องท้าง นางน้องสีต่งเอา อ้ายเอ๊ย
 (อ้อหนอ พี่เอ๊ย ไขก็ไขมาเถอะ น้องจะรอรับเอา
 ไขให้ตรงช่อง ตัวน้องจะรับเอา)

อธิบายศัพท์

- ไข : ในที่นี้คือไขวจาก คือพุดออกมาเถอะ
 ท่าต่ง ,ต่งเอา : คอยรับ
 ป่องท้าง : บริเวณที่เปิดทางให้น้ำไหล ในพญาบทนี้หมายความว่า พุดให้ตรงประเด็น

ความหมาย

(ฝ่ายหญิง)บอกว่าให้พี่ไขออกมาเถอะ คือไขวจาหรือพูดความในใจพูดออกมาเถอะ น้องจะรอฟัง ขอให้ตรงประเด็นน้องยินดีจะรับฟัง

ตัวอย่าง

กัลยาเพื่อนสาวของวิไลพรซึ่งนั่งเซ็นฝ้ายอยู่ใกล้ๆ ต้องการให้วิไลพรครองรักกับเดชาเหมือนกัน แต่รู้ว่าเพื่อนยังไม่กล้ารับรักเดชาเพราะความเป็นลูกผู้หญิงคงจะไม่เหมาะที่จะรับรักใคร่ง่าย ๆ กัลยารู้ว่าเดชาอยากจะทำบอกรักวิไลพร จึงบอกให้วิไลพรตอบเดชาว่า ถ้ามีความในใจสิ่งใด ก็บอกมาพร้อมที่จะฟังทุกอย่าง ขอให้พูดออกมาจากใจจริง ตนพร้อมที่จะรับฟังและพิจารณา

5. ชาย : หล้าเอ๊ย พี่นี้แนวนามเชื้อ ชายเชิงสมส่า
 ปากว่าแล้ว สิมายม้างบ่เป็น
 (น้องเอ๊ย ตัวพี่เป็นมิตระกุล เป็นชายชาตรีสมคำล่ำลือ
 เมื่อเอ๊ยปากว่ารักแล้ว จะไม่เปลี่ยนแปลง)

อธิบายศัพท์

แนว	:	ตระกูล , เผ่าพันธุ์
นามเชื้อ	:	ชื่อเสียง
ชายเชื้อ	:	ชายชาติตรี
สมสา	:	สมคำล่ำลือ
มายมาย	:	แตกหัก , เปลี่ยนแปลง

ความหมาย

ฝ่ายชายบอกกับฝ่ายหญิงว่า ตนเองเป็นชายชาติตรีมีตระกูลเมื่อพูดแล้วย่อมไม่ทำให้เสียคำพูด(คือมีความรักต่อฝ่ายหญิงแล้วไม่เปลี่ยนแปลง)

ตัวอย่าง

เดชาบอกว่าความรักของชายนั้นเป็นความรักที่มั่นคง ไม่มีอะไรมาเปลี่ยนแปลง ตัวเขาเองก็เป็นชายชาติตรี เป็นคนที่มีตระกูล ความรักที่เขามีต่อวิไลพร เป็นความรักที่มาจากใจจริงไม่มีเปลี่ยนแปลงเด็ดขาด ถ้าไม่รักใคร่จริงคงไม่เอ่ยปากบอกรัก

6. หญิง : คั้นแมนชายคนนี้ ตัวเป็นตลกเก่ง
 ย่านแต่ฮักยามอยู่นี้ หนีแล้วบ่ฮักนาง อ้ายเอี้ย
 (พี่ชายคนนี้ หลอกเก่ง พุดเก่ง ตลกเก่ง
 กลัวว่าบอกรักเวลาอยู่ที่นี่ พอหนีไปแล้วก็บอกว่าไม่รัก พี่เอี้ย)

อธิบายศัพท์

ตัวเป็น	พุดให้เชื่อใจได้เก่ง
ตลกเก่ง	พุดเก่ง
ย่าน	กลัวว่า
บ่ฮัก	ไม่รัก

ความหมาย

ฝ่ายหญิงบอกว่าฝ่ายชายพุดเก่ง โทกเก่ง กลัวว่าพุดว่ารักที่นี้ พอไปจากที่นี้ก็บอก
 ว่าไม่รัก

ตัวอย่าง

วิไลพร ได้ฟังเดชาจ่ายผลญาเกี่ยว ก็บอกว่าความรักของผู้ชายที่บอกรักนั้นเหมือนกับเรื่องตลก ใครๆ ก็พูดได้เชื่อได้ยาก กลัวจะถูกหลอกให้ดีใจบอกว่ารักที่นี้ พอไปจากที่นี้แล้วก็ลืม เธอจึงยังไม่เชื่อว่าเดชาพูดออกมาจากใจจริง

7. ชาย : หล้าเอ๊ย อ้ายอยากหับสวนหม่อน มาชวนสวนหมี่
ว่าอยากหับสวนหมากมี มาชวนหมากขนุน ทางเจ้าว่าจั่งใด
(น้องเอ๊ย พี่อยากจะสวนหม่อน มาอยู่ใกล้ ่กัน
อยากจะทำสวนขนุนมาชวนอยู่ด้วยกัน ตัวน้องจะว่าอย่างไร)

อธิบายศัพท์

หยีบ	:	ขยับ
สวนหม่อน	:	สวนปลูกต้นหม่อน สำหรับเอาใบหม่อน ไปเลี้ยงตัวไหม
ซอน	:	ซุกอยู่ใกล้ ๆ
หมากมี	:	ขนุน
อยากหยีบสวนหม่อนมาซอนสวนหมี่		
อยากหยีบสวนหมากมีมาซอนหมากขนุน	:	เป็นการเปรียบเทียบว่า ถ้าฝ่ายหญิงทำอะไร ฝ่ายชายก็อยากทำด้วยและ อยากจะมาอยู่ใกล้ ๆ
ว่าจึ่งใด	:	จะว่าอย่างไร

ความหมาย

เพื่อให้ฝ่ายหญิงมั่นใจในตัวฝ่ายชายว่ารักฝ่ายหญิงจริง ฝ่ายชายบอกว่าถ้าฝ่ายหญิงปลูกสวนหม่อนก็จะมาปลูกอยู่ใกล้ ๆ ถ้าฝ่ายหญิงปลูกต้นขนุนก็จะมาปลูกซ้อนอยู่ใกล้ ๆ

ตัวอย่าง

ทิดคำภาหนุ่มใหญ่ใจดีแห่งบ้านห้วยสะแบกที่ชายหนุ่มหลายคนในหมู่บ้านให้ความนับถือ เดชาเคยไปปรึกษาเรื่องการไปคบหาสาวเป็นประจำ วันนี้ทิดคำภาเดินทางมาสมทบทีหลัง ได้ฟังการจ่ายผลญาของเดชาที่จ่ายผลญาแก่วิไลพร แล้วก็สนับสนุนคำพูดของเดชา เพราะต้องการให้วิไลพรเห็นในความตั้งใจจริงของเดชา เพราะทิดคำภาเชื่อว่าเดชามีความจริงใจต่อวิไลพรอยากแต่งงานสร้างครอบครัว และให้เดชาบอกกับวิไลพรว่าอยากจะทำวิไลพรแต่งงาน

8. หญิง : อ้ายเอ๊ย อย่ามาตีแกลงเว้า เอาเลามาจักตอก
 บ่แม่นเชื้อชาติอ้อย กินได้กะบ่หวาน
 (พี่เอ๊ย อย่ามาแกล้งพูดเลย อย่าคิดเอาตันอ้อจักเป็นตอก
 น้องไม่ใช่อ้อย กินได้ก็คงไม่หวาน)

อธิบายศัพท์

ตีแกลงเว้า : แกล้งพูด
 เอาเลามาจักตอก : เอาตันอ้อมาจักเป็นตอก
 บ่แม่นเชื้อชาติอ้อย กินได้กะบ่หวาน : ไม่ใช่อ้อย กินได้ก็ไม่หวาน เป็นการ
 เปรียบเทียบ ว่าฝ่ายหญิงไม่ใช่คู่ครอง
 อย่ามาฝืนทำในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้

ความหมาย

เป็นการโต้ตอบของฝ่ายหญิง ที่รู้ว่าฝ่ายชายอาจจะพูดจริงไม่ยังไม่ทราบจึงไม่เชื่อไว้
 ก่อนและบอกฝ่ายชายว่าอย่ามาแกล้งพูดเลย จะเอาตันอ้อมาจักเป็นตอกมันเป็นไปได้ ไม่ใช่
 อ้อยแม้จะกินได้ก็คงไม่หวาน เป็นการให้ฝ่ายชายรู้ว่าอย่าพูดในสิ่งที่ตัวเองทำไม่ได้

ตัวอย่าง

สิดาพี่สาวของวิไลพรที่ร่วมวงลงช่วงด้วย นั่งฟังหนุ่มสาวจ่ายผญากันไปมาด้วยความ
 สนใจ ในฐานะเป็นพี่ก็ไม่อยากให้น้องสาวถูกหลอกหรือได้รับความเสียใจ จึงแก้บทผญาที่ฝ่าย
 ของทิดคำภาจ่ายผญาออกมาในทำนองว่าฝ่ายชายนั้นอย่างแกล้งพูดให้ตีใจเลย แม้ฝ่ายชาย
 จะยกเอาเหตุผลใด ๆ มาอ้างก็ยังไม่เชื่อใจอยู่ดี อย่ามาใช้คำพูดหวานๆ ให้เสียเวลาเลย

9. ชาย : โอนอ หล่าเอี้ย อ้ายคือจอกอยู่น้ำ ฮากหยั่งบ่ถึงดิน
 ไหลเวินไปเวินมา แม่นบมีเฟือยค้ำ
 ว่าสิไหลมาค้ำ ตักพะนางสิได้บ่
 คำขอหล่อจั่งบักอ้าย ขอค้ำได้บ่นอ
 (น้องเอี้ย ตัวพีนี้ถ้าเปรียบเสมือนจอกแหนทีในน้ำน้ำ รากก็หยั่งลงไม่

ถึงดิน

ไหลไปเรื่อยตามกระแส่น้ำอย่างไม่มีจุดหมาย ไม่มีที่จะยัดเกาะ
 ขอมาหยุดอยู่ที่ตักของน้องจะได้ไหม คนรูปชั่วตัวดำอย่างขอหนูนตัก

ได้ไหม)

อธิบายศัพท์

ฮากหยั่งบ่ถึงดิน : รากไม่ถึงดิน หมายความว่ายังไม่มี
 ผู้ยึดเหนี่ยว (ไม่มีคู่ครอง)
 ไหลเวินไปเวินมา : ไหลไปเรื่อยอย่างไม่มีจุดหมาย
 บมีเฟือยค้ำ : ไม่มีที่จะยัดเกาะ
 ว่าสิ : ว่าจะ
 พะนาง : คำใช้แทนผู้หญิง
 คำขอหล่อจั่งบักอ้าย : รูปชั่วตัวดำอย่างพี
 ได้บ่นอ : ได้ไหมหนอ

ความหมาย

ฝ่ายชายย้ำอีกว่าตัวเองก็เหมือนจอกแหวนที่ล่องลอยไปตามกระแสน้ำ ที่ไหลไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ไม่มีที่ยึดเกาะ เปรียบเสมือนฝ่ายชายที่ยังเป็นโสดไม่มีคู่ครอง จึงขอเป็นจอกเป็นแหวนที่ยึดเกาะฝ่ายหญิงคือหมายปองเอาฝ่ายหญิงเป็นคู่ครอง และบอกว่าชายรูปชั่วตัวดำอย่างพินี้จะขอเป็นแฟนได้ไหม

ตัวอย่าง

ทิตมันกำลังขอความรักจากคำหล้า โดยย้ำว่าตนเองเป็นโสด แต่คำหล้าก็ยังไม่เชื่อ เพราะกลัวว่าทิตมันจะมาหลอกหลวงและทำให้เธอเสียใจในภายหลัง ทิตมันก็ยังยืนยันว่าตนเองเป็นโสด ยังไม่แต่งงาน ไม่มีหญิงอื่นที่หมายปองไว้ จะมีที่หมายปองก็คือคำหล้าเท่านั้น ถึงแม้ว่าทิตมันจะเป็นคนรูปชั่วตัวดำก็ขอความรักจากคำหล้าด้วยความจริงใจ และอยากรู้ว่าคำหล้าคิดอย่างไรกับตน

10. **หญิง** : อ้ายเอ๊ย ฟังเสียงเจ้า หมายถึงสาวนาดอน
 หวังสินอนเฮือนหอ หง่าไบบ่ทันล่อน
 เกือบมีในลัน สิวังนอนซ้นบ่อน ได้ลืออ้าย
 (พี่เอ๊ย ฟังคำพูดของพี่ ตั้งใจว่าจะมาอยู่ร่วมทำไรทำนาด้วยเลย
 หวังจะมาสร้างเรือนหอ แต่ไม่ว่าจะสร้างไบบ่ยังไม่ร่วงเลย
 ยังไม่มีพิธีแต่งงาน จะมาร่วมเรือนหอได้หรือ)

อธิบายศัพท์

- สาวนาดอน : ถากถางที่ทำนาซึ่งเป็นที่หัวไร่ปลายนาและยังรกอยู่
 ยังไม่เป็นที่นา (คืออยากได้ฝ้ายหญิงเป็นคู่ครอง)
 เฮือนหอ : เรือนหอ
 หง่าไบบ่ทันล่อน : ไม่ว่าจะสร้างบ้านไบบ่ร่วงจากต้นเลย หมายความว่า
 ฝ้ายหญิงยังไม่ตกลง ปลงใจเลยจะมารวบรวมได้อย่างไร
 เกือบมีในลัน : ยังไม่ได้กินเกลือในสำหรับในชนบทภาคอีสานบางแห่ง
 พิธีบายศรีสู่ขวัญงานสมรส จะจัดสำหรับกับข้าวที่มีเกลือ
 และพริกให้คู่บ่าว สาวกิน เพื่อเป็นการบอกโดยนัยว่า
 ให้รักษาความดี หรือ ความรักให้มั่นคงเหมือนเกลือ
 รักษาความเค็ม

นอนซนบ่อน : เป็นคู่ครอง

ความหมาย

ฝ่ายหญิงรู้ทันจึงบอกไปทำนองว่าฝ่ายชายว่า ยังไม่ได้เข้าพิธีแต่งงาน ไม้ที่จะสร้างเรือนหอก็ยังยืนต้นใบยังไม่ร่วงเลย ฝ่ายชายหวังจะมาเป็นคู่ครองหรือมารวบรวมเอาง่าย ๆ มันจะสมควรหรือไม่

ตัวอย่าง

อาคมกำลังจ่ายผลญาเกี่ยวสวาลำตวนในการลงช่วงคืนนี้เหมือนกับหนุ่มสาวคู่อื่น ๆ ในขณะที่จ่ายผลญากันอยู่นั้น อาคมบอกกับลำตวนว่าอยากแต่งงานกับลำตวน อยากสร้างครอบครัวเร็ว ๆ ถ้าลำตวนไม่รังเกียจในตัวเขาจะให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอเลย ฝ่ายลำตวนรู้ทันว่าอาคมอยากจะรวบรัดเอาเลย เพราะรู้มาก่อนว่าอาคมเป็นคนใจร้อน จึงพยายามบ่ายเบี่ยงและพูดเป็นการเตือนสติอาคม

ผลญาที่ว่า “ เกลือไม่มีในลัน ” มาจากการที่หนุ่มสาวเข้าพิธีบายศรีสู่ขวัญในวันแต่งงาน หลังจากบายศรีสู่ขวัญเสร็จแล้ว จะทำพิธีพาเจ้าบ่าวเจ้าสาวเข้าห้องและมีการจัดสำหรับอาหารมาเลี้ยง ซึ่งอาหารในสำหรับจะมีเกลือใส่ถ้วยเล็ก ๆ 1 ถ้วย พริกป่นหรือพริกสดเป็นเม็ดใส่ถ้วยเล็ก ๆ 1 ถ้วย และอาหารอย่างอื่นอีก 2 – 3 อย่าง การกินพริกกินเกลือของคู่บ่าวสาวเป็นการบอกให้รู้ว่า ให้เป็นคนที่มีจิตใจมั่นคง เหมือนพริกและเกลือไม่ว่าจะอยู่ที่ใด เกลือก็มีความเค็มไม่เปลี่ยนแปลง เช่นเดียวกันกับพริกจะมีความเผ็ดอยู่ตลอดเวลา

11. ชาย : โอนอ คาคสิได้อยู่ซ้อน แกงจืดกะเป็นเค็ม
 คาคสิแฮมฮามสอง ปากออมกะเป็นกว้าง
 ย่านแต่ดวงใจน้อง หลายคมฮ้อยแหง นั่นแหละ
 (ไอ้หนอ ถึงคราวที่จะได้เป็นคู่กัน แกงที่จืดก็เป็นเค็มได้
 แต่เมื่อถึงคราวที่เลิกกัน ภาชนะปากเล็ก ๆ แสบ ๆ ก็กว้างใหญ่ขึ้นได้
 กลัวแต่หัวใจของน้อง จะมีหลายใจ นั่นแหละ

อธิบายศัพท์

คาคสิได้ : ถึงคราวที่จะเป็นคู่กัน
 อยู่ซ้อน : อยู่เป็น สามี ภรรยา
 คาคสิแฮมฮามสอง : ถึงคราวที่ต้องเลิกกันหรืออย่าร้างกัน
 ปากออม : สิ่งที่มีปากแคบ ๆ เล็ก ๆ
 หลายคมฮ้อยแหง : เป็นคนหลายใจ

ความหมาย

ฝ่ายชายบอกไหน ๆ จะเป็นคู่แล้วก็คงไม่แค้วกัน แม่แกงจืดก็เค็มได้ แต่เมื่อถึงคราวที่ต้องเลิกรักกันแม้สิ่งที่มีปากเล็ก ๆ แคบ ๆ ก็กว้างใหญ่ได้ กลัวน้องจะมีหลายใจ

ตัวอย่าง

อาคมบอกว่าในเมื่อจะเป็นคู่กันแล้วจะช้าหรือเร็วก็ต้องเป็นคู่กันอยู่ดี ความรักที่สมหวังทำให้เปลี่ยนแปลงอะไรก็ได้ แม้รสอาหารที่จืดก็กลายเป็นเค็มได้ ภาชนะที่มีปากเล็ก ๆ ก็กลายเป็นปากกว้างได้ จะนึกหวั่นก็ใจของลำดวนเท่านั้นที่จะไม่มีความแน่นอน หรือว่าลำดวนมีคนรักแล้ว

12. หญิง : อ้ายเอ๊ย น้องนี้ปรารถนาฮ่วมอ้าย บมีหลายหลายทาง
 ย่านแต่ชายพลางตัว เลือกโตกินกิน
 ย่านแต่ตนโตอ้าย หลายใจเว้าใหม่
 กินหน่วยแล้ว เหลือทีมตั้งแต่เครือ นันแห่แล้ว
 (พี่เอ๊ย ตัวน้องนี้ปรารถนาจะร่วมเป็นคู่ครองกับพี่ ไม่มีหลายใจ
 กลัวแต่พี่ชายจะมาโกหก เลือกคนนั้นคนนี้
 กลัวว่าพี่ชายจะมีหลายใจ เจอคนใหม่ก็รักใหม่
 เหมือนกับการกินกล้วย เหลือเครือกล้วยทิ้งไว้)

อธิบายศัพท์

ฮ่วมฮ่วย	:	ร่วมชีวิตกับพี่
บมีหล่าย	:	ไม่มีเปลี่ยนแปลง
พलगั่ว	:	หลอก
หน่วย	:	ลักษณะนามที่ใช้เรียกผลไม้ของคนอีสาน
ทึม	:	ทิ้ง ปล่อย

ความหมาย

ฝ่ายหญิงบอกว่ามีความตั้งใจหรือมีความปรารถนาที่ครองคู่ร่วมชีวิตกับพี่อยู่แล้ว มีความจริงใจให้กับฝ่ายชาย ไม่เคยหลายใจหรือปันใจไปให้ชายอื่น กล่าวฝ่ายชายจะมีหลายใจได้แล้วทิ้ง

ตัวอย่าง

บุญนำหนุ่มบ้านกุดน้ำกินคบหาดูใจกับสายทองหญิงสาวบ้านนาคำ ตั้งแต่เริ่มลงมือดำนาปีนี้จนเกี่ยวข้าวเสร็จเก็บขึ้นยุ้งฉางเรียบร้อยแล้ว บุญนำมาช่วยงานที่บ้านของสายทองเสมอเมื่อมีเวลาเพื่อให้พ่อแม่ของสายทองเห็นในความดี ความขยันและความมีน้ำใจของเขา แต่บุญนำไม่รู้ว่าสายทองจะมีใจให้กับตนเองเหมือนกับที่ตนทุ่มเทให้หรือไม่ พอสบโอกาสบุญนำก็ถามสายทองว่าคิดอย่างไรกับเขาหากเธอมีชายอื่นแล้วก็ให้บอกมาตามความจริง แล้วเขาจะหลีกทางให้ชายคนนั้น เพื่อจะได้ไม่เสียใจภายหลัง สายทองบอกกับบุญนำว่าตนเองก็รักบุญนำคนเดียวเท่านั้น ไม่ปันใจให้ชายอื่นอย่างแน่นอน แต่นึกหวั่นว่าบุญนำต่างหากที่ได้แล้วจะทิ้งเธอไปรักคนใหม่

13. ชาย : น้องเอ๊ย อ้ายนี่มักอุปน้อง พอยากจิกกินดิบ
 คั้นของกินกับข้าว บมียังฮอดม้ออื่น
 ตื่นมือเช้า สิกินเจ้าก่อนงาย ฟุ่นเต้อ
 (น้องเอ๊ย พี่รักตัวเจ้า แทบจะฉีกเอามากิน
 ถ้าเปรียบเป็นอาหาร จะกินไม่ให้เหลือถึงพรงนี้เลย
 หรือถ้าถึงตอนเช้า ก็กินตัวเจ้าก่อนจะเที่ยง

อธิบายศัพท์

อุป	:	รูป
จิก	:	ฉีก
บมียัง	:	ไม่ให้เหลือไว้
ม้ออื่น	:	พรงนี้เช้า
งาย	:	การนับช่วงเวลาแบบคนอีสาน ช่วงเวลา 10.00 น. – 11.30 โดยประมาณ

ความหมาย

ความรักที่ฝ่ายชายมีต่อฝ่ายหญิงนั้นแทบจะกลืนกิน(ฝ่ายหญิง)ได้ ถ้าเป็นอาหารคงจะกินให้หมดไม่รอให้ถึงวันพรุ่งนี้ ถ้าถึงวันพรุ่งนี้ก็กินให้หมดก่อนเที่ยง (เป็นการบอกความในใจว่าฝ่ายชายรักฝ่ายหญิงมากแทบจะกลืนกิน)

ตัวอย่าง

สายทองต้องการทราบว่าบุญนำรักเธอจริงแค่ไหน หรือว่ามาหลอกให้ตีใจเท่านั้น บุญนำบอกกับสายทองว่า การกระทำของเขาที่ผ่านมาทั้งหมดเป็นการยืนยันว่าเขารักสายทองจริงหรือไม่ เธอน่าจะรู้ดี และเขายังบอกอีกว่า ความรักของเขามีต่อสายทองนั้นมันเป็นมากกว่าความรัก หากมันเขากินสายทองแทนอาหารได้เขาคงกินเธอไม่ให้เหลือ และไม่ต้องการรอให้ถึงวันพรุ่งนี้

14. หญิง : อ้ายเอ๊ย อย่าลืตี้แกล้งลั้ม ตมปมีชะลาดมีน
 อย่าลืชะลาดลั้ม เดือนห้าก่อนฝน เต้ออ้าย
 (พี่เอ๊ย อย่ามาแกล้งลั้ม ไม่มีตมที่จะทำให้ลืนเลย
 อย่ามาแกล้งถลาลั้ม กลางเดือนห้าก่อนฝนตกเลยพี่)

อธิบายศัพท์

ติแกลงลัม	:	แกล้งลัม
ตมปมี	:	ไมโคลนตม
ชะลาดมีน	:	รีนไถล
ชะลาดลัม	:	ถลาลัม

ความหมาย

ฝ่ายหญิงยังไม่เชื่อในคำพูดของฝ่ายชายจึงบอกว่า อย่ามาแกล้งพูดเลย เหมือนกับ แกล้งลัมหรือลีนไถลในหน้าแล้งเดือนห้า ไม่มีใครเชื่อหรือกว่าลีนลัมจริงเพราะไม่มีโคลนไม่มีตมที่จะทำให้ลีนลัมได้

ตัวอย่าง

สมใจได้ฟังคำสารภาพจากเตน ชายหนุ่มที่เฝ้าขอความรักจากเธออยู่ทุกวันที่เริ่มมีใจเอนเอียงไปรักเตนแล้ว แต่ในใจก็ยังนึกหวั่น ยังไม่เชื่อใจว่าเตนจะรักเธอหมดหัวใจเหมือนกับคำพูด กลัวจะมาแกล้งหลอกให้ตีใจแล้วก็ไปคบกับคนอื่น ในส่วนลึกของจิตใจสมใจเองก็ตีใจไม่น้อยที่มีคนมาบอกรัก แต่ต้องระงับความดีใจไว้ไม่แสดงออก

15. ชาย : นางเอ๊ย คັນมักปได้เว้า มั่นบ่สว่างความเหงา
 คັນบ่เอากันสา มั่นบ่ลื้มความเว้า
 (น้องเอ๊ย รักใครถ้าไม่ได้สารภาพออกมา คงไม่มีวันสบายใจ
 ถ้าไม่แต่งงานกันเสียที ก็คงจะพูดอยู่อย่างนี้แหละ)

อธิบายศัพท์

- มักปได้เว้า : รักแต่ไม่ได้สารภาพออกมา
 สว่าง : สร้าง สบายอกสบายใจ
 คັນบ่เอากันสา : ถ้าไม่แต่งงานกันเสีย
 มั่นบ่ลื้มความเว้า : ไม่ลื้มคำรัก(ที่มีต่อฝ่ายหญิง)

ความหมาย

คำรักถ้าไม่ได้พูดสารภาพออกมา ก็คงไม่สบายอกสบายอยู่อย่างนั้น เหมือนกับคนเป็นไข้ไม่สร้าง ถ้าไม่ได้แต่งงานกันก็คงจะพูดอยู่อย่างนี้

ตัวอย่าง

เด่นบอกกับสายใจว่าความรักของตนที่มอบให้กับสมใจนั้นเป็นความรักแท้เป็นความรักที่จริงใจ เมื่อเขาได้พูดสารภาพออกมาแล้วก็ทำให้สายใจ เพราะถ้าไม่รักใคร่จริงคงไม่สารภาพรักง่าย ๆ เต้นเองเมื่อมีความรักต่อสมใจแล้วก็เหมือนคนเป็นไข้ยังไม่สร้าง แต่เมื่อได้ระบายความในใจออกมาความเป็นไข้ก็หายเป็นปกติทั้ง แม้ไม่ได้แต่งงานก็จะคบหากับสมใจอยู่อย่างนี้ต่อไป

16. หญิง : อ้ายเอ๊ย อย่าฟ้าวฮักฮักฮ้อน ใจด่วนมือไว
 ให้เจ้าอดอมสา หากสิเห็นโตกุง ดอกนา
 (ที่เอ๊ย อย่าใจร้อน อย่ามือไวใจกล้า
 ค่อยเป็นค่อยไป เหมือนการหาปลา
 ค่อย ๆ วิตน้ำออก ก็ะเห็นตัวกุง ตัวปลาเอง)

อธิบายศัพท์

ฟ้าว	เร่งรีบ
ฮักฮักฮ้อน	รีบร้อน ใจร้อน
อดอมสา	ให้ทำอะไรตามขั้นตอน ตามลำดับ เหมือนกับการวิดน้ำหาปลาค่อย ๆ วิตก็จะเห็นตัวกุง ตัวปลาเอง

ความหมาย

(ฝ่ายหญิงบอกฝ่ายชาย) อย่าให้เป็นคนใจร้อน ใจเย็น ๆ ค่อยเป็นค่อยไปตามลำดับ เหมือนกับการวิดน้ำหาปลาให้ค่อย ๆ วิต ก็จะได้เห็น ตัวกุง ตัวปลาเอง

ตัวอย่าง

ชบาได้ฟังคำสารภาพรักจากทองดีว่ามีความจริงใจต่อชบามาก ถ้าไม่เชื่อว่าเขามีความรักความจริงใจต่อเธอเขาจะแสดงความรักให้เธอเห็น ในขณะที่พูดนั้นทองดีก็ขยับเข้าไปใกล้และเอื้อมมือจะไปจับมือของเธอมากุมไว้แต่ชบาขยับตัวออกห่างเพราะถือว่าเป็นการไม่สมควรที่จะทำอย่างนี้และได้ห้ามปรามทองดี

17 ชาย : พี่นี่ฟังคำแว้า บ่เห็นบ่อนคำหนัก
 มีแต่พาคำซึก สิท่างเห็นทางหน้า
 ฮีบมาหยับ ๆ เข้า ให้เห็นดาวแจ้งจ่างปาง สานาง อ้ายว่า
 (พี่ฟังคำพูดของน้องแล้ว ไม่มีทีท่าว่าจะมีความจริงใจ
 และยังบ้ายเบียงทำให้เห็นห่างกันไปในภายหน้า
 รีบขยับเข้ามา รวบรัดเป็นสามีภรรยาเลย)

อธิบายศัพท์

บ่เห็นบ่อนคำหนัก : ไม่มีทีท่าว่าจะมีความจริงใจ (ต่อฝ่ายชาย)
 มีแต่พาคำซึก : บ้ายเบียง
 สิท่างเห็นทางหน้า : จะทำให้ทั้งสองคนห่างกัน
 ฮีบ : รีบ
 หยับ ๆ เข้า : ขยับเข้ามา
 ให้เห็นดาวแจ้งจ่างปาง : เป็นการเปรียบเทียบว่าฝ่ายชาย ขวนฝ่ายหญิง
 อยู่ร่วมกัน เป็นสามีภรรยาในคืนนี้เลย

ความหมาย

ฝ่ายชายเห็นว่าฝ่ายหญิงคงจะไม่มีความจริงใจหรือพยายามบ่ายเบี่ยงจึงอยากจะรวบรวม
รัดเอามาเป็นภรรยาในคืนนี้ให้ได้

ตัวอย่าง

ทองดีเห็นชบาพูดบ่ายเบี่ยง เสมือนว่าคำสารภาพรักที่เขาสารภาพไปไม่มีความหมาย
ทำให้เขานึกน้อยใจและคิดว่าเธอคงจะคบกับเขาเพื่อถ่วงเวลาไว้เท่านั้น เมื่อพบคนอื่นที่ดีกว่า
ก็จะไปรักชายคนนั้นทันที ทองดีคิดว่าถ้าเขารวบรวมรัดเอาชบาเป็นแฟนได้เธอก็คงไม่บ่ายเบี่ยง

18. หญิง : โอ้ย อ้ายเอ๊ย ทางปากเว้ามา ๆ ทางมือคลำไถล ๆ
 เซา ๆ อ้าย เพ็นสิเห็น
 เจ้าช่างเป็นปานนี้ ผีเฮือนเพ็นสิว่า เต้อ้าย
 (ที่เอ๊ย ปากก็พูดจ้อย ๆ มือก็ขยับมาไถล ๆ
 หยุดการกระทำเถอะพี เตี้ยวคนมาเห็น
 ที่เป็นคนอย่างนี้หรือ เตี้ยวผีบ้านผีเรือนจะโกรธเอา)

อธิบายศัพท์

ปากเว้ามำ ๆ	:	ปากก็พูดจ้อย ๆ
มือคล้ำไกล้ ๆ	:	ขยับมือมาใกล้ ๆ พร้อมทั้งจะจับ
เซา	:	หยุด

ความหมาย

ฝ่ายหญิงต่อว่าฝ่ายชาย ว่า เป็นคนปากกล้ามือถึง ให้อายุยืนยาว หากมีคนมาเห็นจะไม่งามและฝ่ายหญิงจะเรื่องเสียหาย หรือคนไม่เห็น ก็ให้อายุฝีบ้นฝิเรื้อนบ้าง

ตัวอย่าง

ชบาแม่จะเป็นหญิงสาวชาวบ้านแต่ก็เป็นคนรักนวลสงวนตัว แม้ว่าเธอจะรักทองดีมากเพียงใดเธอก็ไม่ยอมให้ทองดีจับมือถือแขนเด็ดขาด เพราะเธอถือว่าเป็นเรื่องที่ทำให้ลูกผู้หญิงเสียเกียรติ ชาวบ้านจะเอาไปนินทาได้ เรื่องนี้ทองดีเองก็ทราบดี หลายครั้งที่ทองดีพยายามจะถุกเนื้อต้องตัวชบาเธอก็จะบอกกับทองดีว่า เตียวชาวบ้านมาเห็นจะไม่เหมาะ แม้คนไม่เห็นก็ให้อายุฝีบ้นฝิเรื้อนบ้าง

19. ชาย : โอ๊ย นางเอ๊ย เขาคุยกันเด็กตื่นแล้ว เทวาซิชู้เมื่อ นำลือ
 ฝึเฮือนฝึซานเพื่อนบู้ โตเจ้าอย่ากล่าวหา
 (น้องเอ๊ย เราคุยจนตึก เทวดาไม่รู้หอก
 ฝึบ้านฝึเรือนก็ไม่รู้ ไม่ต้องไปพูดถึงหрок)

อธิบายศัพท์

เด็กตื่น	:	ตึกมาก
เทวา	:	เทวดา
ฝึเฮือนฝึซาน	:	ฝึบ้านฝึเรือน
ซิชู้เมื่อ	:	รู้สึกตัว
บู้	:	ไม่รู้
โตเจ้า	:	ตัวเจ้า (หมายถึงฝ่ายหญิง)

ความหมาย

ฝ่ายชายแก้ตัวว่า คุยกันจนตึกตื่นปานนี้ทั้งเทวดา ฝึบ้านฝึเรือนคงหลับไปแล้ว อย่าเอ่ยถึงท่านเลย

ตัวอย่าง

ทองดีกับขบหานั่งคุยกันตามประสาคนรักกันตั้งแต่หัวค่ำจนตึก ทองดีบอกกับขบหาว่า เราคบกันมาจนถึงปานนี้ยังไม่เชื่อใจเขาอีกหรือ การที่เขาต้องการจับมือถือแขนนั้นก็เพราะต้องการแสดงความรักที่มีต่อขบหาเท่านั้น ไม่มีเจตนาที่จะทำให้ขบหาเกิดความเสียหายอะไร ตึกตื่นปานนี้เทวดา หรือฝึบ้านฝึเรือนก็คงหลับไปแล้ว คงจะไม่มีใครเห็นหрок

20. หญิง : เจ้าอย่าหลงฮิตเค้า ประเพณีเก่า หลายท่อน
ให้กลับคืนเมื่อ บอกวงศ์วานเชื้อ
สองเฒ่าตายาย มาเว้ากล่าว สาต่ออ้าย
(พี่อย่าลืมจารีตประเพณีเก่าที่ตั้งงามเลย
ให้พี่กลับไปบอกญาติผู้ใหญ่ หรือพ่อแม่
มาสู่ขอตามประเพณีดีกว่า)

อธิบายศัพท์

ฮิตเค้า : จารีตประเพณี
วงศ์วานเชื้อ : ญาติพี่น้อง
มาเว้ากล่าว : มาสู่ขอ

ความหมาย

ฝ่ายหญิงเตือนสติฝ่ายชายว่า อย่าลืมจารีตประเพณีที่ตั้งงาม ถ้ารักจริงก็ให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอ

ตัวอย่าง

ลัดดา กับ คำสิงห์ เป็นคนรักกัน ทั้งสองรักกันมาเป็นแรมปี แต่คำสิงห์ยังไม่ส่งผู้ใหญ่มาสู่ขอเธอตามประเพณี และยังรอเรื่อยมา ทุกครั้งที่พูดคุยกันก่อนจากกัน ลัดดาจะเป็นฝ่ายบอก คำสิงห์ว่า ถ้ารักชอบพอกันจริงก็ให้ผู้ใหญ่มาสู่ขอตามประเพณี คำสิงห์บอกกับลัดดาว่า เขารักเธอจริง แต่อยากจะเป็นสามีภรรยา กันเลยโดยไม่ต้องแต่งงาน ลัดดาก็ยืนยันว่า ต้องทำให้ถูกต้องตามประเพณีเท่านั้น

21. ชาย : พี่นี้บ่อยากไปกล่าวเว้า กวนเพิ่นให้เถิงหู
 มักแล้วชูเอาเลย ง่ายดีแนวนี
 (พี่ไม่อยากบอกพ่อ จะเป็นการรบกวันท่าน
 เรารักกันก็อยู่กินกันเป็นสามีภรรยาเลย ไม่ต้องแต่งงานทำแบบนี้ง่ายดี)

อธิบายศัพท์

บ่อยากไปกล่าวเว้า : ไม่อยากจะไปบอก
 กวนเพิ่นให้เถิงหู : จะเป็นการรบกวันท่าน เปล่า ๆ เมื่อท่านได้รับรู้
 ชูเอาเลย : อยู่กินเป็นสามีภรรยากันเลยโดยไม่ต้องแต่งงาน

ความหมาย

ฝ่ายชายบอกว่าไม่อยากไปรบกวานพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย ถ้ารักหรือชอบ
 พ่อกัน ก็อยู่กินเป็นสามีภรรยากันเลยไม่ต้องแต่งงานให้ยุ่งยาก

ตัวอย่าง

คำสื่งบ่อกลัดตาว่าเขามีความจริงใจต่อลัดตามาก แต่ไม่ยอกรบกวานพ่อแม่ให้
 ลำบาก เขาเชื่อว่าความรักเป็นเรื่องของคนสองคน ดังนั้นถ้ารักเขาจริงก็ควรอยู่กินเป็นสามี
 ภรรยากันเลย จะได้ไม่รบกวานผู้ใหญ่

22. ทฎึง : อ้ายเอี้ย เฮ็ดจ้งซ้นมันก็เกินหัวเฒ่า ตายายทั้งสองฝ่าย
 พ่อแม่ห้องและอ้าย สิหันหน้าไปเบ้งไผ น้ออ้าย
 (พีเอี้ย ทำแบบนั้นก็เท่ากัับ ไม่ไว้เกียรติ พ่อแม่ ไม่ให้ความเคารพ
 ทั้งพ่อกับแม่ของพีและห้อง จะหันหน้าไปสูัใครได้

อธิบายศัพท์

เฮ็ดจ้งซ้น	:	ถ้าทำแบบนั้น
เกินหัว	:	ไม่เคารพ ไม่นับถือ
สิหันหน้าไปเบ้งไผ	:	จะมองหน้าใครได้

ความหมาย

ถ้าทำแบบนั้นก็เท่ากับว่าไม่เคารพผู้ใหญ่ พ่อ แม่ทั้งสองฝ่าย ก็จะอับอายจะมองหน้าใครได้

ตัวอย่าง

ลัดดาบกับคำสิงห์รักกันมาหลายปี ลัดดาอยากให้คำสิงห์มาสู่ขอตามประเพณี แต่คำสิงห์บอกว่าอยากชูเอาเลย (อยู่กินเป็นสามีภรรยากันเลยโดยไม่ต้องแต่งงาน) ลัดดาบอกว่าทำอย่างนั้นมันผิดประเพณี และเป็นกรไม่เคารพต่อผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย

ในสมัยก่อนหนุ่มสาวจะเกี้ยวพาราสีกันต้องอยู่ในสายตาผู้ใหญ่และผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย และผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเห็นดีด้วย ฝ่ายชายก็จะส่งผู้ใหญ่ไปสู่ขอตามประเพณี การที่ฝ่ายชายบอกว่าให้อยู่กินเป็นสามีภรรยากันเลยโดยไม่ต้องสู่ขอไม่ต้องแต่งงานจึงเป็นการกระทำที่ทำให้ไม่สมควรอย่างยิ่ง ถือว่าเป็นการไม่ให้เกียรติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายและเกิดความอับอายทำให้ชาวบ้านนำไปนินทาได้

23. ชาย : คั่นจั้งซัน อ้ายสิคีนเมื่อบอก
 สองเชื้อ พ่อกับแม่
 ให้มาขอนาถน้อง นางหล่าไปอยู่น่า ก่อนเต้อ
 (ถ้าอย่างนั้น พี่จะกลับบ้าน
 ไปบอกพ่อกับแม่ ให้มาสู้อน้องไปเป็นคู่ครอง)

อธิบายศัพท์

คั่นจั้งซัน : ถ้าอย่างนั้น
 สองเชื้อ : สองคนหมายถึงพ่อกับแม่
 นาถน้อง : น้อง (คำใช้เรียกผู้หญิง)
 นางหล่า : คำใช้เรียกผู้หญิง

ความหมาย

ฝ่ายชายจะกลับไปบอกให้พ่อแม่มาสู้อตามประเพณี

ตัวอย่าง

บุญเมืองรักกับคำแปลงและบอกกับคำแปลงว่าเขาไม่อยากจะจัดงานแต่งงานเพราะไม่อยากให้ผู้ใหญ่ลำบาก แต่คำแปลงไม่ยอมเธอบอกว่าต้องทำตามประเพณี ถ้าทำตามที่บุญเมืองบอกจะเป็นการทำลายประเพณี และผู้ใหญ่อีกทั้งสองฝ่ายจะถูกนินทา เมื่อบุญเมืองจำนนด้วยเหตุผลเขาจึงบอกเธอว่าจะส่งผู้ใหญ่มาสู้อตามประเพณี

ในปัจจุบันนี้ แม้ว่าความเจริญด้านเทคโนโลยี จะเข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์มากขึ้น การติดต่อสื่อสาร ก็สามารถทำได้หลายวิธี และรวดเร็ว ไม่ว่าจะใช้โทรศัพท์ติดต่อ พูดจากัน หรือติดต่อผ่านอินเทอร์เน็ต แต่ “คำพูด” หรือ “ภาษาพูด” ก็มีความสำคัญ เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องของความรัก แม้ว่าในปัจจุบันนี้ หนุ่มสาวจะไม่ได้ใช้ บทพญา เครื่องหรือพญาเกี่ยวในการแสดงความใส่ใจให้อีกฝ่ายทราบกัน แต่คำกล่าวที่ว่า “คารมเป็นต่อ รูปหล่อเป็นรอง” ก็ยังใช้ได้เสมอ

กิจกรรมท้ายบท บทที่ 3

ตอนที่ 1 ตอบคำถาม

1. ประเพณีการลงช่วงของชาวอีสานมีส่วนเกี่ยวข้องกับผญาเครือหรือผญาเกี่ยวอย่างไร จงอธิบาย
2. ผญาเครือหรือผญาเกี่ยวต่อไปนี้เทียบได้กับสำนวนหรือสุภาษิตใดของภาคกลาง

“ อ้ายนี้เปรียบคือควายบักเลเผ่า	หากินแต่หญ้าอ่อน
หญ้าแกมีบ่แพ้	บักเลเผ่าบ่อยากกิน ”
3. นักเรียนมีความเข้าใจในบทผญาต่อไปนี้อย่างไร

“ ผนตกยังฮู้เอื้อน	กบกินเดือนยังฮู้อ้อม
บาดว่าอ้ายฮักน้อง	ป่มีมือซอ้มเป็น ”
4. สำนวน “ การมเป็นต่อ รูปหล่อเป็นรอง ” ตรงกับ ผญาเครือหรือผญาเกี่ยวบทใด
5. นักเรียนคิดว่า ในปัจจุบัน ผญาเครือหรือผญาเกี่ยว มีความจำเป็นต่อการเกี่ยวพาราฮีของหนุ่มสาวหรือไม่ จงอธิบาย

ตอนที่ 2 กิจกรรมเสนอแนะ

1. แสดงบทบาทสมมติ หรือแสดงละครเวทีเกี่ยวกับผญาเครือ หรือผญาเกี่ยว
2. รวบรวมบทผญาเครือ หรือผญาเกี่ยว ที่มีในชุมชน และจากท้องถิ่นอื่นเพื่อนำมาจัดนิทรรศการ

บทที่ 4

ผลภวภษิตและผลภวปริศนภ

ผลภวภษิต เป็นคําคล่งจงที่ปรภษญุโบริภณอัสภน เพื่อเป็นคตติเตอนใจ หรือเป็นคําสอน แต่ไม่ต้งคตลึคซ้งเหมือนกัผลภวปริศนภมีลัคษณะเป็นกรเปรียบเทียบคล้ยกัสุภภษิตหรือคํ่าพังเพย

ผลภวปริศนภ เป็นคํ่าผลภวที่ผุคเป็นปริศนภที่นัคปรภษญุโบริภณสอนให้คตออย่างลึคซ้งหรือตป้ญหำให้แตก จะเรียกว่ำเป็นปริศนภหรือคํ่าสอนชั้นสูงก็ต้ง นัคปรภษญุโบริภณแตงหรือผุคปริศนภขึ้น เพื่อต้งคตคความสนใจของขภวบำน ผู้ไม่รู้หนังสือ ผู้ไม่สนใจเรียน ให้เกิดควมอยกัรู้ ให้สนใจสอบถม แล้วตอนนัคแหละที่ท่นผู้รู้จะถือโอกภสสอน ในที่นี้จะขอกล่ำถึงตัวอย่างของผลภวทัง 2 ประภทเพื่อให้เข้ใจลัคษณะของผลภวดังกล่ำวภกัขึ้น

ตัวอย่างผลภวภษิต

1. บทผลภว : เป็นคคนนี้ให้ ธรรมเนียมคือภกเจ้
 ภตว่ำภนแผ่นฝ่ย์ ข้วจ้ตั้งภกยง
 (เป็นคคนให้ทำตัวเหมือนภกเจ้
 แต่เวลภภนไปให้ไปแบภนภกยง)

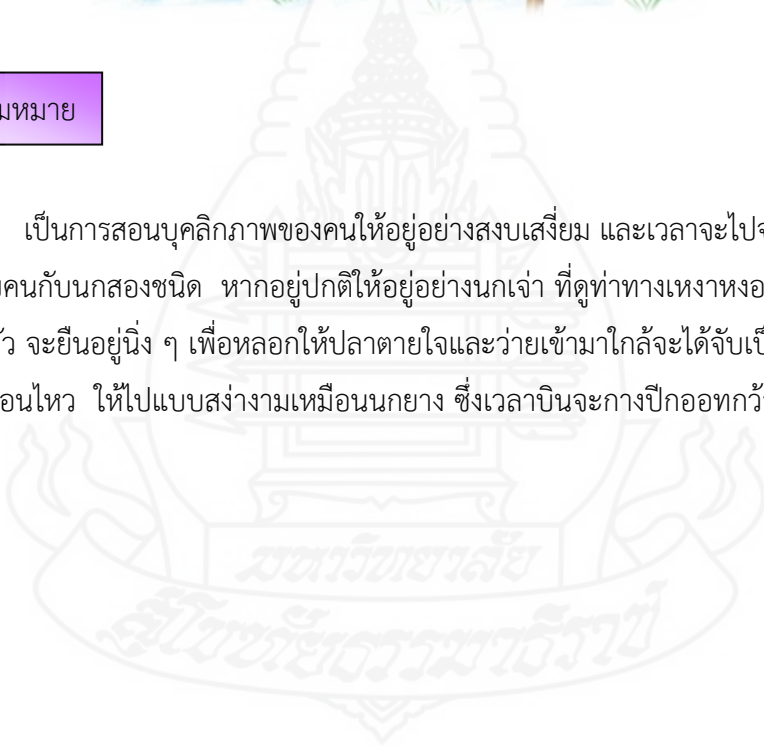
อธิบายศัพท

- ภกเจ้ : ภกภนปลภษนิตหนึง หภภนตามริมน้ำจะยีนอยู่นึง ๆ
 จภนปลภนิกว่ำตันไม้ แต่เวลภจับปลภจะใช้ปากคภบออย่างรวดเร็ว
- ภกยง : ภกภษยง เป็นภกภนปลภษนิตหนึงปากแหลภ ภขภยว
 ภกภปลา แมลภ หภภนตามภขภยน้ำ ทุงภน
- แผ่นฝ่ย์ : ภนหรือภคโศคตไปออย่าง รวดเร็ว

ความหมาย

เป็นการสอนบุคลิกภาพของคนให้ได้อย่างสงบเสงี่ยม และเวลาจะไปจะมาให้สง่างาม เปรียบคนกับนกสองชนิด หากอยู่ปกติให้อยู่อย่างนกเง้า ที่ดูท่าทางหงายหงอย เจริญเนื้อ เจริญตัว จะยืนอยู่หนึ่ง ๆ เพื่อหลอกให้ปลาตายใจและว่ายเข้ามาใกล้จะได้จับเป็นอาหาร แต่ถ้าเคลื่อนไหว ให้ไปแบบสง่างามเหมือนนกยาง ซึ่งเวลาบินจะกางปีกออกกว้างทำให้สวยงามมาก

ตัวอย่าง

ยายคำมามีหลานสาวคนหนึ่งชื่อเกสรกำลังอยู่ในวัยรุ่นและเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทำให้ทั้งยายคำมีและแม่ของเกสรเป็นห่วงเกสรมาก ทั้งสองคนพยายามอบรมสั่งสอนเกสรในเรื่องมารยาทต่าง ๆ เพราะนับตั้งแต่พ่อของเกสรประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตเมื่อปีที่ผ่านมาทำให้ขาดคนดูแลเกสรไปอีกคน ยายคำมีบอกกับเกสรว่าคุณค่าของลูกผู้หญิงอยู่ที่กิริยามารยาทและการปฏิบัติตัวให้เหมาะสมกับสถานที่ เวลาและโอกาสโดยเฉพาะการนั่ง การยืนและการเดิน ยายคำมีเปรียบเทียบการปฏิบัติของผู้หญิงเหมือนกับกิริยาของนกสองชนิดคือนกเง่ากับนกยางหรือนกกระยาง ว่า

2. บทพญา : อย่าได้ทำตนเพียง หัวเพียงเสมออิ่ง
 มันหากดีแต่ฮ้อง ตายย้อนปากตน
 (อย่าได้ทำตัวเหมือนอิ่งอ่าง ที่ร้องเสียงดัง สุดท้ายก็ตายเพราะ
 เสียร้องตัวเอง)

อธิบายศัพท์

ทำตนเพียง	:	ทำตนเหมือน
อึ้ง	:	ร้อง
ตายย่อน	:	ตายเพราะ

ความหมาย

เป็นบทพญานาที่สอนให้คนเราให้ระมัดระวังคำพูด อย่าพูดมากเพราะบางครั้งการพูดมากอาจจะเป็นโทษแก่ตัวเอง เหมือนกับอึ้งอ่าง กบ เขียด ที่ร้องเวลาฝนตก

เวลาฝนตก กบ เขียด อึ้งอ่าง จะร้อง ทำให้ถูกคนจับไปทำอาหาร เป็นเพราะได้ยินเสียงร้องของสัตว์เหล่านี้ ทำให้มันต้องตายเพราะเสียงร้องของตนเองเข้าทำนอง “ ปลาหมอตายเพราะปาก ” คนเราก้เช่นเดียวกันระวังคำพูดเพราะอาจทำให้ตนเดือดร้อนได้

ตัวอย่าง

บุญมาบอกกับสมศักดิ์ลูกชายซึ่งกำลังเป็นหนุ่ม เรื่องการประพฤติตัวในสังคมว่าทุกสังคมจะไม่ชอบคนพูดมาก การพูดนั้นถ้าเราพูดแล้วคนฟังชอบก็จะส่งผลดีต่อผู้พูด แต่ถ้าผู้ฟังไม่ชอบก็จะส่งผลที่ไม่ดีต่อผู้พูดและอาจทำให้ผู้พูดเดือดร้อนได้ หรือบางครั้งญาติพี่น้องและคนที่รู้จักต้องพลอยเดือดร้อนไปด้วยโดยเฉพาะการพูดที่เป็นการคุยโอ้อวดยิ่งจะเป็นผลเสียแก่ตัวเอง

3. บทพญา : เจ้าผู้มีความรู้ เต็มพุงเพียงปาก ก็ดีท่อน
 สอนตนเองไปได้ ไผ่ลี้ยงอังกาบ
 (แม้จะมีความรู้ มากเท่าไรก็ตาม
 ถ้าสอนตัวเองไม่ได้ ไม่มีใครที่จะมายกย่องชมเชย)

อธิบายศัพท์

ความอู้	:	ความรู้
เต็มพุงเพียงปาก	:	มาก
โตเอง	:	ตัวเอง
ปได้	:	ไม่ได้
ไผ	:	ใคร
ย่อง	:	ยกย่อง สรรเสริญ

ความหมาย

เป็นการเปรียบเทียบว่าคนที่มีความรู้มาก แต่สอนตัวเองไม่ได้ เป็นคนมารยาทไม่ดี หรือเอาตัวเองไม่รอด ก็ไม่มีใครยกย่องสรรเสริญ

ตัวอย่าง

บุญมาก เห็นการกระทำของศักดิ์ดาซึ่งเป็น ลูกชายของนายสว่าง สมาชิกสภา องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสูง ศักดิ์ดาเรียนจบปริญญามาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงใน กรุงเทพฯ แต่ความประพฤติของศักดิ์ดานั้นเหมือนกับคนที่ไม่ได้รับการศึกษา ทั้งการพูดจาไม่มี สัมมาคารวะ เกียจคร้าน แต่ละวัน เอาแต่เที่ยวเตร่ พอผู้ใหญ่เตือน ศักดิ์ดาก็บอกว่าไม่ต้อง มาสอน เพราะตัวเองเรียนจบปริญญามาแล้ว คนที่จะสอนเขาได้ต้องเรียนจบสูงกว่าเขาไม่ใช่ คนจบชั้น ป.4 อย่างบุญมาก

4. บทผลญา : คำปากพ่อแม่นี้ นักเก็งธรณี
 ไผ่ผู้ยอแยงนบ หากสีเฮืองเมื่อหน้า
 (คำสอนของพ่อแม่ เทียบได้กับความหนักของแผ่นดิน
 ใครที่เคารพเชื่อฟัง จะมีความเจริญรุ่งเรืองในอนาคต)

อธิบายคำศัพท์

คำปาก	:	คำสั่งสอน
นักเก็ง	:	นักเท่า
ยอแยงนบ	:	เคารพนับถือ ยำเกรง
เฮือง	:	เจริญรุ่งเรือง
เมื่อหน้า	:	ข้างหน้า (อนาคต)

ความหมาย

เป็นการสอนบุตรหลาน ให้เป็นคนที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ใดเชื่อฟัง เคารพยำเกรง จะมีความสุขความเจริญในอนาคต

ตัวอย่าง

คำสอนเดินทางไปเยี่ยมหลานชายและหลานสาวที่บ้านโนนสมบูรณ์ คำสิงห์พ่อของโก้และโก้จึงบอกให้ลูกมาไหว้ปู่และขอพร โก้และโก้จึงถือโอกาสฟ้องปู่ว่า พ่อมักจะบอกให้ตนตั้งใจเรียน ขยันทำงาน และทำตัวเป็นเด็กดี ทั้งสองบอกว่าฟังอย่างนี้ทุกวันจนจะเบื่อแล้ว คำสอนจึงบอกหลานทั้งสองว่าที่พ่อให้ตั้งใจเรียนก็เพราะจะได้มีความรู้ติดตัว และใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพมีรายได้ให้ตนเองและครอบครัว และที่พ่อต้องการให้เป็นคนดี เพราะจะได้มีคนรักคนชอบ คำสอนยังบอกอีกว่าคนที่เชื่อและทำตามคำสั่งสอนของพ่อแม่จะมีแต่ความเจริญ

5. บทพญา : อยากรกินหลาย ได้กินท่อก้อย
 อยากรกินน้อย ได้กินท่อโป้มีเอ
 (อยากรกินมากได้กินท่านี้ว้ก้อย อยากรกินน้อยได้กินท่าหัวแม่มีเอ)

อธิบายศัพท์

- อยากรกินหลาย : ในที่นี้หมายถึงการโลภ
 อยากรกินน้อย : ในที่นี้หมายถึงพอใจในสิ่งที่ตนมี
 ท่อก้อย : เท่านี้ว้ก้อย
 ท่อโป้มีเอ : เท่าหัวแม่มีเอ

ความหมาย

เป็นการเปรียบเทียบถึงการโลภคืออยากรได้มาก แต่กลับได้น้อย อยากรได้น้อยแต่กลับได้มาก ตรงกับสำนวน “ อยากรได้มากได้เท่านี้ว้ก้อย อยากรได้น้อยได้เท่าหัวแม่มีเอ ”

ตัวอย่าง

หลังรับประทานอาหารเช้าแล้วคำสอนมานั่งคุยกับหลาน คำสอนทราบว่าหลานทั้งสองชอบฟังนิทานตั้งแต่สมัยเรียนชั้นอนุบาลแล้ว คำสอนเล่านิทานคติธรรมเรื่องหมากับเงาให้หลานทั้งสองฟัง พอเล่าจบเขาก็ถามหลานว่านิทานเรื่องนี้ให้คติหรือสอนให้รู้เกี่ยวกับเรื่องใดหลานทั้งสองตอบว่า “โลภมาก ลากหาย ” คำสอนบอกหลานทั้งสองว่านั่นล่ะคือผลของการโลภมาก สุดท้ายก็ไม่ได้อะไรเลย

6. บทพญา : เชื่อหมากต้อง ป่ห่อนหล่นไกลกก
 แนวผมดก ป่ห่อนเป็นหัวล้าน
 (ลูกกระท้อน หล่นไม่ไกลต้น
 เชื้อสายคนผมดก ย่อมไม่เป็นคนหัวล้าน)

อธิบายศัพท์

- หมากต้อง : ลูกกระท้อน
 ป่ห่อน : ย่อมไม่เป็น
 แนว : ในที่นี้หมายถึงเชื้อสาย หรือ เผ่าพันธุ์
 กก : ต้น ลำต้น

ฮีบ : รีบ
เมียน : เก็บรักษา

ความหมาย

ให้พอใจในสิ่งที่มีอยู่ หรือพอใจในสิ่งที่ค้นหาได้ อย่าหวังอะไรที่อยู่ไกลตัว อย่าได้คิดโลภมาก ไกลเคียงกับสำนวน “อย่าหวังน้ำบ่อหน้า”

ตัวอย่าง

คำมีเดินทางเข้าป่ากับปู่เพื่อไปหาของป่ามาเป็นอาหาร ปู่สอนให้คำมีรู้จักสังเกตลักษณะของเห็ดที่รับประทานได้และรับประทานไม่ได้ เมื่อปู่พบเห็ดที่ขึ้นตามโคนต้นไม้และเป็นเห็ดที่รับประทานได้ก็บอกให้คำมีเก็บใส่ตะกร้าที่เตรียมมา คำมีบอกกับปู่ว่าเห็ดมันมีน้อยแค่ดอกสองดอกเท่านั้น เก็บไปก็เสียเวลา ไปเก็บเอาข้างหน้า ที่เป็นกลุ่มใหญ่มีเห็ดมาก ๆ จะดีกว่า เก็บครั้งเดียวเต็มตะกร้าจะเต็มหรือแคงก็ได้ ปู่จึงเตือนเขาว่า ข้างหน้าเราไม่รู้ว่าจะมีเห็ดหรือไม่ เห็ดที่เห็นว่ามีน้อยแค่ดอกสองดอกแต่ถ้าเราเก็บมารวมกันมันก็มากพอที่เราจะทำอาหารได้ ดีกว่าตั้งความหวังไว้กับป่าข้างหน้าโดยไม่รู้ว่าจะมีเห็ดหรือไม่

8. บทพญา : ทุกข์เพื่อนบ่ว่าดี มีเพื่อนจั่งว่าพี่น้อง ลุงป้าเ็นว่าหลาน
(ทุกข์เขาไม่ว่าดี มั่งมีเขาจึ่งนับเป็นญาติ ลุงป้าจึ่งเรียกว่าหลาน)

อธิบายศัพท์

เพื่อน : ผู้อื่น เขา
บ่ว่าดี : ไม่ว่าดี
จั่งว่า : จึ่งว่า จึ่งจะเรียกว่า
เ็นว่า : เรียกว่า

ความหมาย

คนทุกข์ ยากจนไม่มีใครเขานับถือเป็นญาติ ถ้ามีเงินทองร่ำรวย จึ่งจะมีคนยกย่อง และอยากจะเป็นญาติพี่น้อง หมายความว่าให้รู้จักสร้างฐานะด้วยความขยันหมั่นเพียร เพื่อไม่ให้คนอื่นมาดูถูกได้เหมือนภาษิตว่า “ มีเงินเขานับว่าน้อง มีทองเขานับว่าพี่ ”

ตัวอย่าง

จ๋อนเป็นเด็กกำพร้า หลังจากทีพ่อตายได้เพียงปีเศษ ๆ แม่ของจ๋อนก็ตาย จ๋อนหันหน้าไปพึ่งใครไม่ได้ ญาติที่เคยไปมาหาสู่เมื่อครั้งพ่อแม่ยังมีชีวิตก็ไม่ให้ความช่วยเหลือจ๋อนเลย และไม่รู้ว่าจ๋อนเป็นลูกหลานด้วย เขาจึงต้องไปอาศัยเป็นเด็กวัดอยู่กับหลวงตาสุขเป็นเวลาเกือบสิบปีและเขาหายไปจากหมู่บ้าน เวลาผ่านไปเกือบ 20 ปี จ๋อนกลับมาเยี่ยมบ้านและมาเคารพศพหลวงตาสุข

แต่จ๋อนกลับมาครั้งนี้ จ๋อนแต่งตัวดีภูมิฐาน มีเงินบริจาควัดหลายหมื่นบาท บรรดาญาติของจ๋อนที่เคยปฏิเสธไม่ให้ความช่วยเหลือ ต่างพากันก็มาห้อมล้อมบอกว่าจ๋อนคือลูกหลานของตน

9. บทพญา : ตกหมู่แอ้งเป็นแอ้ง ตกหมู่กาเป็นกา
(อยู่ในฝูงแอ้งก็เป็นแอ้ง อยู่ในฝูงกาก็เป็นกา)

อธิบายศัพท์

หมู่แฮ้ง หมู่กา : สังคมของคนที่มีทั้งคนดีหรือไม่ดี
 หมู่ : ในที่นี้หมายถึงความเป็นพรรคพวกเดียวกัน

ความหมาย

ให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือสิ่งแวดล้อมเพื่อความอยู่รอดของชีวิต โดยไม่เกิดปัญหา ตรงกับสำนวนไทย “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม”

ตัวอย่าง

สมศักดิ์ เป็นครูหนุ่มที่ได้รับการบรรจุใหม่ที่โรงเรียนบ้านโสภโตน โรงเรียนแห่งนี้ ไม่มีบ้านพักครู สมศักดิ์ต้องไปอาศัยอยู่ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน ชื่อผู้ใหญ่ทอง ครูสมศักดิ์เป็นชนบท โดยกำเนิดจึงปรับตัวให้เข้ากับชาวบ้านไม่ยาก ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่น วัยหนุ่มสาว และวัยผู้ใหญ่ ทุกครั้งที่มีการประจำปี ครูสมศักดิ์นั่งร่วมวงกินข้าวกับชาวบ้านได้ทุกกลุ่ม หรือมีกิจกรรมอะไรของหมู่บ้านหรือตำบลใกล้เคียงครูสมศักดิ์ก็ร่วมทุกกิจกรรมจึงเป็นที่รักใคร่ของชาวบ้าน โสภโตนและหมู่บ้านใกล้เคียง

10. บทพญา : ของกินบ่กินมันเนา ของเก๋าบ่เล่ามันลืม
(ของกินไม่กินมันก็เนา เรื่องราวเก๋า ๆ ไม่นำมาพูดก็ลืม)

อธิบายศัพท์

ของกิน ของเก๋า : วิชา ความรู้ เหตุการณ์ในอดีต
บ่กินมันเนา บ่เล่ามันลืม : ไม่มีการทบทวน ไม่สนทนาพูดคุย

ความหมาย

วิชาความรู้ หรือเหตุการณ์ เรื่องราวต่าง ๆ ถ้าไม่หมั่นทบทวน หรือพูดคุยกัน
อีกไม่นานก็ลืม เช่นเดียวกับอาหารถ้าปล่อยทิ้งไว้ไม่รับประทานก็บูดเน่าไม่มีประโยชน์อะไร

ตัวอย่าง

แดงต้องทำการบ้านไม่ได้ จึงไปถามลุงบุญมา เพราะทราบว่าลุงบุญมาเป็นคนเรียน
หนังสือเก่ง ลุงบุญมาบอกว่าเหตุการณ์ผ่านมากเกือบ 30 ปีมาแล้ว ตอนนี้อายุมากขึ้น
แม้แต่สายตาที่ยังไม่ดีเหมือนตอนหนุ่ม วิชาความรู้ที่เรียนมาบางอย่างไม่ได้ใช้ ก็หลงลืมไปบ้าง
แต่ก็ได้อ่านข่าวคราวบ้าง จาก หนังสือพิมพ์ที่ร้านค้าชุมชน ลุงบุญมา บอกกับแดงตั้งยว่า
ต้องใช้เวลาในการทบทวนมากหน่อยจึงจะทำการบ้านนี้ได้ และให้เหตุผลว่าวิชาความรู้

ต้องหมั่นทบทวนอยู่เสมอเปรียบได้กับการเล่นกีฬาคนที่ขยันซ้อมมีวินัยในตนเองก็จะเป็นนักกีฬาที่เก่ง คนที่ไม่ซ้อมหรือซ้อมน้อยไม่มีวินัยในตัวเอง ไม่มีโอกาสเป็นนักกีฬาที่เก่งได้

11. บทพญา : เฮือคาแก้ง เกวียนเห็นให้เกวียนแก่
 บาดท่าไปฮอดน้ำ เฮือสิได้แก่เกวียน
 (เรือติดเกาะแก่งในน้ำ ถ้าเกวียนไปพบเห็นให้ช่วยลาก
 ถ้าหากไปถึงน้ำ เรืออาจจะได้ช่วยบรรทุกเกวียน)

อธิบายศัพท์

- เฮือ : เรือ
 แก้ง : โขดหินใต้น้ำ เกาะแก่งในน้ำหมายถึงอุปสรรคปัญหา
 แก่ : การลากหรือดึง
 ฮอด : ถึง

ความหมาย

คนเราต้องพึ่งพาอาศัยกัน ถ้าพบเห็นผู้ประสบปัญหาควรช่วยเหลือ เพื่อในอนาคตที่เราประสบปัญหาคนที่เราเคยช่วยเหลือจะช่วยเหลือเราเป็นการตอบแทน

ตัวอย่าง

ลุงอ้อดำทำไร่อยู่ที่เชิงเขาไกลจากหมู่บ้านประมาณ 10 กิโลเมตร เส้นทางที่จะไปที่ไร่ต้องผ่านลำธาร ในช่วงที่น้ำไม่มากก็ขับเกวียนผ่านได้สบาย สายวันหนึ่งอ้อดำจะเดินทางไปไร่เหมือนทุกวัน ระหว่างทางพบทิดเซียงกำลังพายเรือหาปลาอยู่ใกล้กับ ทางเกวียนนั้นเรือของทิดเซียงไม่สามารถที่จะข้ามไปอีกฝั่งของทางเกวียนได้ เนื่องจากท้องเรือติดกับพื้นทราย ลุงอ้อดำจึงอาสาช่วย โดยใช้เกวียนลากเรือของทิดเซียง ไปลงน้ำอีกด้าน หนึ่งของทางเกวียนได้สำเร็จ หลายเดือนต่อมา เกวียนของลุงอ้อดำไม่สามารถข้ามน้ำได้ เพราะมีน้ำมาก ทิดเซียงจึงอาสาบรรทุกเกวียนของลุงอ้อดำไปส่งที่อีกฟากหนึ่งของลำธาร

12. บทพญา : ผู้กินกินพอฮาก ผู้อยากอยากพอตาย
(คนกินก็กินอ่อมมากแทบจะอาเจียนออกมา
คนที่อดอยากก็อยากกินจนใจจะขาดแต่ไม่มีกิน)

อธิบายศัพท์

กินพอฮาก : กินอิมมากแทบจะอาเจียน
 อยากพอดาย : อยากจะกินจนจะขาดใจตาย

ความหมาย

การไม่เป็นธรรมในสังคม หรือความไม่พอดีในสังคม เปรียบกับคนที่ได้กินก็ได้กินมาก แทบจะกินลงไปไม่ได้อีกแล้ว แต่คนที่ไม่ได้กินอดอยากปากแห้งแทบขาดใจตายเช่นกัน

ตัวอย่าง

บ้านปู่มะแลง จังหวัดอุบลราชธานีเกิดอุทกภัยน้ำท่วมนานนับเดือน ชาวบ้านกว่า 200 ครอบครัวได้รับความเดือดร้อน ทางราชการก็พยายามให้ความช่วยเหลือแต่การช่วยเหลือครั้งนี้ไม่ทั่วถึง คนที่ได้รับสิ่งของแจกหรือความช่วยเหลือไม่เท่ากันครอบครัวที่ได้มากก็ได้จนแทบจะไม่มีที่จะเก็บ ครอบครัวที่ได้น้อยแทบจะเรียกว่าข้าวสารไม่พอที่จะหุงน้ำดื่มแทบจะไม่พอดื่ม และ บางครอบครัวต้องรอความช่วยเหลือนานหลายวัน กว่าความช่วยเหลือจะไปถึง

13. บทพญา : อย่าฟ้าติเตียนไว้ ผักกะเดาว่าขมขึ้น
 บาตว่ากินลาบก้อย ยังสีโอ้อ่าวหา
 (อย่าด่วนตำหนิผักกะเดาว่ามันขม
 กินลาบก้อยเมื่อไรจะต้องถามหา)

อธิบายศัพท์

- ฟ้า : รีบ ด่วน
 ติเตียน : ตำหนิ กล่าวหา
 โอ้อ่าวหา : กล่าวถึงในลักษณะ เสียตาย

ความหมาย

อย่าเพิ่งด่วนสรุปหรือตำหนิว่าของสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี เมื่อยังไม่ได้ศึกษาข้อมูล
 โดยละเอียด ในบางครั้งสิ่งที่เราเห็นว่ามันไม่ดี มันอาจจะมิใช่ประโยชน์สำหรับเราก็ได้เหมือนกับ
 สะเดาที่ทุกคนเห็นว่ามีรสขมไม่น่ารับประทาน แต่ก็สามารถทำเป็นผักได้

ตัวอย่าง

ในกิจกรรมเดินทางไกลและอยู่ค่ายพักแรมลูกเสือสามัญของโรงเรียนแห่งหนึ่ง เพื่อนๆ ในหมู่สิงโตไม่ยอมให้พรรคดีร่วมในหมู่ของตนด้วย เพราะเขาเรียนไม่เก่งและ เป็นลูกชานา ส่วนเพื่อนคนอื่นเป็นลูกพ่อค้า และข้าราชการ ถึงวันปฏิบัติกิจกรรม พรรคดีป่วย เขาไม่สามารถร่วมกิจกรรมกับเพื่อน ๆ ได้ ทุกคนต่างดีใจที่พรรคดีไม่ไปด้วย ครั้นเมื่อถึงเวลาที่ต้องก่อไฟหุงข้าว และทำอาหาร ทุกคนในหมู่สิงโตต่างเกียวกัันทำ เพราะ ทำไม่เป็น ในที่สุดก็ต้องกินข้าวที่หุงแบบสุก ๆ ดิบ ๆ กับไข่เจียวที่มีน้ำมันไหลเยิ้ม ถึงตอนนี้ ทุกคนพากันนึกถึงพรรคดีทันที เพราะพรรคดีต้องหุงข้าว และทำอาหารได้ดีกว่านี้แน่นอน

14. บทพญา : อย่าได้เก็บดอกवान บ้านเพ็นมาชม
ให้ค้อยงอยชานเก็บ ดอกกระเจียวอิมฮั่ว
(อย่าได้เก็บดอกกว่า บ้านคนอื่นมาเชยชม
ให้ค้อยเก็บดอกกระเจียว ที่อยู่ริมรั้วบ้านของตนดีกว่า)

อธิบายศัพท์

ดอกว่าน	:	ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่มีค่าแต่เป็นของคนอื่น
บ้านเพื่อน	:	บ้านคนอื่น สมบัติของคนอื่น
มาชม	:	มาชื่นชมยินดี
งอยชาน	:	อยู่บนชาน
ดอกกระเจียว	:	ในที่นี้หมายถึงสิ่งของของตนเองแต่มีค่าน้อยกว่าดอกว่าน
อิมฮั่ว	:	ริมรั้ว

ความหมาย

ให้เป็นตัวของตัวเอง อย่าพึ่งพาคนอื่นมากนัก ให้พยายามช่วย ตนเองหรือยืนอยู่ บนขาของตัวเอง และพยายามเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่อยู่ใกล้มือก่อนไว้ก่อน

ตัวอย่าง

ลำตวนเป็นหญิงสาวบ้านหนองผักแว่น ทุกครั้งที่มียางในหมู่บ้าน หรืองานประเพณี เธอจะแต่งตัวสวยเป็นพิเศษ เพราะสายทองจะเป็นคนให้ลำตวนยืมเสื้อผ้าและเครื่องประดับ จนทำให้ลำตวนถือว่าเสื้อผ้าและเครื่องประดับของสายทองนั้นตนเองจะยืมเมื่อไรก็ได้ แม้เคยเตือนลำตวนเสมอว่าไม่ต้องไปหยิบยืมของคนอื่นมาใช้ ถ้าเกิดการเสียหาย จะชดใช้เขา อย่างไร จะทำให้บาดหมางใจกันได้ ควรใช้สิ่งที่เราไม่จำเป็นต้องไปพึ่งพาคนอื่นมากนัก

15. บทพญา : คั้นได้กินลาบก้อย อย่าแจ่วแพวผัก
 คั้นได้กินพาเงินพาคำ อย่าสิลิมกระเปียนฮ้าง
 (ถ้าได้กินอาหารจำพวกลาบ ก้อย อย่างน้ำพริกกับผัก
 ถ้าได้กินอาหารในสำรับดี ๆ ก็อย่าสิลิมกระเปียนเก่าที่เคย

เป็นถาดอาหาร)

อธิบายศัพท์

- กินลาบก้อย : ในที่นี้หมายถึงอาหารดี ๆ หรือการกินดีมีความสุข
 แจ่ว : น้ำพริก ในที่นี้หมายถึง ความยากจน อดอยาก
 แพวผัก : ผักต่าง ๆ
 พาเงินพาคำ : ภาชนะที่ทำด้วยทองคำ หมายถึงความร่ำรวย หรือการอยู่ดีมีความสุข
 กระเปียน : ภาชนะสานด้วยไม้ไผ่เล็กกว่า
 ฮ้าง : เก่า ชำรุดมาก ทรุ่ดโทรม พัง

ความหมาย

เป็นผลยาที่สอนไม่ให้คนลืมหาคำเนิดของตนเองคือเมื่อได้อยู่กินดีมีความสุขสบายก็อย่าลืมนึกว่าเคยลำบากมาก่อน

ตัวอย่าง

สมชายเป็นกรรมกรจับจ้างงานก่อสร้าง เขาทำงานด้วยความขยันขันแข็ง และพยายามเรียนรู้งานไปด้วย เขาเก็บหอมรอมริบซื้อที่ดินแปลงเล็ก ๆ ประมาณ 80 กว่าตารางวา และยกฐานะตัวเองไปเป็นช่าง เป็นผู้ควบคุมงานก่อสร้าง และเป็นผู้รับเหมาในที่สุด แต่เขาไม่เคยลืมนึกว่าครั้งหนึ่งเขาเคยจน แทบจะไม่มีกิน เขาจึงพยายามเตือนภรรยาเรื่องการประหยัดและให้ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น สิ่งใดที่เกินความจำเป็นและฟุ่มเฟือยให้ตัดออก รวมทั้งเรื่องการกินอยู่ด้วยเขาบอกว่าให้นึกถึงสภาพที่เราจนแทบจะไม่มีอะไรกิน ที่เราสามารถลืมนึกตาอำปากได้ทุกวันนี้เพราะรู้จักประหยัด ทุกครั้งที่ครอบครัวรับประทานอาหารร่วมกัน เขาจะเตือนลูกและภรรยาไม่ให้เป็นคนที่ลืมหาคำเนิดของตนเอง

16. บทพญา : ควายบ่กินหญ้า แสนสิข่มกะเขาหัก
 หมูป่กินฮำ แสนสิตีกะดั่งเวื้อ
 (ควายม่กินหญ้า แม้จะข่มจนเขาหักมันก็ม่กิน
 หมูม่กินรำ แม้จะตีก็จจะมูกบานเปล่า ๆ)

อธิบายศัพท์

ปกิน	:	ไม่กิน
แสนลิข่ม แสนลิตี	:	การใช้กำลังบังคับ
ฮ้ำ	:	รำ
ดั่งเวื้อ	:	จมูกบาน

ความหมาย

การบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่อยากทำ หรือบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่ชอบ จะทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

ตัวอย่าง

ทองพูน ลูกชายนายทองคำ ผู้มีฐานะระดับเศรษฐีประจำตำบลหลงรักพิมพ์ใจลูกสาวของบุญเพิ่มลูกหนี้ของนายทองคำ บุญเพิ่มพยายามที่จะให้พิมพ์ใจแต่งงานกับทองพูนเพื่อจะได้หมดหนี้ แต่พิมพ์ใจเห็นว่า ทองพูนเป็นคนที่ไม่เอาการเอางาน ทุกวันเอาแต่เที่ยวเตร่ ดื่มเหล้าเมาและมีเรื่องกับชาวบ้านเป็นประจำ ไม่ว่าจะบุญเพิ่มจะพูดจาหวานล้ออย่างไรหรือ บังคับอย่างไรพิมพ์ใจก็ไม่ยอม

ตัวอย่างผญาปริศนา

1. บทผญา : กากินปลิง ไปคาคอแข็ง
 เฮียคากัง ไปหล่มเค็งวัง
 (กินปลิง แต่ไปติดคอแรง
 เรือติดเกาะแก่ง แต่ไปจมกาน้ำ)

อธิบายศัพท์

- กา : สัตว์เล็ก ๆ หมายถึง ผู้น้อยหรือเด็ก
 แข็ง : สัตว์ใหญ่ หมายถึงผู้ใหญ่ ที่รับผิดชอบการกระทำ
 : ของเด็กที่อยู่ในปกครอง
 เฮือ : เรือ หมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ ที่เปรียบเสมือนเรือที่ลอย
 : ไปตามกระแสน้ำ
 แก่ง : เกาะแก่งในแหล่งน้ำ หมายถึงอุปสรรค ในชีวิต
 หล่ม : ติดหล่ม หรือล่ม
 เค็ง : ครึ่ง
 วัง : ห้วงน้ำ

ความหมาย

การกระทำของผู้น้อยเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้ใหญ่ต้องรับผิดชอบ การดำเนินชีวิตของคนเกี่ยวข้องก็มีความเดือดร้อนไปด้วย

ตัวอย่าง

จำต๋องและป่าติ่มมีลูกชาย 1 คน ชื่อสมยศ กำลังเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 วันหนึ่งจำต๋องได้รับแจ้งจากโรงเรียนว่าสมยศถูกตำรวจจับเพราะมีเรื่องชกต่อยกับนักเรียนอีกโรงเรียนหนึ่ง และ เมื่อตำรวจค้นตัวสมยศก็พบยาบ้าจำนวน 12 เม็ด จากการกระทำของสมยศทำให้ตัวเอง และ พ่อแม่ต้องเดือดร้อน จำต๋องต้องถูกผู้บังคับบัญชาสอบสวนว่ามีส่วนรู้เห็นในเรื่องดังกล่าวมากน้อยเพียงใด ความดีความชอบที่ผู้บังคับบัญชาจะให้จำต๋องเป็นกรณีพิเศษในปีนี้ต้องถูกยกเลิกเช่นกัน การเรียนของสมยศต้องหยุดชะงักลง คนที่เกี่ยวข้องกับสมยศเดือดร้อนกันทุกคน

2. บทพญา : กรรมสั่งไอ้ โธทองสั่งมาแตก
 บาทกะโป้หมากพร้าว สั่งมาหมั้นกว่าโอ
 (เวรกรรมอะไรหนอ ชั้นที่ทำด้วยทองคำทำไมแตกกร้าว
 แต่กะลามะพร้าว กลับมีความแข็งแรงทนทานกว่า

ชั้นทองคำ)

อธิบายศัพท์

สิ่ง	:	อะไร ทำไม
โอทอง	:	ชั้นทอง เปรียบเสมือนคนที่ มีตระกูลสูง มีชื่อเสียง
กะโป้	:	กะลามะพร้าว เปรียบเสมือน คนในตระกูลสามัญชน ทั่วไป
หมั่น	:	มั่นคง แข็งแรง

ความหมาย

ผู้ที่มีตระกูลสูงส่ง มีเกียรติยศ มีชื่อเสียง น่าจะมีความสุขแต่กลับไม่มีความสุข มีแต่ความแตกแยก มีแต่ความขัดแย้งกัน แต่ในทางกลับกันคนในตระกูลสามัญชนทั่วไป กลับไม่มีความแตกแยกกันเลย มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน และอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ตัวอย่าง

บุญชัย เป็นเศรษฐีประจำอำเภอที่ทุกคนรู้จัก หากมองภายนอกดูเหมือนว่าครอบครัวของ บุญชัยน่าจะมีความสุขเพราะมีลูก ๆ ช่วยงาน แต่ความจริงลูกทั้งสามคนของเขา มักจะมี เรื่องทะเลาะกันเป็นประจำ ทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องงาน บุญชัยถึงกับบ่นว่ามีเงินทองมากก็ ไม่มีความสุข ตรงกันข้ามกับครอบครัวของเทพที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไปเขามีลูก 3 คนเช่นกัน และต่างก็เป็นวัยรุ่น แต่ทั้งสามไม่เคยทะเลาะกันเลยเพราะทุกคนรู้ว่าต้องช่วยกันทำหากิน และหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้ครอบครัวนี้มีความสุขแม้จะมีเงินน้อย

3. บทพญา : ฟานกินหมากขามป้อม ไปคาคอม่้ง
 ม้งปซี่ สามมือกระต่ายตาย
 กระต่ายตายแล้ว เห็นอ้มเน่านำ
 (เก้งกินมะขามป้อม แต่ไปติดคอละม่้ง
 แต่ละม่้งไม่ถ่ายอุจจาระ เพียงสามวันกระต่ายก็ตาย
 กระต่ายตาย อีเห็นก็เนาด้วย)

อธิบายศัพท์

- ฟาน : อีเก้ง สัตว์ป่าชนิดหนึ่งตัวเล็กกว่าละม่้งเปรียบเสมือน
 บุตรหลาน
 ม้ง : ละม่้ง สัตว์ป่าคล้ายกวาง ตัวใหญ่กว่าอีเก้ง
 เปรียบเสมือน พ่อ แม่ หรือญาติผู้ใหญ่
 เห็นอ้ม : อีเห็น เปรียบเสมือนญาติพี่น้อง หรือคนรู้จัก

ความหมาย

ลูกหลานกระทำผิด มีผลกระทบไปถึงพ่อแม่ และญาติพี่น้องหรือคนอื่น ๆ ด้วย

ตัวอย่าง

วิจิตเป็นวัยรุ่นที่สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านในหมู่บ้านดอนแดง ไม่ว่าจะเป็นการขับรถจักรยานยนต์เสียงดัง การลักขโมย รวมกลุ่มทะเลาะวิวาทในงานประจำปีหรืองานต่าง ๆ วันหนึ่งวิจิตถูกตำรวจจับข้อหาทะเลาะวิวาท พ่อและแม่นำหลักทรัพย์ไปประกันตัวเขา ออกจากสถานีตำรวจ ตอนเช้าวันต่อมาข่าววิจิตถูกตำรวจจับก็แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว แต่ชาวบ้านต่างผิดหวังที่เขาไม่ได้รับโทษจากการทำผิดกฎหมาย เหตุการณ์ผ่านไปสองสัปดาห์ สุขะว้าอาของวิจิต ไปสมัครงานที่ร้านค้าแห่งหนึ่งในตัวอำเภอ สุขะว้าถูกปฏิเสธทันที เพราะเจ้าของร้านทราบว่าเป็นญาติกับวิจิตน่าจะเป็นอันตรายเหมือนกันและยังสงสัยว่าสุขะว้าเกี่ยวข้องกับยาเสพติดด้วยหรือไม่ ส่วนแม่และญาติของวิจิตไปทำบุญที่วัดไม่มีใครอยากจะสนทนาด้วยเลย สาเหตุมาจากคนเพียงคนเดียวแต่เดือดร้อนกันหลายคน

4. บทพญา : นกอีเอี้ยงกิน หมากโพธิ์ไฮ
 แชวๆเสียง บ่มีโตฮ้อง
 แชว ๆฮ้อง โตเดียวเบ็ดหมู่
 (นกอีเอี้ยงกินผลของต้นโพธิ์ต้นไทร
 เสียงดังแข็งแซ่ แต่ไม่มีตัวไหนร้อง
 เสียงร้องเจ้อยแจ้ว ตัวเดียวทั้งฝูง)

อธิบายศัพท์

- นกอีเอี้ยง : ในที่นี้หมายถึงประชาชนทั่วไป
 กินหมากโพธิ์ไฮ : ในที่นี้หมายถึงการทำมาหากิน
 แชว ๆ เสียง : ในที่นี้หมายถึงการเรียกร้องในสิ่งที่ตนอยากได้
 บ่มีโตฮ้อง : ในกลุ่มใหญ่ไม่มีใครที่รับอาสา
 โตเดียวเบ็ดหมู่ : คนเดียวแต่เป็นตัวแทนได้ทั้งหมด

ความหมาย

ประชาชนพลเมือง หรือชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อน ต่างก็ร้องทุกข์โดยที่ไม่ยอมฟังใครเลยจึงไม่มีอำนาจต่อรอง แต่ถ้ายอมเชื่อฟังกันรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือมีตัวแทนก็จะมีพลังต่อรองได้

ตัวอย่าง

ในการประชุมประจำเดือนของบ้านหนองขอน ขณะที่ผู้ใหญ่บ้านกำลังชี้แจงเรื่องความช่วยเหลือของทางราชการที่จะมาช่วยเรื่องปัญหาน้ำท่วม นายสีก็บอกว่าตนเองน่าจะได้รับการช่วยเหลือมากกว่าคนอื่น เพราะที่นาของตน 20 กว่าไร่ ถูกท่วมเสียหายทั้งหมด ส่วนนายโจ ก็บอกว่า ที่นาของตนก็ถูกน้ำท่วมเหมือนกัน และจะต้องได้รับความช่วยเหลือเช่นกัน นางเปียบอกว่าหลายครอบครัวก็ได้รับความเดือดร้อนจากน้ำท่วมเหมือนกันจะให้นายสีมากกว่าคนอื่นไม่ได้ การทวงสิทธิ์ของแต่ละคนก็เริ่มขึ้น ไม่มีใครรับฟังเหตุผลของกันและกัน แม้ผู้ใหญ่บ้านจะห้ามปรามอย่างไรก็ไม่เป็นผล ถ้ายอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน หรือหาตัวแทนไปติดต่อกับทางราชการจะเป็นผลดีกว่าที่ต่างคนต่างคนต่างก็เรียกร้องสิทธิ์ของตน

ผลญาณจิต หรือผลญาณปริศนา เป็นผลญาณที่เป็นคำสอนที่แฝงไว้ด้วยความรู้ และจริยธรรม คุณธรรมที่ต้องใช้ความรู้ ประสบการณ์ ไหวพริบปฏิภาณ ในการพิจารณาบทผลญาณจึงจะเข้าใจความหมายที่แท้จริง ดังนั้นการที่จะเข้าใจความหมายของภาสิต และผลญาณปริศนานั้น จะต้องมีการอ่านมาก ฟังมาก สนทนาสอบถามผู้รู้จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายของผลญาณได้โดยไม่ยากนัก

กิจกรรมท้ายบท บทที่ 4

ตอนที่ 1 ตอบคำถาม

1. ให้ยกตัวอย่างพจนานุกรมที่มีความหมายตรงกับสำนวน “ น้ำกึ่งบนใบบอน ”
2. บทพจนานุกรม “ ทุกข์เพ็ญว่าดี มีเพ็ญจึงว่าพี่น้อง ลุงป้าเอ็นว่าหลาน ” ตรงกับสำนวนไทย คืออะไร
3. นักเรียนมีความเข้าใจในบทพจนานุกรมต่อไปนี้อย่างไร
“ เสียสัตย์นี้ โดดตายก็กว่า ”
4. พจนานุกรมส่วนมากจะอยู่ในรูปปริศนาธรรมเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น
5. จงวิเคราะห์ความหมายของบทพจนานุกรมต่อไปนี้
“ อยากกินข้าวให้ปลูกใส่พะลานหิน อยากมีศีลให้ฆ่าพ่อตีแม่
 อยากให้คนมาแฉให้ฆ่าหมู่เดียวกัน อยากมีสีสนให้นอนดินเกือกฝุ่น
 อยากอุ้มให้อาบน้ำยามหนาว อยากกินปลาขาวให้แบกแหขึ้นโคก
 อยากตกนรกให้เข้าวัดฟังธรรม ”

ตอนที่ 2 กิจกรรมเสนอแนะ

1. ให้นักเรียน รวบรวมพจนานุกรมและพจนานุกรม โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา หรือสัมภาษณ์ผู้รู้ ในหมู่บ้านหรือชุมชน แล้วนำมาเสนอวันละ บท พร้อมทั้งอธิบายความหมายและยกตัวอย่างเหตุการณ์และการนำไปใช้ประกอบ
2. เขียนพจนานุกรม และพจนานุกรม ติดตามต้นไม้ในโรงเรียน หรือในอุทยานการเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ในโรงเรียน ให้นักเรียนได้อ่านและศึกษาความหมาย ตัวอย่างเหตุการณ์ และการนำไปใช้ที่เข้ากับความหมายของพจนานุกรม

บทที่ 3

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.1.1 เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ

1.1.2 ตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น

1.2 ขอบเขตของการสร้างหนังสือ

1.2.1 หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ มีเนื้อหาเกี่ยวกับผญา จำนวน 4 บท พร้อมภาพประกอบ คำอธิบายศัพท์ และกิจกรรมท้ายบท

1.2.2 การตรวจสอบคุณภาพของหนังสือที่สร้างขึ้น โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถการสอนภาษาไทย จำนวน 3 ท่าน ประเมินโดยใช้แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแล้วนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำหนังสือที่ได้รับการปรับปรุงแล้วให้นักเรียนโรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ จำนวน 10 คน ประเมินโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า

1.3 การสร้างและพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม ดังนี้

1.3.1 กำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือ

1.3.2 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

1) การสร้างหนังสือ

2) การพัฒนาคุณภาพหนังสือ

1.3.1 กำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือ

หนังสือที่สร้างขึ้น คือหนังสืออ่านเพิ่มเติมกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ฝน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ มีลักษณะส่งเสริมการอ่านให้นักเรียนมีความรู้เรื่องฝน ความหมายของฝน ลักษณะของฝน ประเภทของฝน คุณค่าของฝน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการอ่านแก่นักเรียน และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน โดยกำหนดลักษณะและโครงสร้างของหนังสือดังนี้

1) ลักษณะของหนังสือ

ผู้ศึกษาได้กำหนดลักษณะหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ ดังนี้

(1) กลุ่มผู้อ่านหนังสือ คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (อายุ 11 – 12 ปี)

(2) แหล่งที่มาของเนื้อหาที่นำมาเป็นแนวทางของในการเขียน ผู้ศึกษาได้มาจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ได้แก่ ฝนภาษาไทยโบราณอีสาน ของปรีชา พิณทอง ไขภษิตโบราณ-อีสาน ของปรีชา พิณทอง ปรัชญาเมธีอีสาน : ตำรามรดกอีสาน ของสวิง บุญเจิม ฝนมรดกอีสาน : คุณค่าวัฒนธรรมที่คงอยู่ ของจารุวรรณ ธรรมวัตร ฝน บทกวีของชาวบ้าน ของจารุวรรณ ธรรมวัตร ของดีอีสาน ของจารุบุตร เรื่องสุวรรณ

ผู้ศึกษาได้คัดเลือกบทฝน จากเอกสารดังกล่าวข้างต้น จำนวน 74 บท แยกเป็น ฝนม่วนชื่น จำนวน 10 บท ฝนหย่อย จำนวน 8 บท ฝนเครือหรือฝนเกี่ยว จำนวน 23 บท ฝนภษิต จำนวน 26 บท ฝนปริศนา จำนวน 7 บท

และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน และครูภูมิปัญญาไทยวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) ของเนื้อหาเกี่ยวกับประเภทของฝน ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญมีผลงาที่มีเนื้อหาตรงกับประเภทของเนื้อหาจำนวน 69 บท (รายละเอียดในภาคผนวก)

จากนั้นผู้ศึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเดิมวิเคราะห์ความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างความยากง่ายของเนื้อหาฝนกับความสามารถในการเรียนรู้ เรื่องฝน ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญมีผลงาที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนจำนวน 55 บท (รายละเอียดในภาคผนวก)

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ฝนเครือหรือฝนเกี่ยวให้คงเนื้อหาฝนไว้เพื่อ ผู้อ่านจะได้เข้าใจเรื่องอย่างต่อเนื่อง 2) เนื้อหาฝนภษิต และฝนปริศนา บางบทยากเกินไปสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 น่าจะเหมาะกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่า

- (3) กำหนดชื่อหนังสือ คือ “หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ”
- (4) แนวการเขียน เป็นแบบสารระบับเทิงกิ่งวิชาการ
- (5) รูปเล่ม ใช้ขนาดมาตรฐาน 18.5 X 25 ซม. หรือขนาด 8 หน้ายก
- (6) เนื้อหา เนื้อหาในหนังสือประกอบด้วยเนื้อหา 4 บท ดังนี้ บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผญา บทที่ 2 ผญาม่วนซื่นและผญาอ่อย บทที่ 3 ผญาเคเรือ บทที่ 4 ผญาภาษิต และผญาปริศนา แต่ละบทจะประกอบด้วยเนื้อหา อธิบายคำศัพท์ กิจกรรมท้ายบท และภาพประกอบ

2) โครงสร้างหนังสือ

โครงสร้างเนื้อหาหนังสือประกอบด้วย เนื้อเรื่อง คำอธิบายศัพท์ กิจกรรมท้ายบท ภาพประกอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- (1) ความนำ คือเนื้อหาที่เป็นความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องนั้น ๆ
- (2) โครงสร้างเนื้อหา เนื้อหาแต่ละบท ประกอบด้วยนำเรื่อง เนื้อหา คำอธิบายศัพท์ กิจกรรมท้ายบท ภาพประกอบ
- ก. นำเรื่อง เป็นการบอกความรู้เรื่อง ผญาแต่ละประเภท อย่างสังเขป
- ข. เนื้อหา เป็นการนำ บทผญา ประเภทต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กำหนด
- ค. คำอธิบายศัพท์ เป็นการอธิบายคำศัพท์ที่ปรากฏในบทผญา ที่เป็นภาษาถิ่น เพื่อให้นักเรียนเข้าใจความหมายของบทผญานั้น ๆ โดยใช้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 พจนานุกรมภาคอีสาน-ภาคกลาง ฉบับปณิธานสมเด็จพระสังฆราช (ติสสมหาเถระ) พ.ศ. 2515 สารานุกรม ภาษาอีสาน -ไทย - อังกฤษ โดย อ.ปรีชา พิณทอง พ.ศ. 2532 และพจนานุกรมภาษาถิ่นอีสาน ของ บุญเกิด พิมพ์วรมะธาตุกุล พ.ศ. 2545 เป็นเอกสารประกอบในการอธิบายคำศัพท์
- ง. กิจกรรมท้ายบท เป็นการสร้างกิจกรรมเพื่อประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามสาระ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
- จ. ภาพประกอบ เป็นภาพวาดที่มีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง เพื่อช่วยส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อเรื่องได้ดีขึ้น

1.3.2 การสร้างและพัฒนาหนังสือ

1) การสร้างหนังสือ

(1) ศึกษาหลักสูตร ผู้ศึกษาได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร โดยพิจารณา มาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสือ

(2) ศึกษาเอกสาร ทั้งเอกสารเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและ เอกสารเกี่ยวกับ ผนว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหนังสือ

(3) นำผลการวิเคราะห์จากข้อ 1) และการศึกษาเอกสารในข้อ 2) มาเป็น แนวทางกำหนดวัตถุประสงค์ของหนังสือ

(4) นำเนื้อหาที่ได้จาก ข้อ 1) และข้อ 2) มาสร้างหนังสือ จำนวน 4 บท

ดังนี้

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผนว

บทที่ 2 ผนวม้วนขึ้นและผนวย่อย

บทที่ 3 ผนวเครือ

บทที่ 4 ผนวภาคิต และผนวปริศนา

ผู้ศึกษาได้เรียบเรียงเนื้อหา ที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย ให้เหมาะกับวัยของผู้อ่าน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอธิบายคำศัพท์ ภาพประกอบ และกิจกรรมท้ายบททุกบท

2) การพัฒนาคุณภาพหนังสือ

การพัฒนาคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมมีกระบวนการดังนี้

(1) ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยเรื่องการพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่า วรรณกรรมไทยของ ชูติมา สัจจามันท์ และคนอื่นๆ (2543: 23-28) นำมาเป็นแนวทางในการสร้าง แบบประเมิน หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น โดยจัดทำเป็น 2 ชุด ชุดที่ 1 สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถในด้านการสอนภาษาไทย และการนิเทศการสอนภาษาไทย จำนวน 3 คน ประเมิน เพื่อตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง ชุดที่ 2 สำหรับนักเรียนเป็นแบบสอบถามแบบมาตร ประมาณค่า

(2) การตรวจสอบหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเสนอ ผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการสอนและการนิเทศการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย จำนวน 3 คน พิจารณาประเมินคุณภาพหนังสือ เป็นแบบสอบถามเพื่อหาค่าดัชนีความ สอดคล้องพร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น การตรวจสอบ คุณภาพหนังสือใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

$$\text{สูตร } IOC = \frac{\sum x}{n}$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ } IOC &= \text{ดัชนีความสอดคล้อง} \\ \sum x &= \text{ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ} \\ &\quad \text{ทั้งหมด} \\ n &= \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ} \end{aligned}$$

1.4 สรุปผลการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

1.4.1 ลักษณะของหนังสืออ่านเพิ่มเติม หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุระหว่าง 11- 12 ปี แหล่งที่มาของเรื่องคือผลญา โดยผลศึกษาแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 บทคือ บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผลญา บทที่ 2 ผลญาม้วนขึ้นและผลญาห้อยย บทที่ 3 ผลญาเครือหรือผลญาเกี่ยว และบทที่ 4 ผลญาภาษาศิตและผลญาปริศนา แต่ละบทมีคำอธิบาย มีภาพประกอบและมีกิจกรรมท้ายบท รูปเล่มใช้รูปเล่มขนาดมาตรฐานทั่วไป คือ 18.5 X 26 เซนติเมตร หรือขนาด 8 หน้ายก

1.4.2 ผลการตรวจสอบคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

1) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน โดยใช้แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีรายการประเมิน 5 ด้าน ผลปรากฏดังนี้

(1) ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขนาดของรูปเล่มมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน การพิมพ์ตัวสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 รองลงมาคือรูปเล่มมีความแข็งแรงทนทาน การออกแบบปกเหมาะสมกับเนื้อหา ขนาดของตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่านมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

(2) ด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับผลญา กิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อหา เนื้อหาส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน เนื้อหาแต่ละบทมีความเหมาะสม สนุก น่าสนใจ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ความยากง่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

(3) ด้านภาพประกอบ ผู้เชี่ยวชาญมีเห็นว่าด้านภาพประกอบในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าภาพประกอบส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหา ส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน และปริมาณของภาพเหมาะสมกับเนื้อหา มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ภาพประกอบมีความชัดเจน

สวยงามน่าสนใจ ภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา การวางภาพเหมาะสมกับตัวอักษรมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

(4) *ด้านการใช้ภาษา* ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ด้านการใช้ภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้อง 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การใช้ภาษาชัดเจน เข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้สละสลวย น่าอ่าน การใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่านและส่งเสริมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ภาษาทุกรายการมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

(5) *ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ* ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าหนังสือช่วยให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับผลยา การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และนักเรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นทุกรายการมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ส่วนการใช้หนังสือเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

สรุปผลการประเมิน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องผลยา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้อง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าด้านการใช้ภาษามีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ส่วนด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านเนื้อหา ด้านภาพประกอบ และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 – 1.00

2) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยนักเรียน

การตรวจสอบคุณภาพหนังสือโดยนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 10 คน ประเมินโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า ซึ่งมีรายการประเมิน 5 ด้าน ผลปรากฏดังนี้

(1) *ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์*

นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดทำรูปเล่ม และการพิมพ์ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขนาดของเล่มหนังสือมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือการออกแบบปกหนังสือชวนให้อ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และรองลงมาอีกคือขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

(2) *ด้านเนื้อหา*

นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับผลยาและกิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ เนื้อหาส่งเสริมให้

ผู้อ่านรักการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) และรองลงมาอีกคือการจัดลำดับเนื้อหาได้เหมาะสมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

(3) ด้านภาพประกอบ

นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านภาพประกอบในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ภาพประกอบมีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ ภาพประกอบมีความชัดเจนสวยงามน่าสนใจ ขนาดของภาพมีความเหมาะสม และปริมาณของภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหา มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

(4) ด้านการใช้ภาษา

นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านการใช้ภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการอธิบายคำศัพท์ทำให้เข้าใจความหมาย มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือภาษาที่ใช้เข้าใจง่ายมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) และรองลงมาอีกคือภาษาที่ใช้มีความสละสลวย ชวนให้อ่าน และคำศัพท์ที่ใช้มีความเหมาะสม มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

(5) ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ

นักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือหนังสือเล่มนี้ช่วยให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเรื่องพญาได้ และหนังสือเล่มนี้มีส่วนทำให้รักการอ่านหนังสือมากขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

สรุป นักเรียนมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าด้านการใช้ภาษามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือด้านภาพประกอบมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) และรองลงมาอีกคือด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$)

2. อภิปรายผลการสร้างหนังสือ

ผลการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องผลญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนักเรียนสรุปได้ว่าหนังสือมีความเหมาะสมมาก โดยแสดงความคิดเห็นว่า

2.1 ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่าขนาดของรูปเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่านมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่เห็นว่า ขนาดของรูปเล่มของหนังสือมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 12-21) ที่กล่าวว่าขนาดของหนังสือควรมีขนาดพอเหมาะ หยิบจับได้สะดวก ความหนาของหนังสือขึ้นอยู่กับระดับอายุของผู้อ่านและสอดคล้องกับความคิดเห็นของลักขณา รอดสน (2540: 10) ที่กล่าวว่า ขนาดของตัวหนังสือและลักษณะรูปเล่มควรมีขนาดพอเหมาะหยิบถือได้สะดวก ความหนาขึ้นอยู่กับระดับอายุ

จะเห็นได้ว่าขนาดรูปเล่มของหนังสือที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นมีความเหมาะสม

2.2 ด้านเนื้อหา

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับผลญาและกิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อหาโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่ว่าเนื้อหาของหนังสือ ให้ความรู้เกี่ยวกับผลญา และกิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อหา มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของจินตนา ไบกาชุยี (2542: 10-19) ที่กล่าวว่าเนื้อหาต้องมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้อ่านการเลือกเนื้อหาต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถในการอ่านและความสนใจในการอ่านของผู้อ่าน และฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542: 12-21) ได้กล่าวว่าการเลือกเนื้อหาอาจนำมาได้หลายทางเช่นหลักสูตร หลักสูตรสาระท้องถิ่น นอกจากนี้สามารถหาเนื้อหาได้จากความสนใจและความต้องการของเด็กวัยต่าง ๆ

2.3 ด้านภาพประกอบ

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นด้านภาพประกอบในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความเห็นของนักเรียนที่เห็นว่า ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแมนนาส ชวลิต (2546: 3) ที่กล่าวว่าภาพประกอบนั้นจะต้องมีสีสันสวยงาม วาดอย่างประณีต สอดคล้องกับเนื้อหาของเรื่อง ภาพถูกต้องกับขนาดของรูปเล่มและน่าสนใจ

2.4 ด้านการใช้ภาษา

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นด้านการใช้ภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าการใช้ภาษา ชัดเจน เข้าใจง่าย โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่ว่า การใช้ภาษามีความชัดเจน เข้าใจง่าย มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจินตนา ไบกาชุย (2542: 10-19) ที่กล่าวว่าภาษาและสำนวนภาษาที่ใช้ต้องใช้คำง่าย เหมาะสมกับเนื้อหา เลือกใช้คำสั้น กระชับใจความ หลีกเลี่ยงคำศัพท์ยาก ๆ หรือศัพท์ทางวิชาการ

2.5 ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่านักเรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของนักเรียนที่ว่า นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของจินตนา ไบกาชุย (2542: 17) ที่กล่าวถึงคุณค่าประโยชน์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมว่าช่วยให้ผู้เรียนศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดความซาบซึ้งในคุณค่าทางภาษา

2.6 สรุปภาพรวมของหนังสือ

ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของหนังสือมีความเหมาะสมโดย มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 สำหรับนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพรวมของหนังสือมีความเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ฃญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ที่สร้างขึ้นมามีความเหมาะสมทั้ง 5 ด้าน โดยมีเนื้อหาที่เป็นเรื่อง

เกี่ยวกับพจนานุกรม มีการจัดลำดับเนื้อหาได้เหมาะสม การใช้ภาษาชัดเจน เข้าใจง่าย มีการอธิบาย คำศัพท์ในเนื้อหา มีภาพประกอบที่เหมาะสมกับเนื้อหา ทำให้เกิดคุณค่าและประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผู้อ่านได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการสร้างหนังสือครั้งต่อไป

3.1.1 ครูควรศึกษามาตรฐานและสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องอื่น ๆ ต่อไป

3.1.2 ครูควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น ทั้งวรรณกรรมที่เป็นลายลักษณ์อักษรและวรรณกรรมมุขปาฐะ

3.1.3 ครูควรศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีต่อการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม

3.1.4 ควรให้มีการส่งเสริมการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมหรือเรื่องอื่น ๆ และลักษณะอื่นๆ ที่ทันสมัยเช่นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนรักการอ่านมากยิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการนำหนังสือไปใช้

3.2.1 ครูผู้สอนควรทำความเข้าใจวัตถุประสงค์และเนื้อหาของหนังสือให้เข้าใจ ชัดเจนภาษาให้สามารถแนะนำผู้เรียนให้ใช้หนังสือได้อย่างถูกต้อง

3.2.2 หนังสืออ่านเพิ่มเติมควรใช้กับนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่าน

3.2.3 ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการบูรณาการทักษะทางภาษาทั้งการฟัง การดู การพูด การอ่านและการเขียน ให้สัมพันธ์กับเนื้อหาเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาและการคิดวิเคราะห์แก่นักเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ (2542) *เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก* กรุงเทพมหานคร ครูสภาลาดพร้าว
- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2533) *นโยบายการใช้และการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและแนวทางการใช้สื่อการเรียนการสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา* กรุงเทพมหานคร ครูสภาลาดพร้าว
- _____. (2542) *เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก* กรุงเทพมหานคร ครูสภาลาดพร้าว
- _____. (2542) *หนังสือและสื่อเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้* กรุงเทพมหานคร ครูสภาลาดพร้าว
- กระทรวงศึกษาธิการ (2552) *ตัวชี้วัดและสาระแกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* กรุงเทพมหานคร ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- _____. (2552) *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* กรุงเทพมหานคร ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- _____. (2553) *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551* กรุงเทพมหานคร ชุมชมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- จารุณี วงศ์ละคร (2555) *แนวคิดเรื่องความสุขในผญาภาสิต* งานวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- จารุวรรณ ธรรมวัตร (2520) *คติชาวบ้าน ภาควิชาภาษาไทย* มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- _____. (2526) *ผญา บทกวีของชาวบ้าน มหาสารคาม : ภาควิชาภาษาไทยและ ภาษาตะวันออก* คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- _____. (ม.ป.ป.) *คติชาวบ้านอีสาน* กรุงเทพมหานคร อักษรวัฒนา
- จินตนา ไบกาชุยี่ (2542) “หลักเกณฑ์ในการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม” ใน *เอกสารประกอบการประชุมการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติม* กรุงเทพมหานคร ศูนย์พัฒนาหนังสือกรมวิชาการ
- _____. (2542) *เทคนิคการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก* กรุงเทพมหานคร ครูสภาลาดพร้าว
- _____. (2549) *แนวกาจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก* กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์นา
- _____. (ม.ป.ป.) *การเขียนสื่อการเรียนการสอน* กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) *การทำหนังสือสำหรับเด็ก พิมพ์ครั้งที่ 4* กรุงเทพมหานคร บุรพาสาส์น

- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542) *การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน* กรุงเทพมหานคร ศิลปาบรรณาคาร _____ . (2545) *การอ่านและการส่งเสริมการอ่าน* กรุงเทพมหานคร บุรพาสาส์ _____ . (2545) *วรรณกรรมสำหรับเด็ก* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โสภณการพิมพ์
- ชุตินา สัจจามันท์ และคนอื่นๆ (2543) *การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย*
สถาบันการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ
- ธวัช ปุณโณทก (2549) *นิทานพื้นบ้าน* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร อักษรเจริญทัศน์
- นิรุตต์ วงษ์เนาวิ (2552) “รูปแบบการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
มุกดาหาร : กรณีศึกษา “ลำผญาดอนตาล” อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร”
การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
ปกครองส่วนท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- บุญเกิด พิมพ์วรรณ (2539) *ภูมิปัญญาคนล้านช้างและไทอีสาน* ขอนแก่น เพื่อนครู
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2528) *ผญาในวรรณกรรมท้องถิ่น* กรุงเทพมหานคร
สุทธิสารการพิมพ์
- ประมวล พิมพ์เสน (2545) *อธิบายผญา 1* ขอนแก่น ขอนแก่นการพิมพ์
- ปรีชา พิณทอง (2528) *ไขภษาชีวิตโบราณอีสาน* อุบลราชธานี ศิริธรรมออฟเซ็ท
_____. (2532) *สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ* กรุงเทพมหานคร เคล็ดไทย
_____. (2534) *ผญาชีวิตโบราณอีสาน* อุบลราชธานี ศิริธรรมออฟเซ็ท
- พรทิพย์ ชังธาดา (2538) *วรรณกรรมท้องถิ่น* กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
_____. (2545) *วรรณกรรมท้องถิ่นอีสาน* กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
- พรศิริ ศรีอระพิมพ์ (2551) “การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาด้านการแสดงหมอลำผญา จังหวัดมุกดาหาร
เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- พระวัชรานนท์ อริชโย (พรมสมบัติ) (2554) “การศึกษาบทผญาเชิงจริยธรรมที่ปรากฏในบท
เทศนาของ พระอาจารย์สมภพ โชติปญโญ ที่มีต่อชาวตำบลแพด อำเภอดำรงวิทย
จังหวัดสกลนคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พูนพิศ พูนสวัสดิ์ (2552) “วิเคราะห์คุณธรรมพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการจากผญาชีวิต ของ
ปรีชา พิณทอง” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขา
ภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ (2542) *สารานุกรมไทยภาคอีสาน เล่ม 2*
กรุงเทพมหานคร สยามเพรสแมเนจเม้นท์

- แม่น้ำมาส ขวลิขิต (2545) “ปีการศึกษา 2546 ปีแห่งการอ่านและการเรียนรู้” *วารสารวิชาการ* 5, 11 (พฤศจิกายน): 2-5
- ราชบัณฑิตยสถาน (2546) *พจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542* กรุงเทพมหานคร นานมีบุ๊คส์
- ลักขณา รอดสน (2540) “การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน เรื่องเรือ... สายน้ำ...และชีวิตชาวปทุมธานี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดปทุมธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ลำไย ศรีมงคล (2554) “การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนหนองไฮวิทยา สาระท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง ฝน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2539) *การวิเคราะห์หนังสือเรียน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ดิศสุมหาเถระ) (2515) *พจนานุกรม ภาคอีสาน- ภาคกลาง ฉบับ ปณิธาน สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า* กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช
- สมพร จารุณี (2542) *คู่มือการเขียนบันทึกคิดและสารคดีสำหรับเด็ก หนังสือชุดความรู้ภาษาไทย อันดับปีที่ 4 พิมพ์ครั้งที่ 2* กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กรุงเทพมหานคร
- _____ (2554) “การพัฒนาหนังสือและเอกสารเพื่อการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา” ใน *ประมวลชุดสาระวิชาการจัดประสบการณ์ภาษาไทย* หน่วยที่ 13 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- สวิง บุญเจิม (2534) *ตำรกรดอีสาน อุบลราชธานี มรดกอีสาน*
- _____ (2537) *ฝน* กรุงเทพมหานคร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____ (2546) *ปรัชญาเมธีอีสาน : ตำรกรดอีสาน 15* กรุงเทพมหานคร นัสสิก
- สุนันทา มั่นเศรษฐวิทย์ (2554) “การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน” ใน *ประมวลสาระชุด วิชาการพัฒนาทักษะทางภาษา* หน่วยที่ 13 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
- สุวรรณณี สุนทรารักษ์ (2549) “การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง ฝน คำสอนสำหรับชาวอีสาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เสาวนีย์ ฝักทอง (2546) “การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องวรรณกรรมท้องถิ่นเมืองอุบล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
หทัย ต้นหยง (2529) *การสร้างสรรค์วรรณกรรมและหนังสือเด็ก* กรุงเทพมหานคร

อักษรเจริญทัศน์

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540) *ภูมิปัญญาชาวบ้านลุ่มภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ชาวบ้านไทย*
นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

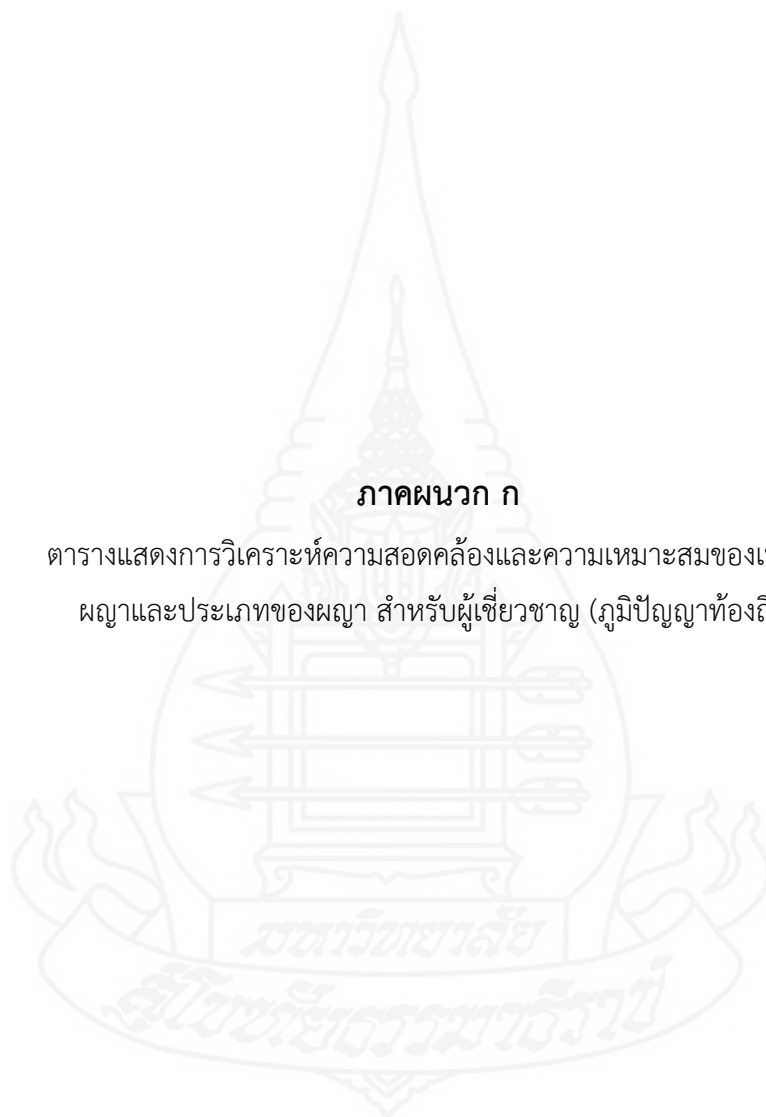
ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

ตารางแสดงการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความเหมาะสมของเนื้อหา
ผลญาและประเภทของผลญา สำหรับผู้เชี่ยวชาญ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

ตารางแสดงการวิเคราะห์ความสอดคล้องและความเหมาะสม
ของเนื้อหาพญาและประเภทของพญา สำหรับผู้เชี่ยวชาญ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

รายการ	ดัชนีความสอดคล้อง(IOC)				การแปล ความหมาย
	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			\bar{X}	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
พญาม้วนขึ้น					
1. อย่าลืมนึกว่าควายบักเล้าย ประตุสวนบ่อัดที่ ดีว่าแมง หมี่ฮ้าย ดินสิ้นประวังนั้นเด้อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
2. ข้อยผู้ฮ้ายสิลื้ออยู่คอกบ เห็นคนมาปอมปิแปมลงน้ำ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3. พญาผยงคือควายตายท่า ผุงหมู่แฮงลงซากแห่งพญา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
4. ขอยนี้ย่านบ่สมกะสัดห้อง เอือนสูงชีฮาดป่อง เจ้าดอก แมนสิหักไม้ยู๋ แมนสิชูไม้ค้ำ ยอขึ้นกะบ่เถิง ดอกดี	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
5. คับบ่เป็นตาส่อน สิคอนหวิงเมื่อตาก สิคอนดากชีไม้ เมื่อต้อนป่าหมากยาง	+1	+1	0	0.67	ใช้ได้
6. คับข้อยไปยามเจ้า ยามไตพ้อแต่แม่ เห็นแต่ควายบักคู้กินหญ้ากะอุ๋นใจ	+1	0	-1	0	ใช้ไม่ได้
7. ให้เจ้ายาวยาวไว้คือกาคาบเอียน อย่าสิเฮ็ดอ้อมป้อม คือฮ้างคาบกะปู นั้นนื้อ	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
8. ขอยนี้ปอดอ้อยฮ้อยเสมอดั่งแดงจิง ผัดแต่เป็นลิงมา กะบ่มีตะหลุงซ้อ	-1	-1	0	-2	ใช้ไม่ได้
9. ขอยนี้ปอดอ้อยฮ้อยเสมอดั่งตองตัด ผัดแต่เป็นหวัดมา กะบ่เคยมีขี้มูก	-1	-1	0	-2	ใช้ไม่ได้
10. ความฝนนับมีหยงสิไปเชื้อ ตั้งแต่ตอดูกันยังงั้งขึ้นใส่ ดั่ง นั้นเด้อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
พญาหย่อย					
11. หอมดอกจิกมาหวัง ๆ หอมดอกฮังมาไหว ๆ หอมดอกใส่ไก่อมาอุดเข้า คือสิเฒ่าบ่เป็น แท้นื้อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12. นภาแจ้งบ่มีหมอกมาบัง เห็นแต่เดือนดาวใสแจ่ม ภาขาวจ้า อูราข้อยเหงาหงอยเข้าค้ำ ดำมืดตื้อคือ ฟ้าบ่แจ่มใส	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการ	ดัชนีความสอดคล้อง(IOC)				การแปล ความหมาย
	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			\bar{x}	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
13. เดือนเพ็งแจ่มแสงเงาใสส่อง มองทางใดใสสะอาด พวยพุ่งขึ้นไปเพิงฟ้าหาหมู่ อยู่สวรรค์ เบิ่งเต้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14. กลางคืนเป็นอิเห็น กลางวันเป็นนกเค้า ตีนมือเข้าเป็นแมวโพง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15. เชื้อชาติแข็งหมื่นสาบกันเอง ปู่ต่อปู่สอนกันให้ย่าง ตรง ริทำได้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
16. ยามเมื่อชลธารน้ำไหลนองท่วมท่ง มดบ่มีบ่อนซ้อน ปลากั้ง กะเหยหัว ยามเมื่อชลธารแห่งวังหนองเงิน ขาด มดกะจะจะเจ็ดเว้าหัวร่อต่อปลา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17. ทาด ๆ น้ำไหลล่องตามกระแส แลเห็นเป็นทางไหล ตาไก่เกี้ยว หันจัน ออกกะสันไ้อ้มะโนในไขบ่ส่วง ความคิดคือหัวน้ำระกำไ้อั่งมะโน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
18. ไหลบ่ไหลแต่น้ำในแก่งสายนที นันแม่นวารีไหล กะตั้งใจของอ้าย สายหรือเข้าบ่มีเขาไหลจักเทื่อ เหลือกำลังลีบ้านหยุดไว้บ่ให้ไหล นันเด้อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ผลยาเครือ					
19. ชาย : โอนอ เจ้าผู้บุปผาสร้อย สุกันธาบ่แยกถิ่น เฮียมเอย แก้วแม่น้ำ สิบแม่น้ำ หอมฮู้ฮอด พี่ชาย พี่จิงบุกดงตัน ประสงค์ตันเข้ามาใส่ ใจ ประสงค์อยากฮู้พระนางน้องว่าจั่งใด น้องเอ้ย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20. หญิง : โอนอ เจ้าผู้ภุมรีฝั่ง แสงดมดวงดอก เจ้าช่าง ดีเถลยลัมกลางบ้าน หมื่นหลาย น้องนี้เทียมดวงดอกไม้บุปผาชาติแนวหมื่น บ่สมนาสิกหมุ่มมรแมงไม้ ดอกดี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
21. ชาย : โอนอ ความฮักอ้ายคือตั้งน้ำอั้งต่อนทนอยู่บ่ มีไหว คับบ่ไขปากตัน ออกซิเป่เปื่อยหลาย นางเอ้ย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
22. หญิง : โอนอ อ้ายเอ้ย ไชก็ไซมาท่อน ทางนางลี ท่าต่ง ไซให้ตรงป่องท่าง นางน้องสิงต่งเอา อ้ายเอ้ย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการ	ดัชนีความสอดคล้อง(IOC)				การแปล ความหมาย
	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			\bar{x}	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
23. ชาย : หล้าเอี้ย พี่นี้แนวนามเชื้อชายแข็งสมสำ ปากว่าแล้ว สิมายม้างบ่เป็น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
24. หญิง : คั้นแมนชายคนนี้ ตัวเป็นตลกเก่ง ย่านแต่ฮัก ยามอยู่นี้ หนีแล้วบ่ฮักนาง อ้ายเอี้ย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
25. ชาย : น้องเอี้ย อ้ายอยากหยับสวนหม่อมมาซอน สวนหมี่ ว่าอยากหยับ สวนหมากมีมาซอน หมากขนุน ทางเจ้าว่าจั่งใด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
26. หญิง : อ้ายเอี้ย อยามาติแกลงเว้า เอาเลามาจัก ตอก บ่แมนเชื้อชาติอ้อย กินได้กะบ่หวาน อ้ายเอี้ย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
27. ชาย : โอนอ หล้าเอี้ย อ้ายคือจอกอยู่น้ำ ฮากหยั่งบ่ เถิงดิน ไหลเวินไปเวินมา แมนบ่มีเพื่อยค้ำ ว่าสิไหลมาค้ำ ตักพะนางสิได้บ่ คำขอหล่อ จั่งบักอ้าย ขอค้ำ ได้บ่ขอ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
28. หญิง : อ้ายเอี้ย ฟังเสียงเจ้าหมายสิว่านาตอน หวังสินอน เอือนหอ หง่าไบบ่พันลอน เกลือ บ่มีในลันสิหวังนอน ซ้อนบ่อน ได้ลืออ้าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
29. ชาย : โอนอ คาคสิได้อยู่ซ้อนแกงจืดกะเป็นเค็ม คาคสิ แสมฮามสองปากออกมะเป็นกว้าง ย่านแต่ดวงใจน้อง หลายคมฮ้อยแห่ง นั้น ແหลว	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
30. หญิง : อ้ายเอี้ย น้องนี้ปรารถนาฮ่วมอ้าย บ่มีหลาย หลายทาง ย่านแต่ชาย พलगตัวเลือกโตกิน กัน ย่านแต่ตนโตอ้าย หลายใจเว้าใหม่ กิน หน่วยลัวเหลือทิมตั้งแต่เครือ นั้นແหลว	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
31. ชาย : น้องเอี้ย อ้ายนี้มีกฐบ่้องพอยากจิกกินดิบ คั้นของกินกับข้าว บ่มียังฮอดมื่ออื่น ตีนมื่อ เข้าสิกินเจ้า ก่อนงาย ฟุ่นเคื้อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
32. หญิง : อ้ายเอี้ย ออย่าสิตีแกลงลัม ตมบ่มีชะลาดมีน ออย่าสิชะลาดลัมเดือนห้าก่อนฝน เคื้ออ้าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการ	ดัชนีความสอดคล้อง(IOC)				การแปล ความหมาย
	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			\bar{x}	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
33. ชาย : โอนอ นางเอ้ย คันมักบได้ไว้มันบ่สว่างความ เหงา คันบ่เอากันสามัน แมนบ่ลิมความไว้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
34. หญิง : อ้ายเอ้ย อย่าฟ้าฮักฮักฮ้อน ใจด่วนมือไว หลายเด้อ ให้เจ้าอดอมสะ หากสิเห็นโตกั้ง ดอกนา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
35. ชาย : พี่นี่ฟังคำไว้ บ่เห็นบ่อนคำหนัก มีแต่พาคำ ซัก สิห่างเห็นทางหน้า ฮีบมาหยับ ๆ เข้าให้ เห็นดาวแจ่งจ่างปาง ซานาง อ้ายว่า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
36. หญิง : โอ้ย อ้ายเอ้ย ทางปากไว้มา ๆ ทางมือคลำ ใกล้ ๆ เขา ๆ อ้ายเพิ่นสิเห็น เจ้าช่างเป็นปาน นี้ ผีเฮือนเพิ่นสิว่า เด้ออ้าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
37. ชาย : โอ้ย นางเอ้ย เฮาคูยกันเด็กตื่นแล้วทเวาฮู้ เมื่อนำลือ ผีเฮือนผีซาน เพิ่นบ่ฮู้ได้จ้ออย่า กล่าวหา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
38. หญิง : เจ้าอย่าหลงฮืดเค้า ประเพณีเก่าหลายทอน ขอให้กลับคืนเมื่อบอวงค์วานเชื้อ ให้ไปบอก สองเฒ่า ตายาย มาไว้กล่าว สาเด้ออ้าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
39. ชาย : พี่นบ่อยากไปกล่าวไว้ กวนเพิ่นให้เลิงหู มัก แล้วชูเอาเลย่ง่ายดีแนวนี้	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
40. หญิง : อ้ายเอ้ย เฮ็ดจั้งจัน มันก็เกินหัวเฒ่า ตา ยาย ทั้งสองฝ่าย พ่อแม่น้องและอ้าย สิหันหน้า ไปเบ็งไผ น้ออ้าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
41. ชาย : คันจั้งจัน อ้ายสิคินเมื่อบอก สองเชื้อพอกับแม่ ให้มาขอนาน้องนางหล่าไปอยู่น่า กอนเด้อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ผลยาภาษิต					
42. เป็นคนนี้ให้ธรรมเนียมนอกเจ้า บาดว่าบินแผ่นผ่าย ข้าวจ้ำตั้งนยกาย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
43. อย่าได้ทำตนเพียงหัวเพียงเสมออั้ง มันหากดีแต่ฮ้อง ตายย่อนปากตน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการ	ดัชนีความสอดคล้อง(IOC)				การแปล ความหมาย
	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			\bar{x}	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
46. บวยบมีด้าม สีเอาหยังค่างแอง เขาสิเอิ้นกะโป หมากพร้าว บมีเอิ้นว่าบวย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
47. คำปากพ่อแม่นี้ หนักเก็งธรณี ไผผู้ย่าแยงนบ หากสิเอื่องเมื่อหน้า	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
48. อยากกินหลาย ได้กินท่อก้อย อยากกินน้อย ได้กินท่อบมีมือ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
49. อยู่ใกล้ป่า ได้อยู่เอือนเพ อยู่ใกล้เซ มั่นฮิตปลาแตก	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
50. เชื้อหมากต้อง บ่ท่อนหล่นไกลกก แนวผมดก บ่ท่อนเป็นหัวล้าน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
51. สิบตำลึงอยู่ปากน้ำ ออย่าฟ้าอ่าวคะนิงหา สองสลึงมามือ ให้ฮีบกำมาเมี้ยน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
52. ทุกข์เพิ่นบ่ว่าดี มีเพิ่นจ้งว่าพื่อน้อง ลุงป่าเอิ้นว่าหลาน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
53. ตกหมู่แอ้งเป็นแอ้ง ตกหมู่กาเป็นกา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
54. ของกินบักนมันเน่า ของเก่าบ่เล่ามันลิม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
55. แก้วบ่ผัด สามปีเป็นแฮ พื่อน้องบ่แ่ว สามปีเป็นเพิ่น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
56. เฮ็ดกินอย่าคร้าน เข้าบ้านอย่าอาย เห็นคนตายอย่าชี้เตียด	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
57. เอื้อคาแก้งเกวียนเห็นให้เกวียนแก่ บาดท่าไปฮอดน้ำ เอื้อสิได้แก่เกวียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
58. ผู้กินกินพอดฮาก ผู้อยากอยากพอดตาย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
59. ปลาใหญ่กินปลาน้อย ปลาฮ้อยกินปลาชิว	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
60. ดินซ้างเหยียบปากนก	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
63. แล่วนาฆ่าควายเถิก แล่วเคิกฆ่าคนหาญ แนวนั้นบตี	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
64. ออย่าได้เก็บดอกว่านบ้านเพิ่นมาชม ให้ค้อยงอยซาน เก็บ ดอกกระเจียวฮิมฮั่ว	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
65. คั่นได้กินลาบก็ออยอย่าลิมแจ่วแพวผัก คั่นได้กินพาเงิน พาค่าอย่าลิมกระเปียนฮ้าง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

รายการ	ดัชนีความสอดคล้อง(IOC)				การแปล ความหมาย
	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			\bar{x}	
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
66. ควายบ่กินหญ้าแสนสีข่มกะเขาหัก หมูป่กินอ้า แสนสีตีกะดั่งเวื้อ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
67. มดแดงเฝ้าอำพามีม่วง กินกะกินบ่ได้ ทะลอนตุ้ม ตั้งแต่โบ	-1	0	0	-0.33	ใช้ไม่ได้
ผลยาปริศนา					
68. กากินปลิงไปคาคอแอ้ง เฮียคาแก้งไปหล่มเค็งวัง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
69. กรรมสังโอิ้อ โอิทองสังมาแตก บาดกะโป้หมากพร้าว สังมาหมั้นกว่าโอ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
70. ฟานกินหมากขามป้อมไปคาคอมั่ง มั่งบชีสามมือกระต่ายตาย กระต่ายตายแล้วเห็นอ้มเนาเนา	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
71. นกอีเอียงกินหมากโพธิ์โฮ แช่วๆ เสียงบ่มีโตอ้อง แช่ว ๆ อ้องโตเดียวเปิดหมู่	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
72. นั่งบ่อนอน คอนบ่หาบ กราบบ่ไหว ตายบ่เนา เผาบใหม่ ไปบ่มา	0	0	0	0	ใช้ไม่ได้
73. อยากกินข้าวให้ปลูกใส่พะลานหิน อยากมีสีลให้ฆ่า พ่อตีแม่ อยากให้คนมาแวะให้ฆ่าหมู่เดียวกัน อยากมีสีสันให้นอนดินเกลือกฝุ่น อยากอุนให้ อาบน้ำยามหนาว อยากกินปลาขาวให้แบกแหขึ้น โคก อยากตกรนกรให้เข้าวัดฟังธรรม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ภาคผนวก ข

แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม

**แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่องผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ**

คำชี้แจง

1. **ประเด็นการประเมิน** แบบประเมินนี้ใช้ประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ใน 5 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 ด้านการจัดทำรูปเล่มและการจัดพิมพ์
- 1.2 ด้านเนื้อหา
- 1.3 ด้านภาพประกอบ
- 1.4 ด้านการใช้ภาษา
- 1.5 ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ

2. **ระดับการประเมิน**

กำหนดคุณภาพของแต่ละประเด็นย่อย มี 3 ระดับ คือ

- 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย หมายความว่า ผู้ประเมินไม่เห็นด้วย หรือเห็นว่าไม่เหมาะสม
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ หมายความว่า ผู้ประเมิน ไม่แน่ใจว่าจะเห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วย
- 1 หมายถึง เห็นด้วย หมายความว่า ผู้ประเมินเห็นว่ามีความเหมาะสมแล้ว หรือดีแล้ว

3. **วิธีการประเมิน**

พิจารณาคูณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แต่ละข้อย่อย แล้วเลือกระดับการประเมินจาก

- 1, 0, 1 แล้วกาเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับระดับการประเมินที่ต้องการ

แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่องผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ
สำหรับผู้เชี่ยวชาญ

คำชี้แจง

โปรดพิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยต่อไปนี้ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับ
ความเห็นของท่าน

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ระดับความเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ระบุ ประเด็นที่ ต้องแก้ไข
		-1	0	+1	
1	ด้านการจัดทำรูปเล่มและการจัดพิมพ์				
1.1	รูปเล่มและปกแข็งแรงทนทาน				
1.2	การออกแบบปกเหมาะสมกับเนื้อหา				
1.3	ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วนตามประเภทของหนังสือ				
1.4	ขนาดของรูปเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน				
1.5	ขนาดของตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน				
1.6	การพิมพ์ตัวสะกด การันต์ ถูกต้องตามหลักภาษาไทย				
2	ด้านเนื้อหา				
2.1	เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องผญา				
2.2	เนื้อหาส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน				
2.3	การแบ่งเนื้อหาในแต่ละบท มีความเหมาะสม สนุก น่าสนใจ				
2.4	การลำดับเนื้อหาต่อเนื่อง เข้าใจง่าย ชวนติดตาม				
2.5	ความยาวของเนื้อหาในแต่ละบท เหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน				
2.6	ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่าน				

ข้อ	ประเด็นการประเมิน	ระดับความเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ			ระบุ ประเด็นที่ ต้องแก้ไข
		-1	0	+1	
2.7	เนื้อหาส่งเสริมความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ให้แก่ผู้อ่าน				
2.8	กิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อหา ส่งเสริมให้ ผ่านเกิดกระบวนการคิด				
3	ด้านภาพประกอบ				
3.1	ภาพประกอบมีความชัดเจน สวยงาม น่าสนใจ				
3.2	ภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อหา				
3.3	การจัดวางภาพประกอบมีความเหมาะสมกับตัวอักษร				
3.4	ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน				
3.5	ภาพประกอบส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาได้ดีขึ้น				
3.6	ภาพประกอบส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาได้ดีขึ้น				
4	ด้านการใช้ภาษา				
4.1	การใช้ภาษา ชัดเจน เข้าใจง่าย				
4.2	ภาษาที่ใช้สละสลวย น่าอ่าน				
4.3	การใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน				
4.4	ส่งเสริมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ภาษา				
5	ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ				
5.1	หนังสือเล่มนี้ช่วยให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเรื่องเฉพาะได้				
5.2	หนังสือเล่มนี้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดนิสัยรักการอ่าน				
5.3	นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินในการอ่าน				
5.4	ใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนได้				
5.5	ส่งเสริมให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น				

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
(.....)
วันที่ เดือน..... พ.ศ.

แบบประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่อง ผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ
สำหรับนักเรียน

คำชี้แจง

1. ประเด็นการประเมิน

แบบประเมินนี้ใช้ประเมินคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ใน 5 ประเด็น ดังนี้

- 1.1 ด้านการจัดทำรูปเล่มและการจัดพิมพ์
- 1.2 ด้านเนื้อหา
- 1.3 ด้านภาพประกอบ
- 1.4 ด้านการใช้ภาษา
- 1.5 ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ

2. ระดับการประเมิน

การประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นตามความคิดเห็นของนักเรียน โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

3. วิธีการประเมิน

พิจารณาคูณค่าของหนังสืออ่านเพิ่มเติม แต่ละข้อย่อย แล้วกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง

ที่ตรงกับระดับการประเมินที่ต้องการ

รายการประเมิน	ระดับคะแนน				
	5	4	3	2	1
ด้านการจัดทำรูปเล่มและการจัดพิมพ์					
1. การออกแบบปกหนังสือน่าสนใจ ชวนให้อ่าน					
2. ขนาดของเล่มหนังสือมีความเหมาะสม					
3. ขนาดของตัวอักษรเหมาะสม					
ด้านเนื้อหา					
4. เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับพญา					
5. การจัดลำดับของเนื้อหาเหมาะสม					
6. เนื้อหาส่งเสริมความรักในภาษาของท้องถิ่น					
7. เนื้อหาส่งเสริมให้ผู้อ่านรักการอ่าน					
8. กิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อหา					
ด้านภาพประกอบ					
9. ภาพประกอบมีความชัดเจน สวยงาม น่าสนใจ					
10. ภาพประกอบมีความสอดคล้องกับเนื้อหา					
11. ขนาดของภาพมีความเหมาะสม					
12. ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น					
13. ปริมาณภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา					
ด้านการใช้ภาษา					
14. ภาษาที่ใช้อ่านเข้าใจง่าย					
15. ภาษาที่ใช้มีความสละสลวย ชวนให้อ่าน					
16. คำศัพท์ที่ใช้มีความเหมาะสม					
17. มีการอธิบายคำศัพท์ทำให้เข้าใจความหมาย และเข้าใจเนื้อเรื่อง					
ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ					
18. หนังสือเล่มนี้ช่วยให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเรื่องพญาได้					
19. นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน					
20. หนังสือเล่มนี้มีส่วนทำให้รักการอ่านหนังสือมากขึ้น					

ผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ตารางผนวกที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านการจัดทำรูปเล่ม และการพิมพ์

ประเด็นการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ระดับ IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1. รูปเล่มและปกแข็งแรงทนทาน	0	1	1	0.67
2. การออกแบบปกเหมาะสมกับเนื้อหา	0	1	1	0.67
3. ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วนตามประเภท ของหนังสือ	1	0	1	0.67
4. ขนาดของรูปเล่มเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของ ผู้อ่าน	1	1	1	1.00
5. ขนาดของตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัย ของผู้อ่าน	1	0	1	0.67
6. การพิมพ์ตัวสะกด การันต์ ถูกต้องตามหลัก ภาษาไทย	1	1	1	1.00

จากตารางผนวกที่ 1 พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขนาดของรูปเล่มมีความเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน การพิมพ์ตัวสะกดการันต์ถูกต้องตามหลักภาษาไทย มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 รองลงมาคือรูปเล่มมีความแข็งแรงทนทาน การออกแบบปกเหมาะสมกับเนื้อหา ขนาดของตัวอักษรเหมาะสมกับระดับชั้นและวัยของผู้อ่านมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

ตารางภาคผนวกที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านเนื้อหา

ประเด็นการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ระดับ IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1. เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องพญา	1	1	1	1.00
2. เนื้อหาส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน	1	1	1	1.00
3. การแบ่งเนื้อหาในแต่ละบท มีความเหมาะสม สนุก	1	1	1	1.00
4. การลำดับเนื้อหาต่อเนื่อง เข้าใจง่าย ชวนติดตาม	1	1	1	1.00
5. ความยาวของเนื้อหาในแต่ละบท เหมาะสม ระดับชั้น และวัยของผู้อ่าน	1	0	1	0.67
6. ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับระดับชั้น	1	0	1	0.67
7. เนื้อหาส่งเสริมความรัก และความภาคภูมิใจ	1	1	1	1.00
8. กิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับ ส่งเสริมให้ ผ่านเกิดกระบวนการคิด	1	1	1	1.00

จากตารางผนวกที่ 2 พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับพญา กิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อหา เนื้อหาส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน เนื้อหาแต่ละบทมีความเหมาะสม สนุก น่าสนใจ มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ความยากง่ายของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

ตารางภาคผนวกที่ 3 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านภาพประกอบ

ประเด็นการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ระดับ IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1. ภาพประกอบมีความชัดเจน สวยงาม น่าสนใจ	1	0	1	0.67
2. ภาพประกอบมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	1	1	0	0.67
3. การจัดวางภาพประกอบมีความเหมาะสมกับ ตัวอักษร	1	1	0	0.67
4. ภาพประกอบส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน	1	1	1	1.00
5. ภาพประกอบส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาได้ดีขึ้น	1	1	1	1.00
6. ปริมาณภาพเหมาะสมกับเนื้อหา	1	1	1	1.00

จากตารางผนวกที่ 3 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีเห็นว่าด้านภาพประกอบในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ภาพประกอบส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหา ส่งเสริมจินตนาการของผู้อ่าน และปริมาณของภาพเหมาะสมกับเนื้อหา มีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ภาพประกอบมีความชัดเจน สวยงาม น่าสนใจ ภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา การวางภาพเหมาะสมกับตัวอักษรมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

ตารางภาคผนวกที่ 4 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านการใช้ภาษา

ประเด็นการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ระดับ IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1. การใช้ภาษา ชัดเจน เข้าใจง่าย	1	1	1	1.00
2. ภาษาที่ใช้สละสลวย น่าอ่าน	1	1	1	1.00
3. การใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน	1	1	1	1.00
4. ส่งเสริมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ภาษา	1	1	1	1.00

จากตารางผนวกที่ 4 พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่า ด้านการใช้ภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้อง 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า การใช้ภาษาชัดเจน เข้าใจง่าย ภาษาที่ใช้สละสลวย น่าอ่าน การใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่านและส่งเสริมภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการใช้ภาษาทุกรายการมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00

ตารางภาคผนวกที่ 5 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือ ด้านคุณค่า และประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ

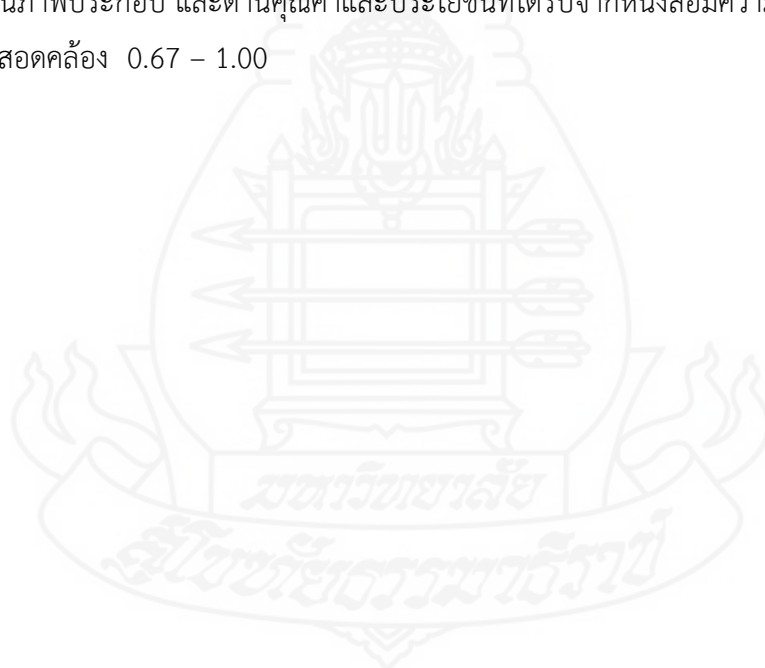
ประเด็นการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			ระดับ IOC
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1. หนังสือเล่มนี้ช่วยให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเรื่องผญาได้	1	1	1	1.00
2. หนังสือเล่มนี้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดนิสัยรักการอ่าน	1	1	1	1.00
3. นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินในการอ่าน	1	1	1	1.00
4. ใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนได้	1	0	1	0.67
5. ส่งเสริมให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่น	1	1	1	1.00

จากตารางผนวกที่ 5 พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือในภาพรวมมีความเหมาะสมโดยมีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าหนังสือช่วยให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับผญา การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และนักเรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน ส่งเสริมให้เห็นคุณค่าของวรรณกรรมท้องถิ่นทุกรายการมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ส่วนการใช้หนังสือเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67

ตารางผนวกที่ 6 แสดงผลการตรวจสอบคุณภาพหนังสือในภาพรวมโดยผู้เชี่ยวชาญ

รายการประเมิน	ค่า IOC
1. ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	0.67 – 1.00
2. ด้านเนื้อหา	0.67 – 1.00
3. ด้านภาพประกอบ	0.67 – 1.00
4. ด้านการใช้ภาษา	1.00
5. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ	0.67 – 1.00

จากตารางผนวกที่ 6 พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าคุณภาพหนังสือในภาพรวมมีความเหมาะสม โดยมีค่าความสอดคล้อง 0.67 – 1.00 เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าด้านการใช้ภาษามีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 1.00 ส่วนด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านเนื้อหา ด้านภาพประกอบ และด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือมีความเหมาะสมโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.67 – 1.00

**ผลการประเมินคุณภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผลญา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ
โดยการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน**

ผู้ศึกษาได้ออกแบบสอบถามนักเรียน ที่ได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้น จำนวน 10 คน โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์ ด้านเนื้อหา ด้านภาพประกอบ ด้านการใช้ภาษาและด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ โดยใช้มาตราประมาณค่า 5 ระดับ และเกณฑ์การตัดสินจากคะแนนเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ โดยการสอบถามนักเรียน ปรากฏผลดังนี้

ตารางผนวกที่ 7 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์

ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.
	5	4	3	2	1		
1. การออกแบบปกหนังสือน่าสนใจชวนให้อ่าน	1	9				4.10	0.32
2. ขนาดของเล่มหนังสือมีความเหมาะสม	3	6	1			4.20	0.63
3. ขนาดของตัวอักษรเหมาะสม		9	1			3.90	0.32
รวม	4	24	2			4.07	0.26

จากตารางผนวกที่ 7 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับการจัดทำรูปเล่ม และการพิมพ์ ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ขนาดของเล่มหนังสือมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือการออกแบบปกหนังสือชวนให้อ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) และรองลงมาอีกคือขนาดของตัวอักษรมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

ตารางผนวกที่ 8 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องพญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ด้านเนื้อหา

ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.
	5	4	3	2	1		
1. เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับพญา	3	6	1			4.20	0.63
2. การจัดลำดับเนื้อหาที่มีความเหมาะสม		8	2			3.80	0.42
3. เนื้อหาส่งเสริมความรักในภาษาของท้องถิ่น	2	6	2			4.00	0.67
4. เนื้อหาส่งเสริมให้ผู้อ่านรักการอ่าน	2	6	2			4.00	0.67
5. กิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	3	5	2			4.20	0.63
รวม	10	31	9			4.04	0.41

จากตารางผนวกที่ 8 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านเนื้อหาในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับพญา และกิจกรรมท้ายบทมีความสอดคล้องมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ เนื้อหาส่งเสริมให้ผู้อ่านรักการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) และรองลงมาอีกคือการจัดลำดับเนื้อหาได้เหมาะสมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

ตารางผนวกที่ 9 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผลญา สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ด้านภาพประกอบ

ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.
	5	4	3	2	1		
1. ภาพประกอบมีความชัดเจน สวยงาม น่าสนใจ	1	9				4.10	0.32
2. ภาพประกอบมีความสอดคล้องกับเนื้อหา	1	9				4.20	0.42
3. ขนาดของภาพมีความเหมาะสม	2	7	1			4.10	0.57
4. ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหามากขึ้น	4	3	3			4.10	0.88
5. ปริมาณภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา	2	7	1			4.10	0.57
รวม	10	35	5			4.12	0.36

จากตารางผนวกที่ 9 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านภาพประกอบในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ภาพประกอบมีความสอดคล้องกับเนื้อหามีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) รองลงมาคือ ภาพประกอบมีความชัดเจน สวยงาม น่าสนใจ ขนาดของภาพมีความเหมาะสม และปริมาณของภาพมีความเหมาะสมกับเนื้อหา ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหา มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

ตารางผนวกที่ 10 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องผลญา สำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ด้านการใช้ภาษา

ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.
	5	4	3	2	1		
1. ภาษาที่ใช้อ่านเข้าใจง่าย	2	8				4.20	0.42
2. ภาษาที่ใช้มีความสละสลวย ชวนให้อ่าน	1	9				4.10	0.32
3. คำศัพท์ที่ใช้มีความเหมาะสม	1	9				4.10	0.32
4. มีการอธิบายคำศัพท์ทำให้เข้าใจความหมาย	5	3	2			4.30	0.82
รวม	9	29	2			4.18	0.35

จากตารางผนวกที่ 10 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านการใช้ภาษาในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า มีการอธิบายคำศัพท์ทำให้เข้าใจความหมาย มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือภาษาที่ใช้เข้าใจง่ายมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) และรองลงมาอีกคือภาษาที่ใช้มีความสละสลวย ชวนให้อ่าน และคำศัพท์ที่ใช้มีความเหมาะสม มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$)

ตารางผนวกที่ 11 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องพญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอำนาจเจริญ ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ

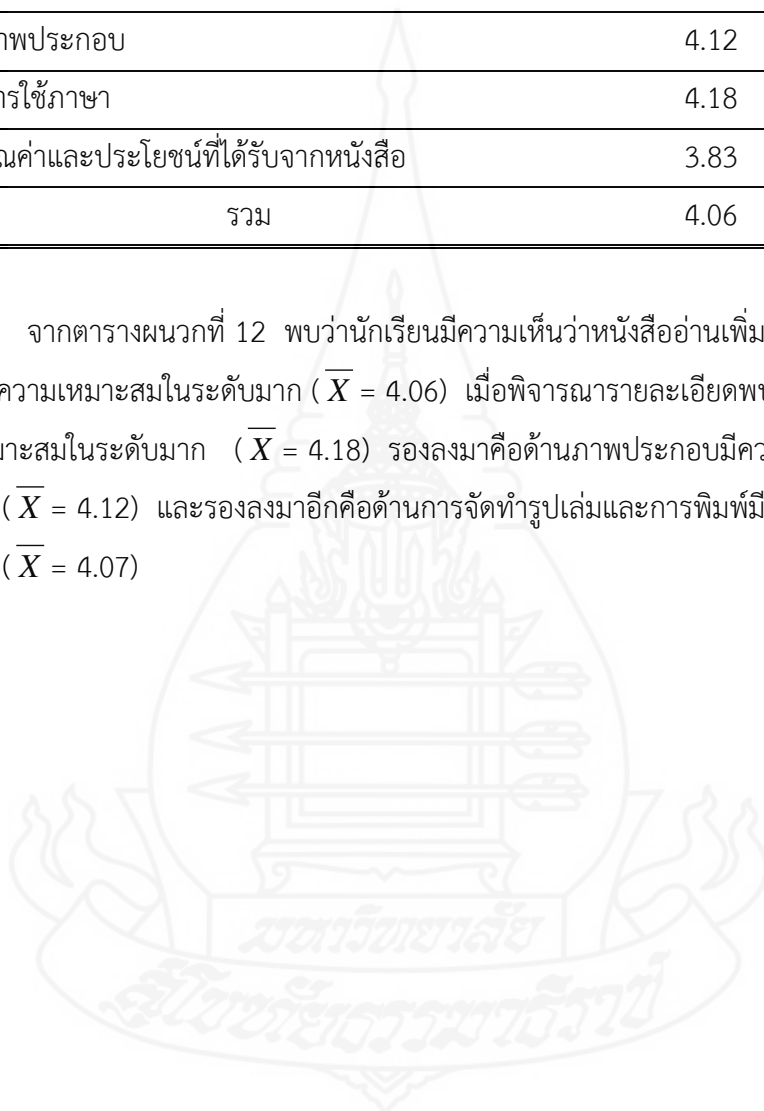
ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	ระดับความคิดเห็น					\bar{X}	S.D.
	5	4	3	2	1		
1. หนังสือเล่มนี้ช่วยให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเรื่องพญาได้	8	2				3.80	0.42
2. นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่าน	9	1				3.90	0.32
3. หนังสือเล่มนี้มีส่วนทำให้รักการอ่านหนังสือมากขึ้น	8	2				3.80	0.42
รวม	25	5				3.83	0.24

จากตารางผนวกที่ 11 พบว่านักเรียนมีความเห็นเกี่ยวกับด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า นักเรียนได้รับความเพลิดเพลินจากการอ่านมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) รองลงมาคือหนังสือเล่มนี้ช่วยให้นักเรียนค้นหาข้อมูลเรื่องพญาได้ และหนังสือเล่มนี้มีส่วนทำให้รักการอ่านหนังสือมากขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$)

ตารางผนวกที่ 12 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมโดยรวม

รายการประเมิน	\bar{X}	S.D.
1. ด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์	4.07	0.26
2. ด้านเนื้อหา	4.04	0.41
3. ด้านภาพประกอบ	4.12	0.36
4. ด้านการใช้ภาษา	4.18	0.35
5. ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากหนังสือ	3.83	0.24
รวม	4.06	0.28

จากตารางผนวกที่ 12 พบว่านักเรียนมีความเห็นว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าด้านการใช้ภาษา มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือด้านภาพประกอบมีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) และรองลงมาอีกคือด้านการจัดทำรูปเล่มและการพิมพ์มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$)

ภาคผนวก ค
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ (ภูมิปัญญาท้องถิ่น)

1. นายสวิง บุญเจิม

อายุ 76 ปี
 ภูมิลำเนา 229-231 ถนนแจ่งสนิท ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
 การศึกษา นักธรรมเอก
 เปรียญธรรม 9 ประโยค
 ปริญญาโท สาขาปรัชญาและศาสนา
 ผลงาน ครูภูมิปัญญาไทยรุ่นที่ 2 ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี พ.ศ. 2545

2. นายหนุ่ม เขี้ยใจ

อายุ 86 ปี
 ภูมิลำเนา 148 ซอยชยางกูร 21 ถนนชยางกูร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
 จังหวัดอุบลราชธานี
 การศึกษา นักธรรมเอก
 ครูวาดเขียนโท
 ครูพิเศษมัธยม (พม.)
 ผลงาน ศิลปินดีเด่นจังหวัดอุบลราชธานี สาขาวรรณศิลป์ (ร้อยกรองพื้นบ้าน) พ.ศ. 2542
 โล่เชิดชูเกียรติคุณศิลปินดีเด่น สภาวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2546
 ผู้ใช้ภาษาไทยดีเด่น เนื่องในวันภาษาไทยแห่งชาติ พ.ศ. 2553

3. นายมนัส สุขสาย

อายุ 73 ปี
 ภูมิลำเนา อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
 การศึกษา ปริญญาโท พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม พบ.ม.)
 ผลงาน ครูภูมิปัญญาไทย รุ่นที่ 3 ด้านภาษาและวรรณกรรม

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติม

1. นายนพดล จันทรเพ็ญ

ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์
ที่ทำงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
วุฒิการศึกษา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. นางสาวภัทรชนันท์ โทบุคดี

ตำแหน่ง	ครู
วิทยฐานะ	ชำนาญการพิเศษ
ที่ทำงาน	โรงเรียนนารีนุกูล อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
วุฒิการศึกษา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การสอนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศิลปากร

3. นายเกรียงศักดิ์ ศรีไพโรจน์

ตำแหน่ง	ศึกษานิเทศก์
วิทยฐานะ	ชำนาญการพิเศษ
ที่ทำงาน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 31 นครราชสีมา
วุฒิการศึกษา	การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา (การสอนภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม

รายชื่อนักเรียนตรวจสอบคุณภาพหนังสือ

โรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ

1. เด็กชายศิริวัฒน์	เนื้อทอง	ชั้น ป.6/1
2. เด็กชายวิทยา	ศรียาพัฒน์	ชั้น ป.6/1
3. เด็กชายกุลเดช	เชื้อพหล	ชั้น ป.6/2
4. เด็กชายปิยะวัฒน์	หนูกัด	ชั้น ป.6/2
5. เด็กชายเจตพล	พวงทวี	ชั้น ป.6/3
6. เด็กหญิงเกศสุดา	โสมรักษ์	ชั้น ป.6/3
7. เด็กหญิงศิริรัตน์	อิมใจ	ชั้น ป.6/4
8. เด็กหญิงนฤมล	พินิจมนตรี	ชั้น ป.6/4
9. เด็กหญิงสุจิตรา	เสนทัย	ชั้น ป.6/5
10. เด็กหญิงรุ่งทิวา	บุญสุภาพ	ชั้น ป.6/5

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายบุญเถิง มลรัตน์
วัน เดือน ปีเกิด	2 กุมภาพันธ์ 2505
สถานที่เกิด	อำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ
ประวัติการศึกษา	ศึกษาศาสตรบัณฑิต (แขนงวิชามัธยมศึกษา วิชาเอกภาษาไทย) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนอนุบาลอำนาจเจริญ อำเภอเมืองอำนาจเจริญ จังหวัดอำนาจเจริญ
ตำแหน่ง	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ

